

ZUID-ZUID SAMENWERKING IN LATIJS-AMERIKA: BELEID VERSUS PRAKTIJK

CHILI EN COLOMBIA VAN NADERBIJ BEKEKEN

Wetenschappelijke verhandeling

Aantal woorden: 26.902

Sara Schaeken

Stamnummer: 01303738

Promotor: dr. Hanne Cottyn
Copromotor: Prof. dr. Bruno De Cordier

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad master in de richting Politieke
Wetenschappen afstudeerrichting Internationale Politiek

Academiejaar: 2016 – 2017

Inzagerecht in de masterproef (*)

Ondergetekende,

.....

geeft hierbij toelating / geen toelating (**) aan derden , niet- behorend tot de
examencommissie, om zijn / haar (**) proefschrift in te zien.

Datum en handtekening

...../...../.....

.....

Deze toelating geeft aan derden tevens het recht om delen uit de scriptie/masterproef te
reproducieren of te citeren, uiteraard mits correcte bronvermelding.

.....

(*) Deze ondertekende toelating wordt in zoveel exemplaren opgemaakt als het aantal exemplaren van de
scriptie/masterproef die moet worden ingediend.

Het blad moet ingebonden worden samen met de scriptie onmiddellijk na de kافت.

(**) schrappen wat niet past.

ABSTRACT

Het discours van Zuid-Zuid Samenwerking (ZZS), dat zich baseert op horizontaliteit, solidariteit, respect voor de soevereiniteit en het delen van ervaringen, is een mooi discours. Het is echter belangrijk dat ZZS niet enkel een discours is dat de negatieve aspecten van traditionele ontwikkelingshulp door woorden verbetert. Deze principes moeten zich ook vertalen in de praktijk. Op deze problematiek ambieert deze scriptie een antwoord te formuleren. Dit werd gedaan via het afnemen van open interviews, het raadplegen van primaire bronnen, alsook literatuur over ZZS.

Uit een analyse van de bevindingen blijkt dan ook dat ZZS een andere vorm van samenwerking is. De nadruk ligt sterk op het niet-financiële aspect van samenwerking. Het gaat om het delen van ervaringen tussen landen met een gelijk ontwikkelingsniveau. Daarnaast wordt de samenwerking wel als horizontaal ervaren, meestal omdat het gaat om samenwerking tussen actoren die hetzelfde werk verrichten in beide partnerlanden, zoals bijvoorbeeld een ziekenhuis in Bolivia en een ziekenhuis in La Paz. Het principe van wederzijdse voordelen staat ook centraal in ZZS, waardoor het eerder een uitwisseling is tussen de twee partners. Het is dus niet dat land A hulp geeft aan land B, waardoor land B 'afhankelijk' wordt. Het gaat om een uitwisseling, waarbij beide landen complementair zijn.

DANKWOORD

Ik wil graag van deze gelegenheid gebruik maken om mijn promotor Dr. Hanne Cottyn te bedanken voor de uitstekende begeleiding tijdens het opstellen van deze paper. Dr. Cottyn heeft geholpen met de structuur van deze paper, de inhoud, contactpersonen in Bolivia en het geven van vele tips.

Vervolgens wil ik Prof. Dr. De Cordier bedanken voor zijn enthousiasme om mijn copromotor te zijn, alsook met de vele interessante kennis en tips die hij gegeven heeft.

Ook wil ik Wim Schaeken bedanken om mij de kans te geven om naar Bolivia te gaan, alsook de VLIR-OUS. Als laatste wil ik ook graag CIDES en CEBEM bedanken voor hun samenwerking en ondersteuning in Bolivia.

INHOUDSOPGAVE

Abstract.....	5
Dankwoord.....	7
Afkortingenlijst.....	11
1 Inleiding.....	14
Situering.....	14
Concrete probleemstelling.....	17
Methodologie.....	21
Structuur.....	23
2 Zuid-Zuid Samenwerking in LAC.....	24
2.1 Zuid-Zuid Samenwerking in het algemeen.....	24
Wat is Zuid-Zuid Samenwerking?.....	26
Zuid-Zuid Samenwerking als onderdeel van ontwikkelingssamenwerking.....	29
Uitdagingen van Zuid-Zuid Samenwerking.....	31
2.2 Zuid-Zuid Samenwerking in LAC.....	32
Zuid-Zuid Samenwerking in LAC – een korte geschiedenis.....	35
Het belang van Zuid-Zuid Samenwerking in LAC.....	37
Kenmerken van Zuid-Zuid Samenwerking in LAC.....	38
3 Chili als ‘donor’ in Zuid-Zuid Samenwerking.....	45
3.1 Een korte geschiedenis van Zuid-Zuid Samenwerking door Chili.....	46
3.2 Kenmerken van de Zuid-Zuid Samenwerking van Chili.....	49
Definitie.....	51
Principes waarop Zuid-Zuid Samenwerking gebaseerd is.....	52
Tendensen van Zuid-Zuid Samenwerking.....	53
Motivatie om aan Zuid-Zuid Samenwerking te doen.....	60
Uitdagingen.....	61
3.3 Terreinwaarneming – Chili als ‘donor’ in Bolivia.....	62
Een kijk naar de praktijk – Chili in Bolivia.....	64
3.4 Besluit.....	69

4	Colombia als ‘donor’ in Zuid-Zuid Samenwerking.....	70
4.1	Een korte geschiedenis van Zuid-Zuid Samenwerking door Colombia.....	71
4.2	Kenmerken van de Zuid-Zuid Samenwerking van Colombia.....	73
	Definitie	74
	Principes waarop Zuid-Zuid Samenwerking gebaseerd is.....	75
	Tendensen van Zuid-Zuid Samenwerking.....	77
	Motivatie om aan Zuid-Zuid Samenwerking te doen.....	82
	Uitdagingen	84
4.3	Terreinwaarneming – Colombia als ‘donor’ in Bolivia.....	85
	Een kijk naar de praktijk – Colombia in Bolivia	87
4.4	Besluit.....	91
5	Chili en Colombia als ‘donoren’ in Bolivia.....	92
5.1	“DAC-ability”.....	92
5.2	Vergelijking tussen Chili en Colombia	94
5.3	Analyse.....	98
6	Algemene conclusie.....	101
7	Bibliografie.....	103
	Bijlage 1	112
	Bijlage 2.....	113
	Bijlage 3.....	113
	Bijlage 4.....	114

AFKORTINGENLIJST

AGCI	Agencia Chilena de Cooperación Internacional
AGCI	Agencia Colombiana de Cooperación Internacional
AGCID	Agencia Chilena de Cooperación Internacional para el Desarrollo
ALBA-TPC	Alianza Bolivariana para los Pueblos de Nuestra América - Tratado de Comercio de los Pueblos
APC	Agencia Presidencial de Cooperación Internacional de Colombia
BAPA	Buenos Aires Plan of Action
BBP	Bruto Binnenlands Product
BCIE	Banco Centroamericano de Integración Económica
BID	Banco Interamericano de Desarrollo of IADB Inter-American Development Bank
BvNGL	Beweging van Niet-Gebonden Landen
CAF	Corporación Andina de Fomento
CAN	Comunidad Andina
CEBEM	Centro Boliviano de Estudios Multidisciplinarios
CEPAL	Comisión Económica para América Latina y el Caribe
CIDES	Postgrado en Ciencias del Desarrollo
DAC	Development Assistance Committee
ECIDC	Economic Cooperation and Integration among Developing Countries
ECOSOC	Economic and Social Council
GDP	Gross Domestic Product, Bruto Binnenlands Product
IDB	Inter-American Development Bank

IMF	International Monetary Fund
ISI	importsubstitutie industrialisatie model
KMO's	Kleine en Middelgrote Ondernemingen
LAC	Latijns-Amerika en de Caraïben
LDC	Least Developed Countries, de minst ontwikkelde landen
MDG's	Millennium Development Goals
MIC	Middle Income Countries, middeninkomenslanden
NIEO	Nieuwe Internationale Economische Orde
OAS	Organisatie van Amerikaanse Staten
ODA	Official Development Assistance
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OPEC	Organisatie van Olie-exporterende Landen
PIFCSS	Programa Iberoamericano para el Fortalecimiento de la Cooperación Sur-Sur
SDG's	Sustainable Development Goals
SEGIB	Secretaría General Iberoamericana
SELA	Sistema Económico Latinoamericano y del Caribe
TCDC	Technical Cooperation among Developing Countries
UNASUR	Unión de Naciones Suramericanas
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
UNDP	United Nations Development Programme
UNOSSC	United Nations Office for South-South Cooperation
US	United States of America, de Verenigde Staten
VIPFE	Viceministerio de Inversión Pública y Financiamiento Externo de Bolivia

VN Verenigde Naties
ZZS Zuid-Zuid Samenwerking

1 INLEIDING

SITUERING

Traditionele donoren, waarbij verwezen wordt naar de DAC-donoren (Development Assistance Committee) van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), domineerden decennia het domein van ontwikkelingssamenwerking¹. Ontwikkelingshulp² kwam van noordelijke donoren en ging naar zuidelijke ontvangers. Er werd gesproken over officiële ontwikkelingssamenwerking, oftewel ODA (Official Development Assistance). Wat tot ODA behoort, is specifiek afgelijnd en vastgelegd in een afgesproken definitie. Deze definitie is hier echter niet van belang, omdat Zuid-Zuid Samenwerking (ZZS) deze definitie niet hanteert.

Dit traditionele beeld is echter aan het vervagen. Hoewel de zogenaamde ‘traditionele donoren’ nog steeds domineren, is er sprake van een belangrijke opkomst van opkomende ‘donoren’³. Toch kunnen er vragen gesteld worden bij dit concept. Misschien wordt er beter gesproken over opkomende en terugkerende ‘donoren’ (De Cordier, 2012; Quirk, 2014). In de literatuur spreekt men van een terugkeer van de ‘hulpdonoren’, in plaats van opkomende ‘donoren’. In de jaren 1960 was er al sprake van ontwikkelingssamenwerking uit de landen die nu als opkomende ‘donoren’ gezien worden. Voorbeelden zijn, China, de lidstaten van de OPEC (organisatie van olie-exporterende landen), maar ook de voormalige Sovjet-Unie en haar economische gemenebest (Comecon) (De Cordier, 2012).

¹ Tussen 1978 en 1995 kwam 73 percent van de totale ODA van DAC-donoren (De Cordier, persoonlijke mededeling, 10 mei 2017).

² Hier wordt niet verder ingegaan op het onderscheid tussen ontwikkelingshulp en ontwikkelingssamenwerking. Wat traditionele donoren doen is eerder hulp geven, terwijl de nadruk bij ZZS ligt op samenwerking.

³ Er wordt in deze scriptie gesproken van ‘donor’, om duidelijk te maken welke rol de landen vervullen. Toch spreekt men bij ZZS over partners en niet over donoren en ontvangers.

Het algemene machtsevenwicht in de wereld is aan het veranderen. China staat op de tweede plaats in de GDP ranking van de Wereldbank in 2015. India staat op de zevende plaats, Brazilië op de negende, Korea op de elfde, Mexico op de vijftiende, Indonesië op de zestiende en Saoedi-Arabië op de twintigste plaats (www.data.worldbank.org, geraadpleegd op 25 maart 2017). Bepaalde van deze landen eisen dat de groei van hun economieën ook vertaald wordt in een grotere stem in multilaterale organisaties, zoals het IMF (Internationaal Muntfonds), de VN (Verenigde Naties) en de Wereldbank (Lesage, persoonlijke mededeling, 1 december 2016).

Daarnaast richten deze landen ook eigen organisaties op, zoals bijvoorbeeld de 'New Development Bank', als alternatief voor de Wereldbank (www.analist.nl, geraadpleegd op 21 april 2017). Ook andere regionale ontwikkelingsbanken worden opgericht, zoals de 'Asian Infrastructure Investment Bank' of de 'Corporación Andina de Fomento (CAF) – Banco de Desarrollo de América Latina' (Bello, 2015; www.caf.com, geraadpleegd op 21 april 2017).

Het is duidelijk dat deze landen hun plaats op het internationale toneel opeisen. Ook op vlak van ontwikkelingssamenwerking gaan zij dit doen. We spreken hier dan over ZZS. Over de grootte van de samenwerking geboden door opkomende 'donoren' bestaat veel discussie. Vermits sommige 'donoren' niet rapporteren over hun ontwikkelingssamenwerking, maar ook doordat deze 'donoren' niet dezelfde definitie hanteren (als ODA). De samenwerking van deze opkomende 'donoren' ligt tussen 11 miljard dollar en 41,7 miljard dollar per jaar. Dit is respectievelijk 8 en 31 percent van de officiële hulp, ODA (Walz & Ramachandran, 2011).

Deze scriptie behandelt de ZZS (statelijke samenwerking) in Latijns-Amerika en de Caraïben (LAC). LAC is een regio waar steeds minder ODA naartoe gaat (zie pagina 30 en 31). Toch staan ook de middeninkomenslanden in LAC nog voor heel wat ontwikkelingsuitdagingen. Armoede en ongelijkheid zijn twee van de grote uitdagingen die nog aangepakt moeten worden (SEGIB, 2016). ZZS kan hier dus een belangrijke aanvulling vormen op deze daling in ODA.

Deze scriptie focust op belangrijke regionale 'donoren' in deze regio. Zuidelijke 'donoren' richten zich vaak op de eigen regio, omwille van praktische redenen, zoals dezelfde taal en culturele eigenschappen. Uit de literatuur⁴ blijkt dat Chili, Mexico, Venezuela en Colombia in het Spaanssprekende deel van LAC de belangrijkste 'donoren' zijn. SEGIB (Secretaría General

⁴ Zoals De Renzio & Seifert, 2014; Dreher, Nunnenkamp & Thiele, 2010; Gore, 2013; Manning, 2006; Robledo, 2015.

Iberoamericana)⁵ haalt Argentinië, Brazilië, Mexico, Colombia, Uruguay, Chili en Cuba echter aan als de zeven grootste ‘donoren’ in de regio. In een voorgaande studie “Opkomende donoren en ZZS: Kenmerken, principes, praktijken en uitdagingen” (Schaecken, 2016), werd gebruik gemaakt van de databank Aid Data. Deze databank zag enkel Chili en Colombia als ‘donoren’⁶, als gevolg daarvan werden deze twee cases geselecteerd om geanalyseerd te worden.

Chili en Colombia zijn twee belangrijke opkomende ‘donoren’ in de regio. Zo staat Colombia op de vierde plaats in de ranking van de Wereldbank naar BBP in 2015 en Chili op de vijfde plaats in LAC (www.data.worldbank.org, geraadpleegd op 12 april 2017). De landen zijn dus ook vergelijkbaar, omdat ze dicht bij elkaar aanleunen qua BBP. Daarnaast is Chili reeds lid van de OESO, terwijl Colombia nog steeds in het proces voor toetreding zit.

Vervolgens werd Bolivia geselecteerd als ontvangende land van beide ‘donoren’. Ten eerste zijn er in Bolivia zowel projecten van Chili als van Colombia. Daarnaast is Bolivia na El Salvador de grootste ontvanger van ontwikkelingssamenwerking in de regio volgens BBP binnenlands product per capita (www.data.worldbank.org, geraadpleegd op 25 maart 2017), wat Bolivia dus meer vatbaar maakt voor het ontvangen van ontwikkelingssamenwerking.

⁵ SEGIB is een organisatie van 22 landen die de Ibero-Amerikaanse gemeenschap uitmaken, die toppen van staatshoofden voorbereiden, de mandaten implementeren en de samenwerking op vlak van onderwijs, sociale cohesie en cultuur tussen deze landen promoten (www.segib.org, geraadpleegd op 9 maart 2017).

⁶ Aid Data werd gesticht in 2009 als een partnerschap tussen drie instellingen: College of William & Mary, Development Gateway en Brigham Young University. Aid Data analyseert data over ontwikkelingssamenwerking op basis van data die ter beschikking gesteld wordt door overheden of ontwikkelingsagentschappen (www.aiddata.org, geraadpleegd op 25 maart 2017).

CONCRETE PROBLEEMSTELLING

Er bestaat al veel literatuur over ZZS. Deze literatuur legt vaak de nadruk op het veranderende hulplandschap, de rol van opkomende 'donoren' in de verandering en op ZZS in het algemeen. ZZS brengt een mooi discours met zich mee. Men legt de nadruk op horizontale samenwerking, zonder voorwaarden, op vraag van het ontvangende land zelf volgens de principes van wederzijdse belangen, wederzijdse voordelen, niet-inmenging, solidariteit en horizontale samenwerking.

Er komt echter heel wat kritiek uit het Zuiden op Noord-Zuid ontwikkelingssamenwerking. Een eerste kritiek is dat ODA gezien kan worden als een instrument van geïndustrialiseerde landen om arme landen te domineren. Carbonnier verwijst in deze context naar het boek van Teresa Hayter "Aid as imperialism", waarin zij beweert dat de Wereldbank en de OESO eerst de eigen belangen en de belangen van multinationale ondernemingen willen verbeteren. ODA is volgens haar een manier om de middelen van ontwikkelingslanden in eigen handen te krijgen (Carbonnier, 2010). Een tweede kritiek zit in de soort kennis dat Noord-Zuid Samenwerking naar voren brengt. De kennis die overgebracht wordt via deze samenwerkingsvorm is zeer Westers en gebaseerd in neoliberalisme en neo-institutionalisme. Sociale verandering of armoedereductie moet volgens deze visie gebaseerd zijn op "good governance". Het bouwen van goede instituties is één van de belangrijkste taken van deze hulp (Li, 2014).

Toch is het belangrijk dat er niet enkel een mooi discours bestaat, maar dat dit discours ook op die manier gerealiseerd wordt. Het is daarbij belangrijk te kijken of de principes van dit discours ook terugkomen in de praktijk, of dat men toch evolueert naar een paternalistische/verticale relatie. Een vergelijking tussen het beleid en de praktijk van de gekozen cases is dus noodzakelijk om uitsluitsel te geven over de praktijk van ZZS.

Of je nu wil spreken over paternalisme of over neo-kolonialisme in Noord-Zuid Samenwerking, de vraag moet gesteld worden of ZZS wel degelijk deze kritieken overstijgt en of deze discourswijziging in ZZS ook in de praktijk waar te nemen is. In deze scriptie zal er daarom een vergelijking worden gemaakt tussen het beleid en de praktijk.

Deze scriptie heeft de ambitie meer duidelijkheid te scheppen over de volgende vraag: “In hoeverre is er een evolutie waar te nemen in het beleid, het discours én de praktijk van ZZS?”. Daarom zal deze scriptie analyseren hoe ZZS werkt in de praktijk, want niet enkel de beleidsdocumenten en de doelstellingen van de opkomende ‘donoren’ zeggen iets over ZZS, ook hoe ZZS zich uit in de praktijk zegt veel over de impact en de omvang van ZZS.

Deze centrale vraag wordt specifiek toegepast op LAC. Chili en Colombia vormen hier twee cases. Door de analyse van deze twee cases ambieert deze scriptie iets te vertellen over de Latijns-Amerikaanse regio. Belangrijk in het zoeken naar een antwoord op deze vraag is het kijken naar de drie landen die deel vormen van deze analyse. Ten eerste wordt er een vergelijking gemaakt tussen Colombia en Chili om te kijken of er een verschil bestaat tussen beide landen op vlak van de praktijk versus het beleid van ZZS. Een tweede factor die in acht genomen moet worden is de rol van Bolivia als ontvangende land. Daarbij is het belangrijk te kijken wat voor een partner Bolivia is in ZZS.

Dit zal gedaan worden door een vergelijking te maken tussen enerzijds het beleid, de principes die gehanteerd worden, de motivaties en anderzijds de praktijk en de uitvoering van de projecten. Dit zal gedaan worden aan de hand van twee categorieën van vragen.

Ten eerste zal er algemeen gekeken worden naar ZZS van de desbetreffende ‘donoren’, hoe de organisatie van ZZS in elkaar zit en hoe deze samenwerking verloopt. Vragen die zich hierbij stellen zijn:

- Aan wie geven Chili en Colombia ontwikkelingssamenwerking?
- Welke soort samenwerking geven ze (sociaal, infrastructuur, kennisuitwisseling,...), in welke sectoren?
- Op welke principes is het Chileense en Colombiaanse ontwikkelingsbeleid gestoeld?
- Hoe gebeurt de toewijzing van de ontwikkelingssamenwerking?
 - Hoe verloopt zo een vraaggestuurde benadering in de praktijk?
- Wie is verantwoordelijk voor de implementatie, de opvolging en de evaluatie van de projecten?
- Hoe zijn de relaties tussen beide landen (‘donor’ en ‘ontvanger’)?

- Hoe verloopt de samenwerking in de praktijk?
 - Worden er vergaderingen georganiseerd om de samenwerking te bespreken, op te volgen en te evalueren?
 - Hoe verloopt kennisuitwisseling in de praktijk?
 - Hoe worden ervaringen gedeeld?
 - Hoe gebeurt de uitvoering?
 - Ervaart men een horizontale relatie of is er sprake van verticale spanningen?
 - Werkt men op gelijke voet met elkaar?
- Hoe verloopt de rapportering aan het agentschap zelf?
- Hoe gebeurt de evaluatie van projecten?
- Wat zijn de voor- en nadelen/kansen en uitdagingen voor de 'donoren'?
- Wat zijn de voor- en nadelen/kansen en uitdagingen voor de recipiënt?

Ten tweede zal er gekeken worden naar de motieven van ZZS. Hierboven werd verwezen naar kritiek op Noord-Zuid Samenwerking, waarbij er sprake was van de wil om te domineren, om Westerse kennis op te leggen en een paternalistische relatie aan te gaan. Het is dus belangrijk na te gaan of dit dan helemaal niet aanwezig is bij ZZS en welke spanningen er ontstaan binnen ZZS. Daarnaast zal er ook nagegaan worden of deze 'donoren' willen confirmeren met het DAC-model⁷ of eerder een nieuwe agenda en een nieuw soort ontwikkelingssamenwerking naar voren willen schuiven. Vragen die zich hierbij stellen zijn:

- Welke motivatie hebben de 'donoren' om aan ZZS te doen?
- Waarom werken 'donoren' samen met bepaalde partnerlanden?
- Wat willen 'donoren' bereiken met ZZS (internationale status, regionale status, economische integratie, economische samenwerking, verspreiding van een maatschappijmodel,...)?
- Ambitiëren de 'donoren' DAC-lidmaatschap?

⁷ Het DAC (Development Assistance Committee) van de OESO is opgericht om de hulp van de donoren die lid zijn van de OESO te coördineren en promoten. Het is een gemeenschap van dertig landen, waaronder België, Duitsland, Japan, Zuid-Korea en de Verenigde Staten, met gedeelde waarden. Het DAC definieert de voorwaarden van ontwikkelingshulp en voorziet ook een raamwerk waarin bilaterale donoren kunnen werken. Deze donoren houden zich aan afgesproken regels en normen om hun hulp te bieden (Kim & Lightfoot, 2011; Manning, 2006). De donoren van het DAC gebruiken een specifieke term, namelijk, 'Official Development Assistance' (ODA) om te refereren naar wat wel en wat niet gezien wordt als ontwikkelingshulp (Gore, 2013).

De hypothese waarvan uitgegaan wordt is dat ZZS wel degelijk meer uitgaat van een horizontale relatie, maar dat dit als nadeel met zich meebrengt dat er geen duidelijke verantwoordelijke is, waardoor opvolging en evaluatie van projecten soms niet voldoende uitgevoerd wordt. Een tweede deel van de hypothese gaat in op de motivatie van 'donoren', waarbij verwacht wordt dat ZZS niet zozeer gedreven wordt door solidariteit, maar eerder door de wens naar een grotere internationale status en invloed.

METHODOLOGIE

De gevolgde methodologie bestaat uit een combinatie van enerzijds een literatuurstudie, alsook een studie van databanken, websites en beleidsdocumenten en anderzijds uit onderzoek op het terrein.

Voor de literatuurstudie wordt eerst en vooral gekeken naar de wetenschappelijke literatuur met betrekking tot ZZS in LAC en daarnaast ook specifieke literatuur over de twee cases van Chili en Colombia.

Verder worden ook enkele primaire bronnen gebruikt, zoals de websites van de agentschappen voor ontwikkelingssamenwerking van beide landen gebruikt. Beide landen hebben een agentschap voor ontwikkelingssamenwerking, voor Chili is dat het AGCID (Agencia Chilena de Cooperación Internacional para el Desarrollo) en voor Colombia is dat APC-Colombia (Agencia Presidencial de Cooperación Internacional de Colombia). Er wordt gebruik gemaakt van beleidsdocumenten die te vinden zijn op deze website en die verkregen werden op aanvraag bij de agentschappen. Daarnaast wordt er ook informatie gehaald uit contact (via e-mail of via virtuele conferenties) met verantwoordelijken van AGCID en APC-Colombia.

Voor het veldbezoek werden kwalitatieve interviews afgenomen met sleutelfiguren in de ZZS in Bolivia. Het ging om een open interview, waarbij de vragen afgestemd waren op de persoon en de functie van de persoon die geïnterviewd werd. Ten eerste werden verantwoordelijken voor de samenwerking met Bolivia uit Chili en Colombia aanwezig in Bolivia geïnterviewd. Verder werden er ook interviews afgenomen met personen in Bolivia die verantwoordelijk zijn voor ZZS, waaronder personeel van het 'Ministerio de Planificación y Desarrollo' (VIPFE) van Bolivia. Daarnaast werden ook interviews afgenomen met de verantwoordelijken van de projecten die rechtstreeks te maken krijgen/kregen met ZZS in de praktijk. De voorbereiding, uitvoering en evaluatie van het veldbezoek in Bolivia werd ondersteund door CEBEM en CIDES, de partnerorganisaties waar mee samengewerkt wordt in het kader van de terreinwaarneming .

De doelstellingen van de interviews waren te weten komen hoe ZZS ervaren wordt door de betrokken personen, alsook om te weten te komen hoe ZZS in de praktijk functioneert. De bovenstaande vragen waren de richtvragen voor de interviews. Op voorhand werd nagegaan welke personen verantwoordelijk waren voor de samenwerking of de welbepaalde projecten.

Deze personen werden via e-mail gecontacteerd. De meeste afspraken waren dan ook al op voorhand vastgelegd. Ook ter plaatse werden nog enkele extra contracten verkregen.

De meerwaarde van een concrete aanwezigheid op het terrein vloeit voort uit drie aspecten. Ten eerste biedt de aanwezigheid in Bolivia een meer tastbare indruk van wat ZZS in de praktijk, in een lokale context, nu juist betekent en in welke sfeer ze zich voltrekt. Door de terreinaanwezigheid ontstaat immers een duidelijk beeld van de projecten, de betrokken personen en de uitvoering ervan. Ten tweede is het moeilijk om deze personen te bereiken en informatie te vergaren vanuit België. De aanwezigheid in Bolivia biedt dus veel meer toegang tot de lokale actoren en hun informatie. Ten derde faciliteert de concrete aanwezigheid op het terrein een uitwisseling van informatie, reflecties en onderzoeksresultaten met lokale onderzoekers en actoren in ZZS. Deze scriptie draagt dus bij tot Noord-Zuid uitwisseling, doordat het een uitwisseling tussen de UGent en CIDES en CEBEM mogelijk gemaakt heeft.

De grootste uitdagingen van het veldbezoek was de bereikbaarheid van de personen. De meeste personen waren enkel bereikbaar via telefoon en niet via e-mail. Het duurde ook een hele tijd vooraleer er afspraken vastgelegd konden worden. Daarnaast vergaten enkele personen de afspraken en moesten er nieuwe afspraken gemaakt worden. Het was een proces van geduld hebben, veel bellen en e-mailen. Toch werd er zeer veel nuttige informatie verkregen die niet beschikbaar was via internet. Er werd op deze manier ook een groter inzicht verkregen in ZZS, alsook in de politieke relaties tussen de landen.

STRUCTUUR

In het eerste deel van de scriptie wordt ZZS in LAC geanalyseerd. Eerst wordt ZZS gesitueerd binnen het mondiale kader van ontwikkelingssamenwerking. Het gaat hierbij over de evolutie die eerder in de inleiding aangehaald werd. Daarna zal er dieper ingegaan worden op ZZS in LAC. Hoe wordt dit hier georganiseerd? Hoe groot is de ZZS in LAC? Welke landen nemen het voortouw? Welke principes, methodes en modellen hanteren deze 'donoren'?

Vervolgens zullen de cases van Chili en Colombia uitgewerkt worden. Per case wordt dezelfde structuur gehanteerd. Eerst wordt er gekeken naar de historische evolutie, daarna wordt naar het beleid gekeken: sectoren, principes, methodes, partners, etc. Verder zal er ingegaan worden op de relatie en samenwerking met Bolivia. In het laatste deel van de respectievelijke hoofdstukken zal er dan ingegaan worden op de bevindingen van het veldbezoek.

Na de bespreking van de twee cases zal er in een laatste deel van de scriptie een vergelijking gemaakt worden tussen de twee cases. Daarin zal het veldbezoek uitgebreid besproken worden, alsook de lessen die hieruit getrokken kunnen worden. De verworven kennis wordt hier dan ook gekoppeld aan ZZS in het algemeen. Er zal dan gekeken worden in hoeverre deze kennis compatibel is met de literatuur. De bevindingen van het terreinonderzoek zullen ook in verband gebracht worden met de tendensen in LAC in het algemeen. Hierin zal het casusonderzoek dus getoetst worden aan het regionale landschap en theorieën van ZZS. Het is belangrijk te weten te komen in hoeverre de bevindingen iets vertellen over ZZS in LAC. Hierin zal het casusonderzoek dus getoetst worden aan het regionale landschap en theorieën van ZZS.

In de algemene conclusie zal de analyse van het onderzoek duidelijk geformuleerd worden. Hierin zullen de belangrijkste bevindingen nogmaals opgesomd worden.

2 ZUID-ZUID SAMENWERKING IN LAC

Vooraleer er specifiek op ZZS in LAC ingegaan zal worden, zal er algemeen geduid worden wat onder ZZS begrepen wordt en welke plaats dit inneemt in de wereld van de Officiële Ontwikkelingssamenwerking.

2.1 ZUID-ZUID SAMENWERKING IN HET ALGEMEEN

Historisch gaat ZZS terug tot 1955, toen de Bandung Conferentie werd georganiseerd door landen uit het Zuiden om onderlinge samenwerking te bevorderen en zich af te zetten tegen het neokolonialisme (Vandaele, 2015). Deze conferentie was belangrijk voor de creatie van de Beweging van Niet-Gebonden Landen (BvNGL)⁸ in 1961. Deze landen wilden een eigen benadering van ontwikkelingssamenwerking vooropstellen. Hier werden dan ook enkele algemene principes afgesproken, zoals het streven naar economische samenwerking en groei; het geven van technische bijstand aan elkaar; en het faciliteren van de uitwisseling van ideeën, experts en specifieke opleidingen (Walz & Ramachandran, 2011; Surasky, 2014; Robledo, 2015).

Het ging bij de BvNGL om een ideologische project (De Cordier, persoonlijke communicatie, 19 december 2016). De Bandung Conferentie en de BvNGL hadden een sterke politieke inhoud en waren gericht tegen de oneerlijke en onrechtvaardige internationale orde (Surasky, 2014). Hoewel dit zeer belangrijk was in de opkomst van ZZS, is het niet zeker dat ZZS nu nog steeds ideologisch geïnspireerd is. Of er vandaag nog sprake is van dit idealisme en of dat er sprake is van een nieuw soort ontwikkelingssamenwerking, zal besproken worden onder “DAC-ability”.

⁸ De BvNGL begon op de eerste vergadering in 1961 met 25 landen, maar is vandaag uitgegroeid tot een beweging van 120 leden (www.nam.gov.za, geraadpleegd op 29 maart 2017; www.nti.org, geraadpleegd op 29 maart 2017). Deze beweging was anti-imperialistisch bij zijn ontstaan. Deze landen kwamen in 1955 in Bandung samen om eenheid te zoeken tegen imperialisme en kolonialisme (Hermish, 2016).

Toch zijn er enkele principes afgesproken tijdens de Bandung Conferentie die vandaag wél nog een rol spelen en centraal staan in ZZS. Er werden vijf principes van vreedevolle co-existentie vastgelegd (Gore, 2013; de Renzio & Seifert, 2014; Quadir, 2013). Deze principes zijn: zelfbeschikkingsrecht, wederzijds respect voor soevereiniteit en territoriale integriteit, wederzijds niet-aanvalsverdrag, niet-inmenging in de binnenlandse zaken van een land en gelijkheid (www.history.state.gov, geraadpleegd op 4 februari 2016). Deze principes worden in de literatuur aangehaald als kenmerkend voor ZZS.

De term ZZS zelf werd pas in 2000 gebruikt in internationale debatten. Voordien sprak men over Technical cooperation among developing countries (TCDC). In 2003 werd tijdens een sessie van de Algemene Vergadering van de VN, de term TCDC officieel en formeel vervangen door ZZS (Xalma, 2013). Pas vanaf 2000 begint ZZS ook echt belang te krijgen in het internationale systeem van ontwikkelingssamenwerking (Santander Campos, 2011).

WAT IS ZUID-ZUID SAMENWERKING?

ZZS wordt door UNDP gedefinieerd als “a broad framework for collaboration among countries of the South in the political, economic, social, cultural, environmental and technical domains. Involving two or more developing countries, it can take place on a bilateral, regional, subregional or interregional basis. Developing countries share knowledge, skills, expertise and resources to meet their development goals through concerted efforts. Recent developments in South-South cooperation have taken the form of increased volume of South-South trade, South-South flows of foreign direct investment, movements towards regional integration, technology transfers, sharing of solutions and experts, and other forms of exchanges” (overgenomen van www.ssc.undp.org, geraadpleegd op 13 december 2016). Toch bestaat er geen definitie over ZZS die door alle actoren aanvaard wordt. Er zijn immers veel verschillende praktijken en normen.

Ondanks de verschillende praktijken en normen, kan er wel gesproken worden van enkele gemeenschappelijke principes. Centraal bij ZZS staat wederzijdse belangen, wederzijdse voordelen, niet-inmenging, solidariteit en horizontale samenwerking. Doordat veel opkomende ‘donoren’ soms zelf ontvangers geweest zijn of nog steeds ontwikkelingshulp ontvangen, bieden deze landen relevante kennis aan door de gedeelde ervaringen. Er kan dus geleerd worden van ‘the best practices’ en op die manier wordt kennisuitwisseling gestimuleerd. Ontwikkelingslanden wisselen steeds meer succesverhalen uit over hun eigen oplossingen voor ontwikkelingsproblemen (SEGIB, 2016; Schulz, 2011).

Niet enkel zijn er gedeelde principes, ook kunnen we gedeelde praktijken waarnemen. Het gaat meestal om technische samenwerking, een uitwisseling van kennis, de constructie van infrastructuur en financiële hulp tussen ontwikkelingslanden. Er wordt veel belang gehecht aan economische groei. Bepaalde ‘donoren’ zetten zich ook af tegen het DAC-model en volgen een eigen pad met eigen standaarden en praktijken. Daarnaast is er geen gestandaardiseerde manier van ontwikkelingssamenwerking geven, maar deze opkomende ‘donoren’ blijken vaak te werken buiten de internationale platformen en richtlijnen die de klassieke hulpinstanties hanteren (de Renzio & Seifert, 2014; Gore, 2013; Quadir, 2013; Manning, 2006; De Cordier, 2012; Walz & Ramachandran, 2011; Chin & Quadir, 2013; Kakonge, 2014).

ZZS moet zeker breder gezien worden dan de economische dimensie van ontwikkelingssamenwerking, maar de sterkte ligt voornamelijk in de kennisuitwisseling (SEGIB, 2016).

De VN wijzen op de volgende gemeenschappelijke tendensen bij de Zuidelijke 'donoren': "bundelen van concessionele officiële financiering met handel en investeringsactiviteiten; het koppelen van steun aan de toegang tot natuurlijke hulpbronnen of de aankoop van goederen en diensten van bedrijven van het land die steun verleent; het gebruik van weinig of geen beleidsvoorwaarden en het vermijden van zachte of harde voorwaarden die de samenwerking laat afhangen van liberalisering, privatisering, mensenrechten en democratisch bestuur; een tendens om de meeste steun te geven aan infrastructuur of productiesectoren; concessionele leningen zijn een belangrijke wijze van steun, zeker bij grotere 'donoren'; en men legt de nadruk op belang van delen van kennis, training en overdracht van technologie, in plaats van technische samenwerking om hulp zo goed mogelijk te laten verlopen" (UN, 2010, geciteerd in Gore 2013, p. 774).

Zoals uit deze opsomming blijkt, wordt er steevast afstand gedaan van conditionaliteit. Conditionaliteit is ook datgene waar doorheen de jaren de meeste ontevredenheid uit voortkwam van de ontwikkelingslanden zelf. Niet-inmenging en soevereiniteit van het partnerland werden twee van de centrale principes van ZZS (Woods, 2008). Men verkiest een vraaggestuurde benadering, waarbij de ontvangende partnerlanden zelf beslissen wat hun doelen en prioriteiten zijn (www.un.org/ecosoc, conferentierapport, 2013, geraadpleegd op 11 februari 2016). In deze benadering staat men voor een alternatieve ontwikkeling, waarbij dialoog en discussie met het partnerland centraal staan. Deze 'donoren' zetten de ontwikkelingslanden zelf aan om hun eigen ontwikkelingsproces te controleren en te sturen. De horizontale samenwerking maakt het makkelijker om een gepaste manier van ontwikkeling te voorzien voor het ontvangende land, waarbij de focus gelegd wordt op de praktische noden (Quadir, 2013; de Renzio & Seifert, 2014).

Deze partnerschappen worden versterkt door enerzijds de gedeelde ervaringen, maar anderzijds wordt er ook vaak gefocust op de eigen regio, waarbij er meer belang gehecht wordt aan historische, politieke en culturele ervaringen van het ontvangende land. Geografische nabijheid en culturele gelijkheden vergemakkelijken immers de coördinatie van operaties en projecten (Quadir, 2013; Chahoud, 2007). Samenwerking tussen 'peers' met gelijke socio-economische en politieke contexten speelt een relevante rol. De aanwezigheid van financiële middelen alleen is onvoldoende om de ontwikkelingsdoelen te verwezenlijken. De effectiviteit

van ontwikkelingssamenwerking is afhankelijk van de institutionele capaciteit van een land, die kan verbeteren door uitwisseling van ervaring in het oplossen van identieke problemen. Op die manier wordt ook de economische integratie tussen ontwikkelingslanden gepromoot en versterkt op een geografische basis (www.ssc.undp.org, geraadpleegd op 13 december 2016). Het streven naar regionaal leiderschap is dan ook één van de drijfveren om aan ZZS te doen (SEGIB, 2016).

Vaak wordt beweerd dat één van de gemeenschappelijke kenmerken het investeren in infrastructuur zou zijn vanwege zuidelijke donoren, terwijl de DAC-donoren voornamelijk de nadruk leggen op sociale sectoren (Zimmermann & Smith, 2011).

ZUID-ZUID SAMENWERKING ALS ONDERDEEL VAN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Er werd reeds besproken wat ZZS inhoudt en welke gemeenschappelijke kenmerken in de literatuur teruggevonden worden, nu moet er gekeken worden naar de plaats dat ZZS inneemt in de gehele Officiële Ontwikkelingssamenwerking.

De opkomende economieën worden belangrijke spelers op internationaal vlak. Ze willen zich ook internationaal meer manifesteren. Ook streven ze vaak naar regionaal leiderschap (SEGIB, 2016). Dit doen ze niet enkel op gebied van handel en investeringen, zoals China die veel investeert in Afrika (www.afdb.org, geraadpleegd op 2 maart 2017), maar ook op vlak van ontwikkelingssamenwerking. Ontwikkelingssamenwerking is immers een belangrijk onderdeel van de internationale politiek. Zo is ZZS een onderdeel van het buitenlands beleid van landen (Martínez-Gómez, 2012).

Ondanks de grote toename van actoren in het hulplandschap, blijven de DAC-donorlanden het hulplandschap domineren. Opmerkelijk is wel de sterke groei van de financiële steun van niet-DAC-donoren (Kakonge, 2014; Gore, 2013). Niet enkel is het aandeel van ZZS in ontwikkelingssamenwerking verdubbeld in de laatste tien jaar, ook is ZZS sneller gegroeid dan de ODA van DAC-donoren (SEGIB, 2016; Kakonge, 2014; Gore, 2013).

Het is moeilijk om juiste cijfers te vinden over de ontwikkelingssamenwerking die opkomende 'donoren' bieden. Er is ten eerste geen definitie⁹ van ontwikkelingssamenwerking die door alle 'donoren' aanvaard wordt. Ten tweede is er ook geen instantie waar alle 'donoren' aan rapporteren, zoals bijvoorbeeld de DAC-donoren die rapporteren aan de OESO (Mawdsley, 2012; SEGIB, 2016).

De grootte van ZZS wordt geschat tussen de 11 miljard (US) dollar en de 41,7 miljard dollar per jaar. Dit is respectievelijk 8 en 31 percent van de ODA (Walz & Ramachandran, 2011). In het meest recente rapport van SEGIB wordt er gesproken over een schatting tussen 16,1 miljard dollar en 19 miljard dollar per jaar in 2011. Toch moet hier opgemerkt worden dat veel zaken niet kwantificeerbaar zijn, zoals kennisuitwisseling en capacity-building (SEGIB, 2016).

⁹ De OESO heeft een definitie van ODA, maar deze wordt niet gedeeld door iedereen.

Zeker het belang van China mag niet onderschat worden. Men schat dat China, op de Verenigde Staten na, de grootste 'donor' is (Walz & Ramachandran, 2011). China is de voortrekker onder de opkomende economieën (Woods, 2008). Zo richtte China in 2015 twee nieuwe fondsen op, samen met een waarde van 5,1 biljoen dollar om ontwikkelingslanden te helpen klimaatverandering en hun ontwikkelingsproblemen aan te pakken. De president van China, Xi Jinping, gebruikte het kader van ZZS als basis voor deze twee fondsen (Khor, 2015).

Samen met triangulaire samenwerking¹⁰ is ZZS dus een belangrijk onderdeel van het huidige landschap van ontwikkelingssamenwerking. Het speelt daarnaast ook een belangrijke rol in de realisatie van de Agenda 2030 en de Sustainable Development Goals¹¹ (SDG's). Zeker voor middeninkomenlanden die te maken hebben met een daling van de ODA. Hier kunnen ZZS en triangulaire samenwerking het proces versnellen en de resultaten maximaliseren (SEGIB, 2016).

¹⁰ Triangulaire samenwerking is volgens de OESO het beste van samenbrengen van verschillende actoren – van zowel bilaterale donoren van ontwikkelingssamenwerking, als partners in ZZS als internationale organisaties – om kennis te delen en projecten te implementeren die een gemeenschappelijk doel van reduceren van armoede en promoten van ontwikkeling ondersteunen (OECD, 2016).

¹¹ De Sustainable Development Goals zijn zeventien doelstellingen geformuleerd door de VN als opvolging van de Millenniumdoelstellingen en zijn te bereiken tegen 2030. Samen met de Agenda 2030 beïnvloeden deze doelstellingen de ontwikkelingsagenda van alle landen (www.un.org, geraadpleegd 29 maart 2017).

UITDAGINGEN VAN ZUID-ZUID SAMENWERKING

Volgens Mawdsley is de onduidelijkheid over de grootte van ZZS te wijten aan de afwezigheid van rapportering en transparantie, waardoor een schatting bemoeilijkt wordt. Wat als ontwikkelingssamenwerking wordt gezien, blijkt dus dynamisch te zijn. Dit is een voordeel, want het zorgt voor flexibiliteit en snelheid. Toch zijn aan dit dynamisme volgens Mawdsley ook nadelen verbonden, zoals het gebrek aan monitoring en toezicht, wat kan leiden tot inefficiëntie, ineffectiviteit en corruptie (Mawdsley, 2012). Jurek Seifert wijst in dit opzicht ook naar het feit dat voorzieners van ZZS alles kunnen doen en het dan kunnen framen als samenwerking (Owings, 2015).

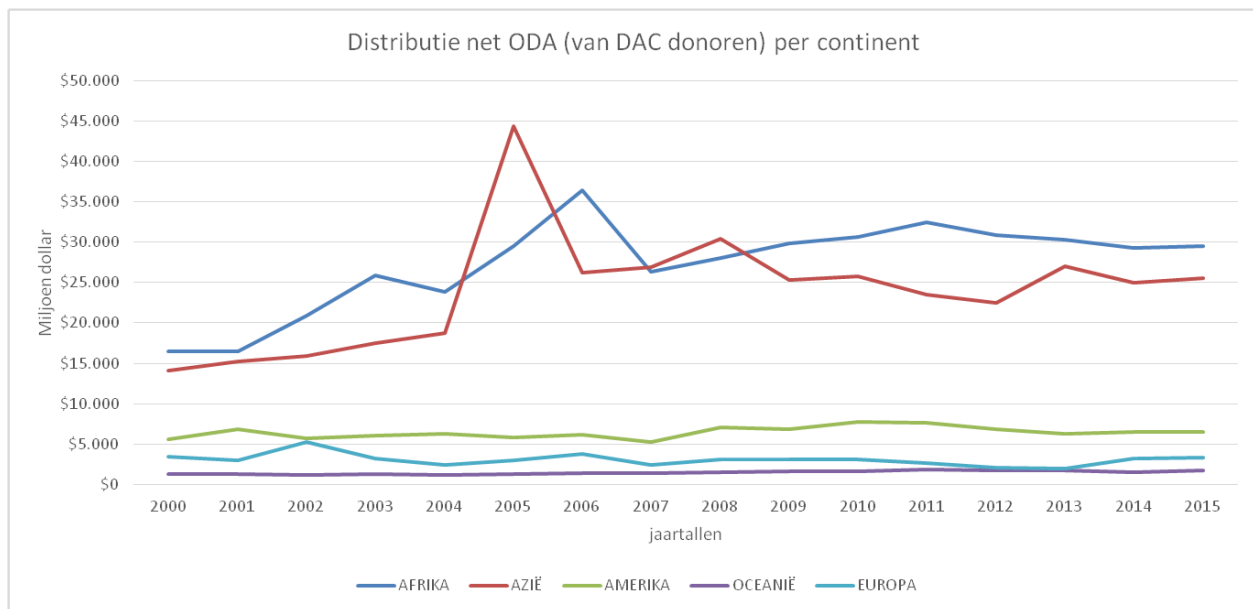
ZZS volgens de bovenstaande principes lijkt een goed alternatief voor ontwikkelingshulp aangeboden door de DAC-donoren, toch bestaat er heel wat discussie over. In de literatuur wordt er soms bezorgdheid geuit over de hulp van 'donoren' zoals China, Venezuela en Saoedi-Arabië en wordt er gesproken van 'rogue aid' (schurkenhulp). Achter deze ontwikkelingssamenwerking zouden drie motieven verscholen zitten: geld, toegang tot grondstoffen en internationale politiek. Deze ontwikkelingssamenwerking zou volgens sommigen een bedreiging zijn voor een gezonde en duurzame ontwikkeling en zal dan uiteindelijk leiden tot een wereld die corrupt, chaotisch en autoritair is (Naím, 2009). Daarnaast zijn sommigen bezorgd dat ongebonden samenwerking in landen met een zwakke rechtstaat zou leiden tot meer vrijheid om bestuurlijke hervormingen te omzeilen en de bescherming van mensenrechten en milieunormen te negeren (Zimmermann & Smith, 2011).

Ook kan de vraag gesteld worden of een vraaggestuurde benadering wel de juiste is. Er kan gesteld worden dat een duidelijke analyse nodig is om te bepalen welke projecten gesteund moeten worden en welke niet (Zimmermann & Smith, 2011; www.un.org/ecosoc, conferentierapport, 2013, geraadpleegd op 11 februari 2016). Volgens Seifert is het grootste probleem van ZZS dat de projecten zelden geëvalueerd worden of dat er zelden toezicht gehouden wordt op deze projecten (Owings, 2015).

Toch moet hier een nuance bij gemaakt worden. Er kan ook gesteld worden dat het de taak is van het ontvangende land om deze analyse te maken en niet de 'donor'. Vertrouwen in elkaars capaciteiten, om de prioriteiten te bepalen, en niet-inmenging zijn immers principes die centraal staan in deze partnerschappen.

2.2 ZUID-ZUID SAMENWERKING IN LAC

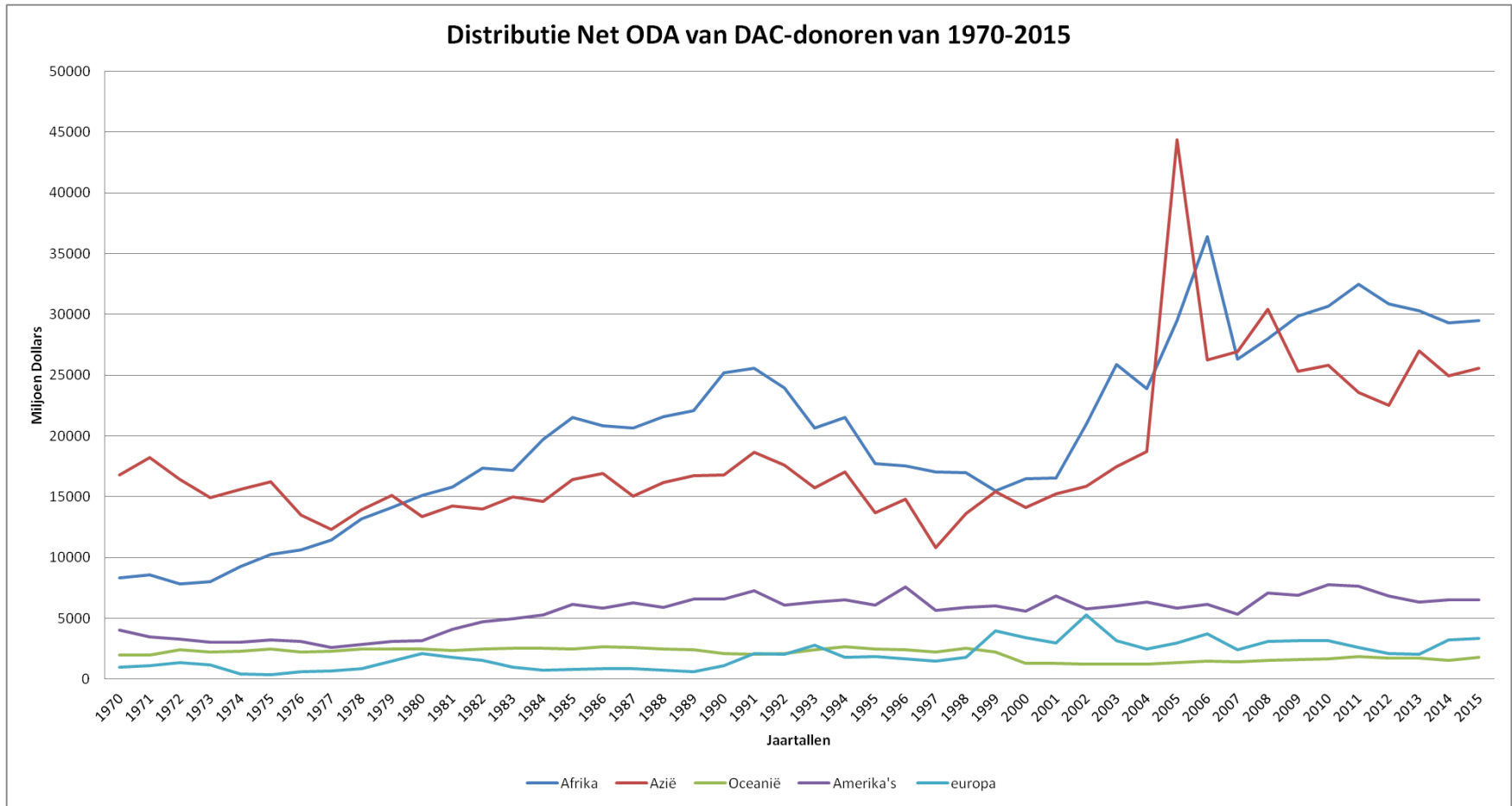
Het belang van ZZS in LAC stijgt de laatste jaren steeds meer. Sinds midden jaren 2000 wordt LAC geconfronteerd met een dalende trend van ODA van “traditionele” donoren¹². Dit kan enerzijds verklaard worden door de globale financiële crisis en anderzijds door de grotere focus van traditionele donoren op de minst ontwikkelde landen (LDCs) en de lageinkomenslanden (SEGIB, 2016).

Figuur 1 Distributie net ODA van DAC-donoren in de verschillende continenten (Bron: Sara Schaeken, gebaseerd op www.data.oecd.org, geraadpleegd op 24 februari 2017).

In bovenstaande grafiek zien we duidelijk dat het aandeel van ODA dat naar de Amerika's gaat aanzienlijk kleiner is dan het aandeel dat naar Azië en Afrika gaat. Behalve voor Europa, is er in alle continenten een daling in ODA sinds 2011. Toch kan er in 2015 weer een kleine stijging worden waargenomen. In volgende grafiek wordt er teruggekeken tot 1970, waar er voor de Amerika's vanaf 2000 echter geen duidelijke daling te zien is. Wel duidelijk is de grote stijging in Afrika en Azië, die niet waargenomen kan worden in Amerika. Het aandeel dat naar Amerika gaat wordt dus kleiner.

¹² Ook hier worden weer haakjes geplaatst, omdat de term traditionele donoren betwist kan worden. Hier wordt echter niet verder uitgewijd over deze discussie.

Figuur 2 Distributie Net ODA van DAC-donoren van 1970 tot en met 2015 (www.data.oecd.org, geraadpleegd op 2 maart 2017).

In voorgaande grafiek wordt de evolutie voor langere termijn weergegeven, volgens cijfers van het DAC van de OESO. De daling in ODA sinds 2000 die SEGIB aanhaalt, is hier echter niet waar te nemen. Het aandeel ODA dat naar de Amerika's gaat, is daarentegen wel aanzienlijk lager dan het aandeel dat naar Azië en Afrika gaat. De ODA dat naar deze twee regio's gaat is aanzienlijk gestegen sinds 2000, in tegendeel tot de evolutie in de Amerika's.

ZZS kan hier dan ook een goed supplement zijn om dit verlies aan middelen op te vangen (SEGIB, 2016). De ontwikkelingsagentschappen en –bureaus in LAC gaan een steeds grotere rol spelen op vlak van internationale ontwikkelingssamenwerking. Omdat het hier belangrijk is om ook de grootte van de ZZS in LAC te situeren, maken we in deze paper gebruik van de rapporten van SEGIB. De vraag naar conceptualisering, systematisering en het optekenen van ZZS is de laatste jaren sterk gestegen. SEGIB begon daarom vanaf 2007 rapporten uit te geven over ZZS in LAC¹³ (Xalma, 2013).

¹³ SEGIB beperkt zich wel tot slechts 19 landen van Latijns-Amerika. (www.segib.org, geraadpleegd op 23 februari 2017). Bepaalde landen die zich bevinden in Zuid-Amerika (wat niet hetzelfde is als Latijns-Amerika) behoren niet tot SEGIB, zoals Suriname, Guyana en Frans-Guyana. Andere landen als Belize, Puerto Rico en Haïti (een land waar veel samenwerking naartoe van bijvoorbeeld Colombia) worden ook niet meegerekend in de cijfers van SEGIB.

ZUID-ZUID SAMENWERKING IN LAC – EEN KORTE GESCHIEDENIS

In LAC kan men spreken van een lange traditie van internationale samenwerking en solidariteit (Robledo, 2015). Veel organisaties, zoals BID (Banco Interamericano de Desarrollo; IADB), CAN (Comunidad Andina), BCIE (Banco Centroamericano de Integración Económica) en CEPAL (Comisión Económica para América Latina y el Caribe), bestaan al decennia en promoten ook al jaren samenwerking tussen landen (Martínez-Gómez, 2012).

De Latijns-Amerikaanse samenwerking begon in de jaren 1950 en werd gedreven door economische motieven. Integratie zou leiden tot schaalvoordelen, alsook tot het bevorderen van technische uitwisseling en kennisuitwisseling (Robledo, 2015). Ook werden in deze periode organisaties opgericht die regionale integratie bevorderde, zoals CEPAL, BID en BCIE (López Cabana, 2014). Er vestigde zich een duidelijk proces van regionale integratie, dat op zijn beurt ZZS promoot. ZZS verhoogt de relaties tussen landen, wat dan ook weer zorgt voor meer regionale integratie. Dit is dus een wederzijds versterkend proces (López Cabana, 2014; Martínez-Gómez, 2012; Sanahuja, 2011).

Toch sprak men, zoals eerder vermeld, in deze periode over TCDC. Dit werd dan ook formeel erkend op de VN-conferentie in Buenos Aires, Argentinië, in 1978 (Santander Campos, 2011). Hier werd dus gesproken over TCDC, als basis voor wat we vandaag verstaan onder ZZS (Xalma, 2013; www.unctad.org, geraadpleegd op 24 februari 2017). In deze periode was er een militaire dictatuur in Argentinië. Veel Latijns-Amerikaanse landen leefden toen onder dit soort regime (Uruguay, Brazilië, Chili en Paraguay bijvoorbeeld). Het lijkt dus dat samenwerking in de regio niet ontstaan is onder de ideale omstandigheden (Martínez-Gómez, 2012). Tijdens de jaren 1970 waren verschillende landen in LAC betrokken bij TCDC (Sanahuja, 2010).

Tijdens de jaren 1980 verloopt ZZS wat stroef in LAC omwille van de schulden crisis waarin de regio vertoeft (Martínez-Gómez, 2012; López Cabana, 2014). Ondanks deze schulden crisis kunnen olie-exporterende landen, zoals Mexico en Venezuela, wel hun initiatieven financieren via hun olie-export (Sanahuja, 2010).

In LAC werkt men aan de institutionalisering van TCDC, door bijvoorbeeld de oprichting van SELA (Sistema Económico Latinoamericano y del Caribe) in 1975. SELA is een regionaal intergouvernementele overleg- en samenwerkingsorganisatie opgericht om samenwerking en integratie tussen landen in LAC te stimuleren (López Cabana, 2014; www.sela.org,

geraadpleegd op 4 maart 2017). Ook vindt sinds 1991 een jaarlijkse top van staats- en regeringsleiders (Cumbres Iberoamericanas) plaats. In 2003 besliste men hier om SEGIB (Secretaría General Iberoamericana) op te richten, die in 2005 in werking trad. SEGIB is een internationale organisatie van 22 landen, waaronder 19 Spaans- en Portugeessprekende landen in LAC en ook Spanje, Portugal en Andorra. Ze versterkt Ibero-Amerikaanse samenwerking op vlak van onderwijs, sociale cohesie en cultuur. Sinds 2007 begon SEGIB met de uitgave van rapporten over ZZS onder de leden met als doel de promotie van en informatie-uitwisseling over ZZS in de regio (López Cabana, 2014; www.segib.org, geraadpleegd op 23 februari 2017).

Deze beknopte evolutie laat zien hoe ZZS binnensijpelde in de regio. In de volgende paragrafen wordt ingegaan op het belang van ZZS in de regio. Daarna wordt er ingegaan op de kenmerken van ZZS in LAC.

HET BELANG VAN ZUID-ZUID SAMENWERKING IN LAC

Zoals hiervoor vermeld, vormt ZZS een goede compensatie op de daling in ODA. Daarom is ZZS een belangrijk mechanisme in LAC, niet enkel om de SDG's te bereiken, maar ook voor de regionale ontwikkelingsagenda. De voornaamste problemen in de regio zijn enerzijds ongelijkheid en zwakke instituties, en anderzijds armoede (Betancourt & Schulz, 2009; SEGIB, 2016).

Naast armoede en ongelijkheid, is één van de grote uitdagingen voor LAC het behouden en versterken van vooruitgang, zeker voor 'commodity-exporterende landen'. Economische groei is naast andere factoren essentieel om sociale programma's te financieren in verband met onderwijs, gezondheidszorg en de arbeidsmarkt. Groei en inclusie moeten hand in hand gaan om een meer gelijke en minder gesegmenteerde samenleving te verkrijgen (SEGIB, 2016).

Men beseft ook dat de mondiale problemen, ook problemen van de regio zijn. Het is dus best om regionaal samen te werken om zo zwaarder te kunnen wegen op het internationale systeem. Op die manier kan men globaal meewerken aan een oplossing en zo ook een globale impact hebben. In het begin kon de samenwerking het gezien worden als een postkoloniaal project, daarna werd ZZS gekoppeld aan de Millennium Doelstellingen¹⁴ van de VN. Nog belangrijker vormt het feit dat ZZS gekoppeld werd aan de nieuwe rol die bepaalde landen innamen in de regio, namelijk de middeninkomenslanden (MIC). MIC's kunnen gebruiken ZZS als een middel om economische onafhankelijkheid te reduceren en hun autonomie te consolideren (Robledo, 2015; Martínez-Gómez, 2012; SEGIB, 2016). ZZS werd ook een middel voor integratie zoals eerder al uitgelegd werd en voor regionale integratie (Martínez-Gómez, 2012; SEGIB, 2016).

¹⁴ De Millennium Development Goals zijn acht doelstellingen geformuleerd door de Verenigde Naties die onder andere gaan over armoedereductie, stoppen van HIV/AIDS en het voorzien in universeel basisonderwijs, waarnaar men streefde tegen 2015. Ze vormen richtlijnen voor alle landen om deze ontwikkelingsproblemen aan te pakken (www.un.org, geraadpleegd op 29 maart 2017).

KENMERKEN VAN ZUID-ZUID SAMENWERKING IN LAC

Ten eerste kan ZZS in de regio gezien worden als een uiting van de groter wordende politieke en economische macht van de landen. Het is een uiting van de groeiende capaciteit van MIC's die willen functioneren als 'donoren' en niet enkel als ontvangers van ontwikkelingssamenwerking. Deze landen zien dat hun nationale belangen, een internationale omvang krijgen. Zij willen via ZZS dan ook hun globaal of regionaal leiderschap versterken om zo meer autonomie in de wereldpolitiek en in de internationale politieke economie te verwerven (Sanahuja, 2010).

Hierbij samenhangend zien we dus dat landen in de regio een duale rol hebben: landen functioneren zowel als 'donor', maar ook als 'recipiënt' van ontwikkelingssamenwerking (Robledo, 2015; SEGIB, 2016; Sanahuja, 2010). Alle landen in de regio (19 landen onderzocht door SEGIB) waren in 2014 ook ontvangers van ZZS (SEGIB, 2016).

Om te kijken welke landen voornamelijk participeren als 'donor' of als 'recipiënt' van ZZS, wordt hier gebruikt gemaakt van de data van SEGIB. Toch is dit te beperkt, omdat zij enkel de projecten door en voor Latijns-Amerikaanse landen gebruiken. Zij negeren dus de ontwikkelingssamenwerking die van 'donoren' uit LAC gaat naar ontvangende landen in bijvoorbeeld Afrika. Toch is dit de enige database die schetst welke landen in LAC het meest participeren in ZZS.

Argentinië, Brazilië, Mexico, Colombia, Uruguay, Chili en Cuba zijn de zeven grootste 'donoren' in LAC die samen instaan voor bijna 92% van alle 552 projecten die uitgevoerd werden in 2014 (SEGIB, 2016). Toch ontbraken enkele cijfers: Honduras, Nicaragua, Paraguay en Venezuela rapporteerden helemaal geen activiteiten als 'donoren' in 2014 (SEGIB, 2016). Toch is Venezuela volgens Sanahuja samen met Brazilië en Mexico de grootste 'donor' in de regio (Sanahuja, 2010). De twee grootste 'ontvangers' in de regio waren El Salvador (16% van de projecten) en Bolivia (12% van de projecten) (SEGIB, 2016). Het gaat hier dus over projecten door en voor landen die lid zijn van SEGIB.

Op onderstaande kaart wordt geduid waar de grootste 'donoren' zich situeren. Hoe donkerder het land ingekleurd is, hoe groter het aandeel van het land als 'donor' in LAC.

Distribución de los PROYECTOS según OFERENTE

Figuur 3 Verdeling van de projecten in LAC volgens 'donor', volgens cijfers van SEGIB (Bron: SEGIB, 2016).

Daarnaast is het belangrijk te kijken in welke sectoren de ontwikkelingssamenwerking zich voornamelijk situeert. Daarvoor moet er eerst gekeken worden naar de belangrijkste ontwikkelingsproblemen in LAC.

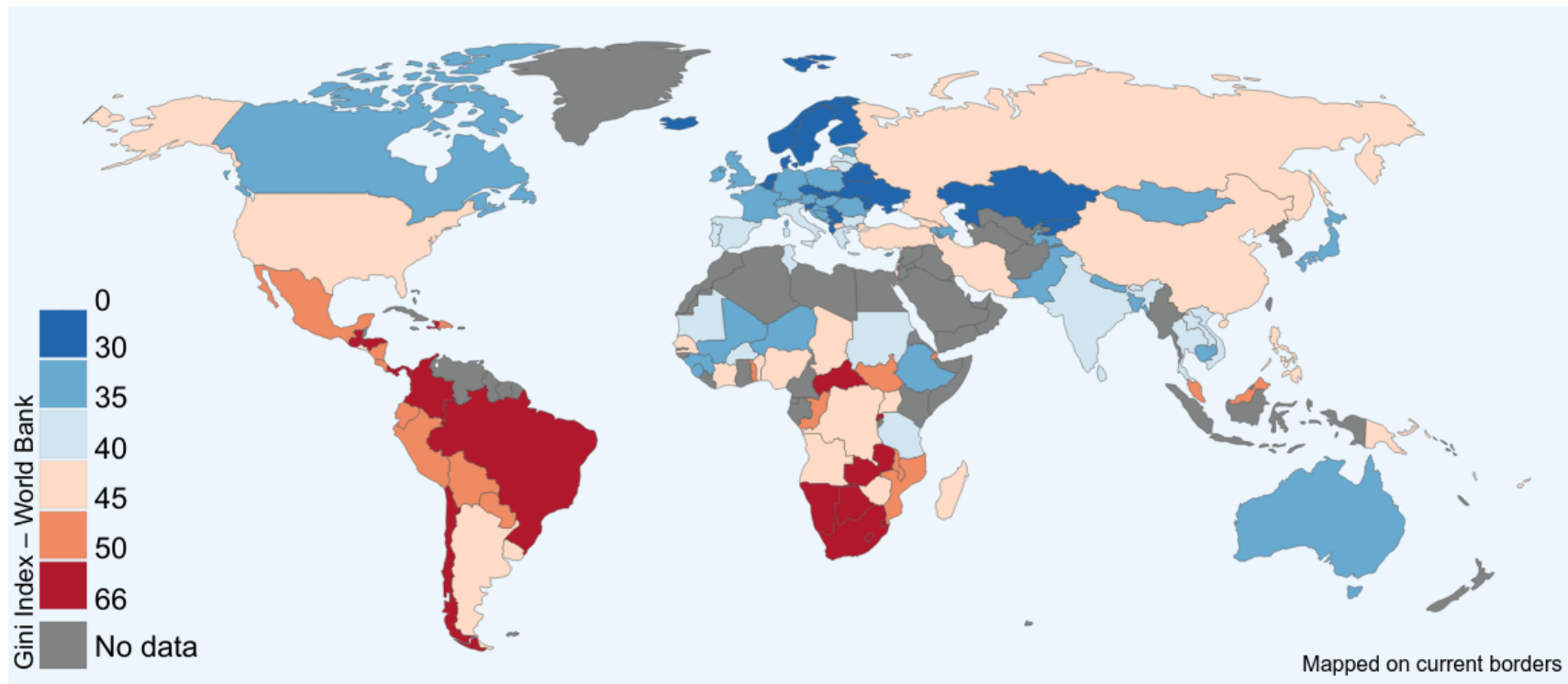
De belangrijkste ontwikkelingsproblemen waarmee LAC geconfronteerd wordt, zijn ongelijkheid en armoede. De landen in deze regio zijn voornamelijk middeninkomenslanden. Het is dus niet enkel belangrijk te kijken naar het inkomen per capita, maar ook naar de ongelijkheid (Robledo, 2015; SEGIB, 2016; Xalma, 2013).

LAC is de regio met de grootste ongelijkheid in de wereld (www.ourworldindata.org, geraadpleegd op 10 maart 2017). Hier leeft 35% van de mensen in armoede en meer dan 80 miljoen mensen (equivalent van 13% van de totale bevolking) leeft zelfs onder extreme armoede (Robledo, 2015).

De kaart op de volgende pagina toont de Gini-index die gebruikt wordt om de ongelijkheid in een land weer te geven. Hoe dichterbij 0 de Gini-index op onderstaande kaart ligt, hoe dichterbij perfecte gelijkheid de samenleving komt. Hoe dichterbij 100 de Gini-index ligt, hoe meer ongelijk de samenleving is (www.data.worldbank.org, geraadpleegd op 10 maart 2017^a). Op deze kaart is te zien dat de Gini-index van de landen in LAC zich tussen de 45 en de 66 bevindt, wat dus wijst op een ongelijke verdeling van de samenleving.

Economic inequality – Gini Index, 2012

Shown is the World Bank (PovcalNet) inequality data. This data includes both income and consumption measures and comparability across countries is therefore limited. A higher Gini index indicates higher inequality. Since some observations for 2012 are not available the map displays the closest available data (2008 to 2012).

Data source: Gini Index – World Bank

OurWorldInData.org/income-inequality/ • CC BY-SA

Figuur 4 Gini-index volgens cijfers van de Wereld Bank (Bron: www.ourworldindata.org, geraadpleegd op 10 maart 2017).

De samenwerking in LAC situeert zich voornamelijk in de sociale (30% van de projecten) en de economische sector (40% van de projecten). Hierbij gaat het over projecten op vlak van onderwijs, gezondheid, watervoorraad, infrastructuur, energie, wetenschap en technologie. Anderzijds gaat er ook veel samenwerking naar institutionele versterking, milieu en rampenpreventie (SEGIB, 2016; Xalma, 2013).

Een volgende kenmerk is dat ZZS in LAC zich situeert in een proces van regionale integratie (Sanahuja, 2010). Dit kan ook gezien worden aan de sectoren waarin samengewerkt wordt. De focus van de regionale integratie ligt niet enkel op economische samenwerking of op het vergemakkelijken van handel. Ook worden de belangrijkste ontwikkelingsdoelen van de regio aangepakt door te focussen op sociale ontwikkeling, waaronder bijvoorbeeld onderwijs en gezondheidszorg.

ZZS draagt dus bij aan een functioneel proces van regionalisme (Millán Acevedo & Santander Campos, 2014). LAC is een voorstander van regionale coördinatie. Dit verbetert niet enkel de informatie-uitwisseling, maar op deze manier kan men ook van elkaar leren (Schulz, 2011). Regionale integratie en ZZS is een wederzijds versterkend proces (Schulz, 2011). Regionale integratie moet gezien worden als een alomvattend project waar niet enkel gefocust wordt op het verbeteren van handel, maar ook op de voorziening van publieke goederen en het verbeteren van gezondheid, huisvesting en milieustandaarden (Robledo, 2015; Sanahuja, 2010).

Als er gesproken wordt over regionale integratie, dan kan ook verwezen worden naar de gedeelde geschiedenis en identiteit die ook centraal staat in ZZS, waardoor samenwerking met landen in eenzelfde regio vergemakkelijkt wordt (Robledo, 2015).

Vervolgens zijn er gemeenschappelijke kenmerken die grotendeels overeen komen met wat besproken werd onder "Wat is ZZS?". Het gaat bijvoorbeeld over horizontale samenwerking, namelijk samenwerking tussen gelijke partners, zonder voorwaarden. Technische uitwisseling en 'capacity building', wederkerigheid, nabijheid, aanpassen aan de lokale context, respect voor de soevereiniteit en de zoektocht naar efficiëntie in gebruik van middelen staan centraal (Xalma, 2013; Sanahuja, 2010).

Hoewel bilaterale ZZS de belangrijkste modaliteit is, is ook trianuglaire samenwerking een belangrijk onderdeel van ZZS (Sanahuja, 2010; SEGIB, 2016). Deze twee modaliteiten worden complementair geacht aan Noord-Zuid Samenwerking (Xalma, 2013).

Vervolgens is ZZS een onderdeel van het buitenlands beleid van de landen (Sanahuja, 2010). Dit kan ook gezien worden aan het feit dat de diensten/agentschappen voor ontwikkelingssamenwerking vaak ressorteren onder het Ministerie van Buitenlandse Zaken en/of Buitenlandse Handel. Alsook aan de doelstellingen, zoals het verkrijgen van internationale zichtbaarheid, toegang geven/krijgen tot anderen markten en steun verkrijgen van internationale fora, zoals de VN (Betancourt & Schulz, 2009; Sanahuja, 2010; Robledo, 2015; Martín-Gómez, 2012).

Als het dan gaat over invloed hebben op het internationale toneel, dan is het belangrijk dat er gekeken wordt of de 'donoren' willen conformeren aan internationale regels of dat men eigen regels naar voren schuift.

De landen in LAC kunnen ingedeeld worden in twee groepen: enerzijds diegenen die willen conformeren met de internationale ontwikkelingsagenda en anderzijds diegenen die willen streven naar een eigen agenda. Dit manifesteert zich ten eerste op vlak van effectiviteit van ZZS. Er zijn landen die hun agenda willen inbedden in de principes die gevestigd werden in Parijs, Accra en Busan (High Level Fora on Aid Effectiveness)¹⁵ en diegenen die de eigen agenda niet noodzakelijk willen conformeren met de internationale agenda (Xalma, 2013). Daarnaast heerst ook een grote bezorgdheid dat criteria en procedures opgelegd zouden worden door DAC (Betancourt & Schulz, 2009). Een land als Venezuela lijkt eerder een eigen agenda na te streven en zeker tegen VS-hegemonie in LAC in te gaan (Robledo, 2015, Naím, 2009). Terwijl Chili en Colombia bijvoorbeeld wel rekening houden met de internationale ontwikkelingsagenda.

¹⁵ High Level Fora on Aid Effectiveness worden georganiseerd door de OESO om de ontwikkelingssamenwerking te moderniseren, verdiepen en verbreden en de effectiviteit van de samenwerking te verbeteren. Hier werden principes afgesproken voor effectieve hulp. Dit leidde in 2011 tot het Busan Partnership Agreement dat getekend werd door meer dan 100 landen als een plan voor het maximaliseren van de impact van hulp (www.oecd.org, geraadpleegd op 29 maart 2017).

In LAC is er geen consensus of het DAC het juiste platform is om ervaringen te delen en te systematiseren. Ook is er geen consensus over de principes en criteria voor ontwikkelingssamenwerking van het DAC. De regio heeft instituties, zoals SEGIB bijvoorbeeld, die het proces van systematisering en standaardisering kunnen faciliteren. Een betere coördinatie is alvast nodig om het risico van het dupliceren van inspanningen te vermijden (Betancourt & Schulz, 2009; Martínez-Gómez, 2012). Ook het UNDP kan een belangrijke rol spelen in de coördinatie van ZZS. Zonder het opleggen van een kader of een ideologie, blijft het belangrijk dat er coördinatie bestaat. Transparantie is een troef. Hierin zou UNDP of UNOSSC een rol kunnen spelen (Banihani, persoonlijk mededeling, 23 februari 2017).

3 CHILI ALS 'DONOR' IN ZUID-ZUID SAMENWERKING

Chili is een hoger middeninkomensland en het eerste land in Zuid-Amerika dat lid werd van de OESO (Santander Campos, 2011^a). Chili is regionaal uitgegroeid is tot een belangrijke 'donor' van ontwikkelingssamenwerking (Gutierrez & Jaimovich, 2014). In de voorbije twee decennia heeft Chili een succesvolle transitie doorgemaakt naar een democratie, maar ook is het land een voorbeeld van economische groei met sociale vooruitgang. Deze transitie werd ondersteund door ODA van externe donoren. De snelle economische groei in de jaren 1990 zorgde er echter voor dat Chili van grotendeels ontvanger van ontwikkelingshulp evolueerde naar een 'donor' van ontwikkelingssamenwerking (OECD, 2013; Gutierrez & Jaimovich, 2014). Toch ontvangt Chili nog steeds ODA. Deze duale rol als hoger middeninkomensland, waarbij het zowel een donor in de regio is door de transfer van skills en kennis, als ontvanger van ontwikkelingssamenwerking op gebieden waar ontwikkeling nog noodzakelijk is, kan bijdragen aan de kennis en de ervaringen die Chili kan delen met de partners in de context van ZZS (www.minrel.gob.cl, geraadpleegd op 12 september 2016; AGCI, 2013; Santander Campos, 2016).

Deze politieke, economische en sociale transformatie lokte veel interesse uit van de landen in de regio. Op deze manier begon Chili in de jaren 1990 dan ook met het delen van zijn ontwikkelingservaringen door de verhoging van de samenwerking met andere landen in de regio. Dit ging gepaard met de creatie van het Agencia Chilena de Cooperación Internacional (AGCI). Nu wil het land zijn ambities verhogen door het versterken van de programma's en door een meer doelgericht antwoord te bieden op de groeiende vraag van zijn partners (OECD, 2013; Gutierrez & Jaimovich, 2014; www.minrel.gob.cl, geraadpleegd op 8 maart 2017).

3.1 EEN KORTE GESCHIEDENIS VAN ZUID-ZUID SAMENWERKING DOOR CHILI

Tijdens de dictatuur in Chili (1973 – 1990) ontrok Chili zich aan het internationale systeem en de ODA werd drastisch gereduceerd. Na de dictatuur begon de transitie naar democratie die een radicale verandering vormde voor Chili (Santander Campos, 2011^a; Gutiérrez López, persoonlijke mededeling, 31 maart 2017). Chili werd een voorbeeld voor andere landen in de Latijns-Amerikaanse regio. Door middel van ODA werd Chili geholpen met hun institutionele versterking en met het consolideren van de democratie (Santander Campos, 2011^a).

Het begin van de ontwikkelingssamenwerking van Chili kan gesitueerd worden begin jaren 1990. Het Agencia Chilena de Cooperación Internacional (AGCI) werd gecreëerd op 19 juni 1990. Dit agentschap werd verantwoordelijk voor het beleid inzake internationale samenwerking (Santander Campos, 2011^a; www.agci.cl, geraadpleegd op 6 maart 2017; Gutierrez & Jaimovich, 2014).

Het AGCI werd belast met de coördinatie van zowel de inkomende middelen voor de ontwikkeling van Chili, als met het realiseren van samenwerking met andere ontwikkelingslanden. Het agentschap was ook verantwoordelijk voor het definiëren van de doelstellingen en strategieën voor internationale samenwerking op basis van de prioriteiten voor economische en sociale ontwikkeling (www.agci.cl, geraadpleegd op 6 maart 2017; Gutierrez & Jaimovich, 2014).

Na de creatie van het AGCI lag de focus voornamelijk op binnenlandse ontwikkeling, waarbij ingezet werd op het democratiseringsproces en op institutionele versterking. Het agentschap moest zich bezig houden met de hulp die Chili verkreeg (d.i. ODA). In deze jaren verkreeg Chili belangrijke capaciteiten, zowel institutionele als technische capaciteiten. Dit leidde ertoe dat het land zich ook kon toeleggen op samenwerking met andere landen in de regio (www.agci.cl, geraadpleegd op 6 maart 2017; OECD, 2013; Gutierrez & Jaimovich, 2014; Santander Campos, 2011^a)

Vanaf 1993 begon Chili met ZZS, toen gekend als het “Programa de Cooperación Técnica entre Países en Desarrollo” (CTPD; Programma voor Technische Samenwerking tussen Ontwikkelingslanden, TCDC). Hierdoor verkreeg het AGCI een dubbele rol: enerzijds waren ze verantwoordelijk voor het beheer van de ODA dat Chili ontving en anderzijds voor het beheer van de middelen voor de samenwerking dat Chili bood aan zijn regionale partners (www.agci.cl, geraadpleegd op 6 maart 2017; OECD, 2013; Gutierrez & Jaimovich, 2014; Santander Campos, 2011^a; Sánchez Escobar, 2010).

In de daaropvolgende jaren begon de ODA die Chili ontving drastisch te dalen. De reden voor deze daling was de grote vooruitgang dat het land geboekt had en de transformatie dat het doorgemaakt had (Santander Campos, 2011^a). In 1998 begon het AGCI met het uitbouwen van zijn triangulaire samenwerking, waarin traditionele partners werden ingeschakeld als financiers van projecten in samenwerking met Chili ten voordele van een derde land (www.agci.cl, geraadpleegd op 6 maart 2017; OECD, 2013; Gutierrez & Jaimovich, 2014).

Sinds 2005 ressorteert het AGCI onder het Ministerie van Buitenlandse Zaken, waardoor de samenwerking een onderdeel wordt van het buitenlands beleid van Chili. Voordien ressorteerde het agentschap onder het Ministerie van Planning en Samenwerking (nu het Ministerie van Sociale Ontwikkeling), omdat het toen voornamelijk bezig was met binnenlandse ontwikkeling (OECD, 2013; Gutierrez & Jaimovich, 2014). Dit zorgde er ook voor dat het AGCI intenser ging samenwerken met de ambassades van Chili in andere landen in de Latijns-Amerikaanse regio (Sánchez Escobar, 2010).

Vandaag heeft het AGCI zijn rol geconsolideerd als institutie die instaat voor de implementatie, realisatie en uitvoering van internationale samenwerking tussen ontwikkelingslanden. Daarnaast beheert het ook het budget bestemd voor multilaterale instellingen, zoals de Wereldbank, BID en CAF, en de fondsen van bilaterale samenwerking, zoals het Fondo Chile-México. Ook staat het agentschap in voor de coördinatie van de beurzen die gegeven worden aan internationale studenten. Vervolgens is het ook bezig met het streven naar duurzame en inclusieve ontwikkeling, in het kader van de Agenda 2030. Met dit doel in het achterhoofd werd het AGCI ook verantwoordelijk voor het ontwerpen van het internationale samenwerkingsbeleid. In 2015 werd dan ook het eerste beleid en strategie voor internationale samenwerking neergeschreven en sindsdien is de naam van het agentschap veranderd naar Agencia Chilena de Cooperación Internacional para el Desarrollo (AGCID), omdat de nadruk kwam te liggen op samenwerking ten voordele van ontwikkeling (Desarrollo) (www.agci.cl, geraadpleegd op 6 maart 2017;

OECD, 2013; www.minrel.gob.cl, geraadpleegd op 12 september 2016; AGCIDChile, 2015; Gutierrez & Jaimovich, 2014).

Het beleid van het AGCID is gebaseerd op de 'Política y Estrategia 2015-2018', die in deze scriptie gebruikt wordt voor de analyse van het beleid. Ontwikkelingssamenwerking wordt hierbij een integraal onderdeel van het buitenlands beleid. In het document 'la Política de Cooperación Internacional para el Desarrollo' werd voor het eerst duidelijk de visie en de fundamenten van de Chileense ontwikkelingssamenwerking gedefinieerd (www.agci.cl, geraadpleegd op 6 maart 2015). Sinds 2015 werd de wereld van internationale samenwerking georiënteerd richting een inclusieve en duurzame ontwikkeling. Ook Chili paste zijn beleid hieraan aan (www.minrel.gob.cl, geraadpleegd op 8 maart 2017).

Het AGCID heeft geen kantoren in zijn partnerlanden. Personeel op de ambassades van Chili in de partnerlanden staan in voor ontwikkelingssamenwerking; Zij sturen vragen van de partners door naar Santiago. Daarnaast staan zij ook in contact met de landenmanagers binnen het AGCID (OECD, 2013). Het is belangrijk te vermelden dat de uitvoering van vele projecten gebeurt door verschillende ministeries (Santander Campos, 2011^a).

3.2 KENMERKEN VAN DE ZUID-ZUID SAMENWERKING VAN CHILI

In 2015 stelde Chili voor het eerst een beleid voor ontwikkelingssamenwerking op (www.agci.cl, geraadpleegd op 6 maart 2017). In dit beleidsdocument (“Política de Cooperación Internacional de Chile para el Desarrollo”) wordt eerst en vooral vermeld waarom het belangrijk is dat Chili zijn ontwikkelingssamenwerking versterkt en een beleid opstelt om zijn ontwikkelingssamenwerking te coördineren. Volgens het AGCID heeft dit te maken met een veranderende internationale context. De verdeling van de macht verandert en er komt steeds meer invloed van de opkomende landen (AGCIDChile, 2015^b).

Men verwijst hierbij naar de globalisering die zorgt voor interdependentie, waardoor de uitdagingen van één land ook de uitdagingen van andere landen zijn. Er wordt hierbij verwezen naar de mondiale financiële en economische crisis, maar ook naar de klimaatveranderingen, de uitdagingen rond energie en voedselzekerheid en vele andere uitdagingen waarmee de wereld vandaag te maken heeft (AGCIDChile, 2015^b). Hieruit blijkt dat Chili actief wil deelnemen aan het internationale systeem. Ze stemmen hun beleid ook af op de internationale ontwikkelingsagenda en de SDG's.

De uitdagingen van vandaag zijn complex en vereisen een gecoördineerd antwoord. Toch blijft het internationale systeem hangen in structuren die na de Tweede Wereldoorlog gevormd werden, zonder rekening te houden met de globale verschuivingen van de macht. Volgens Chili moeten we de huidige structuren aanpassen aan een nieuwe realiteit. Deze realiteit is er een van multipolariteit en pluraliteit. De macht moet meer verdeeld worden om de uitdagingen van de 21ste eeuw te kunnen aanpakken (AGCIDChile, 2015^b).

Daarnaast wijst Chili ook op het feit dat LAC de grootste regio is met het meeste middeninkomenslanden. Dit is een factor die internationaal gebruikt wordt om ontwikkelingshulp te geven. De nadruk verschuift immers veel meer naar de minst ontwikkelde landen. Toch wil Chili erop wijzen dat deze factor vaak de verschillen en de ongelijkheid binnen een land verbergt. In deze regio zijn er nog heel wat uitdagingen en problemen die aangepakt moeten worden. Zoals in het vorige hoofdstuk vermeld, kampt LAC nog met belangrijke problemen, namelijk armoede en ongelijkheid (AGCIDChile, 2015^b).

Dit wordt door Chili erkend. Deze grote ongelijkheid vormt een belemmering voor de inclusieve en duurzame ontwikkeling die nagestreefd wordt. Ongelijkheid is geen puur economische verschijnsel. Het is een veelzijdig probleem wat ook te maken heeft met bijvoorbeeld toegang tot kwalitatief onderwijs en toegang tot gezondheidszorg (AGCIDChile, 2015^b).

Op deze problematiek speelt Chili dan ook volledig in. In de beleidsdocumenten van AGCID is terug te vinden dat Chili met zijn ontwikkelingssamenwerking economische groei wil overstijgen en wil streven naar een meer inclusieve ontwikkeling die de waardigheid van mensen, de rechtvaardigheid, de mensenrechten en de duurzaamheid bevordert. Dit probeert men te doen door middel van een multidimensionele aanpak, waarin sociale cohesie en duurzaamheid centraal staan en waarin speciale aandacht gegeven wordt aan kansarme of gemarginaliseerde groepen (AGCID, 2015A).

Sinds de mondiale financiële en economische crisis hebben landen in LAC het steeds moeilijker door een dalende groei. Hier kan regionale samenwerking een belangrijke rol spelen. ZZS komt dan goed van pas om bij te dragen aan de economische en sociale ontwikkeling van de regio. De uitwisseling van kennis tussen landen in het Zuiden vormt een belangrijk element om de ontwikkeling van deze landen te stimuleren. Het AGCID streeft dan ook naar regionale integratie om zo samen de uitdagingen van de regio te kunnen aanpakken (AGCIDChile, 2015^b). ZZS speelt een belangrijke rol in LAC als een instrument voor wederzijds leren tussen landen en delen van culturele, linguïstische en geografische gelijkenissen (AGCI, 2013).

ZZS is één van de drie modaliteiten van ontwikkelingssamenwerking die Chili onderscheidt. Hier gaan we in op de kenmerken van de ZZS die Chili geeft.

DEFINITIE

Eerst en vooral is het belangrijk te bekijken wat Chili ziet als ZZS en wat het verschil volgens het AGCID is met ODA.

De ontwikkelingssamenwerking van Chili is gebaseerd op ZZS, in plaats van op traditionele ontwikkelingshulp (www.minrel.gov.cl, geraadpleegd op 11 april 2017). Chili gebruikt de definitie van ZZS die afgesproken werd op de VN-conferentie over Technische Samenwerking tussen Ontwikkelingslanden in Buenos Aires in 1978, waarbij ZZS gezien wordt als “a manifestation of solidarity among peoples and countries of the South that contributes to their national well-being, their national and collective self-reliance and the attainment of internationally agreed development goals, including the Millennium Development Goals” en nu ook de Sustainable Development Goals (overgenomen uit OECD, 2013; Portales, persoonlijke mededeling, 11 april 2017). Chili definieert ZZS daarnaast als technische, niet-financiële samenwerking. Dit zijn directe acties en projecten, waarbij het gaat om de overdracht van vaardigheden en kennis, met name op vlak van het publieke beleid en de vorming van menselijke training (AGCIDChile, 2015°).

Het AGCID ziet ZZS als iets totaal anders als ODA. Het heeft dan ook geen zin om beide definities te vergelijken. ODA heeft volgens het AGCID te maken met de ontwikkelingssamenwerking van landen die lid zijn van het DAC. Chili daarentegen geeft geen ODA, maar gebruikt ZZS als middel voor ontwikkelingssamenwerking te geven aan andere landen in ontwikkeling. ZZS heeft dus te maken met technische samenwerking tussen landen met gemeenschappelijke doelstellingen en is gebaseerd op een horizontale relatie. De samenwerking van Chili is niet gebaseerd op ODA. Zij maken ook niet gebruik van de instrumenten of de definities die de OESO oplegt. Daarnaast rapporteren ze ook niet aan de OESO over hun ontwikkelingssamenwerking (Portales, persoonlijke mededeling, 11 april 2017).

PRINCIPES WAAROP ZUID-ZUID SAMENWERKING GEBASEERD IS

Vervolgens worden de principes waarop de ZZS van Chili gebaseerd is besproken. Als geanalyseerd wordt wat Chili en het AGCID in zijn beleidsdocumenten vermeldt als belangrijke principes van ZZS, dan kunnen er heel wat zaken herkend worden die eerder vermeld werden als belangrijke principes van ZZS.

Ten eerste als de definitie van het UNDP erbij gehaald wordt, dan blijkt dat het inderdaad gaat over het delen van kennis, skills, expertise en middelen om tegemoet te komen aan de ontwikkelingsdoelstellingen van een land. Dat komt dus overeen met wat het AGCID vermeldt: “het delen van ervaringen en beleid voor de ontwikkeling van andere landen”. Kennisuitwisseling staat centraal in de benadering van Chili.

De ZZS van Chili komt voort uit gedeelde ervaringen en affiniteiten en wordt gebaseerd op gemeenschappelijke doelstellingen en solidariteit. Het ent zich op een aantal principes, zoals respect, soevereiniteit, eigenaarschap, wederzijdse belangen en nationale impact (AGCIDChile, 2015^c; www.minrel.gov.cl, geraadpleegd op 11 april 2017; Portales, persoonlijke mededeling, 11 april 2017; www.agci.cl, geraadpleegd op 6 maart 2017, OECD, 2013). De samenwerking uit zich in een horizontale relatie, zonder voorwaarden. Er wordt rekening gehouden met de prioriteiten van de landen zelf. De uitvoering en de evaluatie van de initiatieven gebeurt dan ook altijd in samenwerking met het partnerland (AGCIDChile, 2015^c; OECD, 2013). Het beleid en de programma's past men aan aan het land dat vraagt om samenwerking. Projecten worden geïmplementeerd door beide landen, rekening houdende met de noden, belangen en cultuur van het partnerland (www.minrel.gov.cl, geraadpleegd op 11 april 2017). Men stapt ook af van de termen als 'donor' en 'hulp' om ontwikkelingssamenwerking te beschrijven (OECD, 2013). Het enige wat gevraagd wordt aan de partners is respect voor de horizontale relatie (Portales, persoonlijke mededeling, 11 april 2017).

Hierin komt terug: een vraaggestuurde benadering, de prioriteiten van het partnerland zelf, een horizontale relatie, wederzijdse belangen, solidariteit, respect en soevereiniteit en geen voorwaarden opleggen. De geschiedenis van de totstandkoming van ZZS in Chili laat dan ook zien dat Chili aan ZZS doet omwille van de relevante kennis die Chili kan bieden en de ervaringen die Chili kan delen.

TENDENSEN VAN ZUID-ZUID SAMENWERKING

Niet enkel de principes waarop ZZS gebaseerd is zijn belangrijk, ook de tendensen die waar te nemen zijn, vertellen iets over de ontwikkelingssamenwerking van het land.

In de beleidsdocumenten van het AGCID valt te lezen dat de ontwikkelingssamenwerking van Chili gebaseerd is op vijf fundamenten. In een eerste fundament hecht men veel belang aan democratie en institutionele versterking. Een tweede fundament is het bevorderen van de waardigheid van de mensen en het bevorderen van een inclusieve en duurzame ontwikkeling. Een derde fundament is vrede, samenleven en menselijke veiligheid. Ten vierde staat regionale integratie en convergentie centraal, een gedeelde doelstelling met LAC. Een vijfde en laatste fundament is inzetten op het versterken van de rol van LAC. Deze regio moet een actor van global governance worden voor een meer rechtvaardige en inclusieve samenleving (www.agci.cl, geraadpleegd op 6 maart 2017; AGCIDChile, 2015^a).

Uit deze vijf fundamenten kan al een eerste tendens herkend worden, namelijk dat de focus op de eigen regio ligt. Men streeft enerzijds naar regionale integratie en anderzijds naar het versterken van de rol van LAC in de wereld. Ook het gros van de projecten wordt uitgevoerd in LAC.

De samenwerking van Chili is zowel geografisch, als thematisch geconcentreerd. Geografisch is de samenwerking geconcentreerd in LAC. (Portales, persoonlijke mededeling, 11 april 2017; www.minrel.gov.cl, geraadpleegd op 11 april 2017; OECD, 2013). De voornaamste partners bevinden zich ook in deze regio. Chili werkt samen met 21 landen van LAC. De partnerlanden in deze regio van Chili zijn Argentinië, Bolivia, Colombia, Costa Rica, Cuba, Ecuador, El Salvador, Guatemala, Haïti, Honduras, Panama, Paraguay, de Dominicaanse Republiek en Uruguay. Het AGCID zet nu ook in op de uitbreiding van zijn samenwerking - uit naar Afrika en Azië (AGCIDChile, 2015; www.agci.cl, geraadpleegd op 6 maart 2017). In volgende grafiek kan gezien worden dat het gros van de bilaterale projecten (81 percent) zich in LAC situeert. Slechts een klein deel van de projecten (13 percent) gaat naar andere delen in de wereld.

Figuur 5 Bilaterale samenwerkingsprojecten van 2010-2014 per regio (bron: AGCIDChile, 2015).

Uit de algemene tendensen blijkt dat het voornamelijk gaat om technische samenwerking, alsook ligt de focus op economische groei. De nadruk ligt inderdaad op technische samenwerking, zoals bijvoorbeeld de uitwisseling van kennis tussen twee ziekenhuizen. Dus de focus ligt eerder op sociale ontwikkeling dan op economische ontwikkeling. Wel zijn er enkele projecten die de economische groei voor ontwikkeling willen stimuleren. Ook legt Chili totaal geen focus op infrastructuur. Men focust op de sectoren waarin men een toegevoegde waarde kan aanbieden en waarin men waardevolle kennis en ervaringen heeft. Het gaat dus wel om de uitwisseling van kennis. Ook ligt de nadruk niet op financiële hulp tussen ontwikkelingslanden. Het AGCID vermeldt expliciet dat het gaat om technische en niet om financiële hulp.

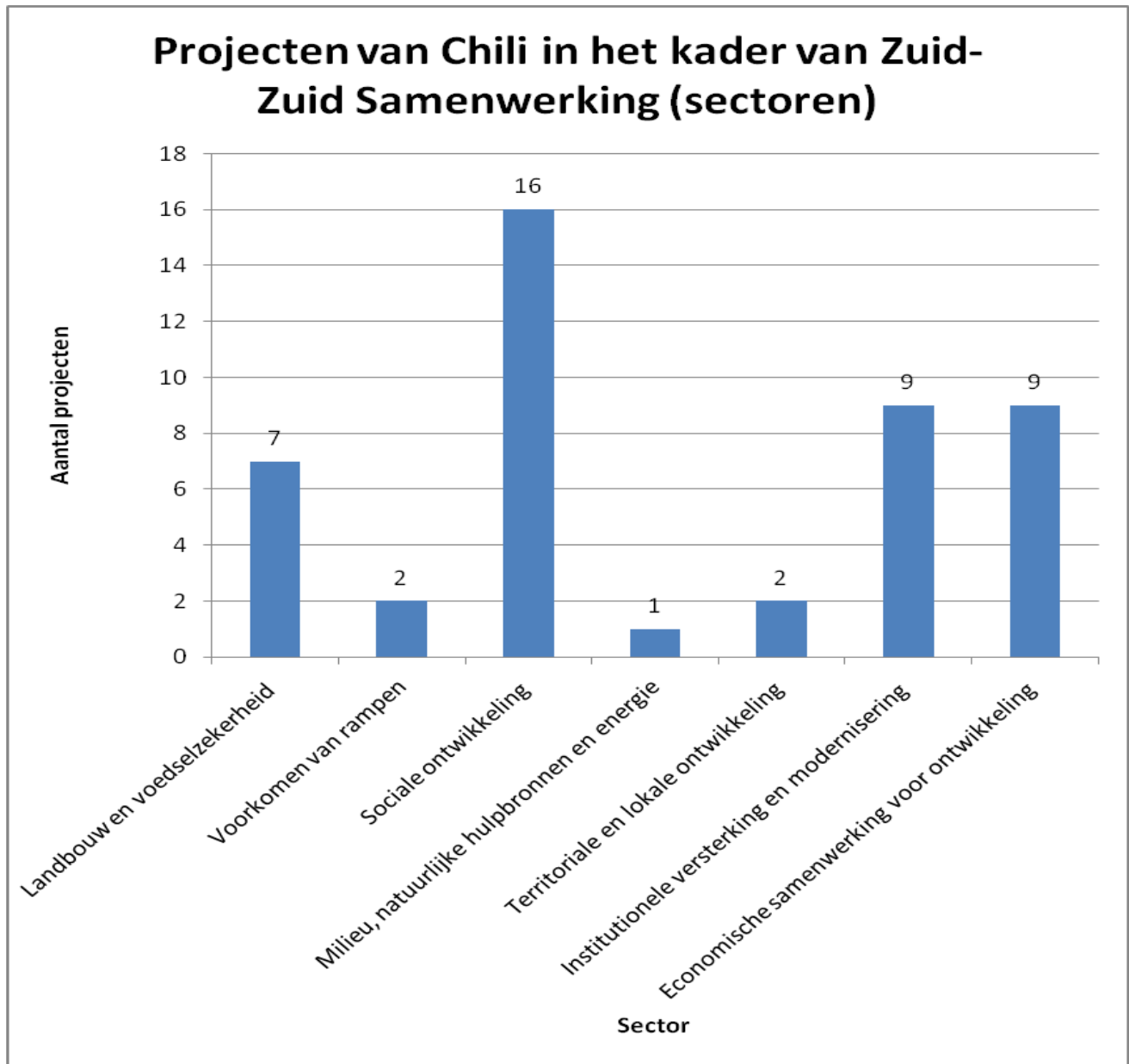
Thematisch concentreert de ZZS van Chili zich dus op sociale ontwikkeling. Er wordt bijvoorbeeld veel belang gehecht aan democratie en institutionele versterking. Dit kan gezien worden aan de sectoren waarin Chili samenwerking biedt. Het delen van kennis en capaciteiten op vlak van publiek beleid, sociaal beleid, institutionele versterking en productieve ontwikkeling, is hetgeen waar Chili een toegevoegde waarde kan bieden.

Sociale ontwikkeling kan opgesplitst worden in twee grote thema's of sectoren: 'versterking van de democratie' en 'duurzame en inclusieve ontwikkeling'. Dit tweede thema kan direct gelinkt worden aan de internationale ontwikkelingsagenda sinds 2015.

Beide thema's spelen in op de ervaringen van Chili en op de uitdagingen waarmee de regio geconfronteerd worden. Zo gaat het versterken van de democratie bijvoorbeeld over het garanderen van een onpartijdige justitie, alsook voor het bouwen aan een rechtvaardige samenleving en participatieve en inclusieve processen (www.agci.cl, geraadpleegd op 6 maart 2017). Dit kan ervoor zorgen dat de ongelijkheid aangepakt wordt.

Duurzame en inclusieve ontwikkeling zorgt enerzijds voor het aanpakken van de armoede, door bijvoorbeeld te streven naar voedselzekerheid. Anderzijds kan dit thema ook de ongelijkheid aanpakken door te zorgen voor lokale en territoriale ontwikkeling. Dit laat duidelijk zien dat Chili inspeelt op de uitdagingen van de regio. Eerder werd al aangehaald dat armoede en ongelijkheid de twee grote uitdagingen van LAC vormen. 'Sociale ontwikkeling' speelt hier duidelijk op in. Door te zorgen voor enerzijds sociale zekerheid en anderzijds voor het reduceren van ongelijkheid en discriminatie in al zijn dimensies, probeert men te zorgen voor een meer inclusieve en gelijke samenleving. Daarbij is één van de doelstellingen van Chili het betrekken van de meest kwetsbare groepen (inheemse bevolking, kinderen en vrouwen uit kansarme gebieden, seksuele minderheden en migranten) in de samenleving, maar ook het erkennen van de rechten van deze groepen.

De volgende grafiek geeft een momentopname weer van de lopende projecten per sector.

Figuur 6 Projecten van Chili in het kader van ZZS per sector (Bron: Sara Schaeken op basis van gegevens van www.agci.cl, geraadpleegd op 6 maart 2017).

Sommige ‘donoren’ in het Zuiden bleken zich ook af te zetten tegen het DAC-model en bewandelen een eigen pad met eigen standaarden en praktijken. Toch moet dit bij Chili enigszins genuanceerd worden. Hoewel Chili in 2010 lid werd van de OESO, is er tot nu toe nog geen vooruitgang geboekt om lid te worden van het DAC (www.oecd.org, geraadpleegd op 30 maart 2017; Gutierrez & Jaimovich, 2014). Wel werd in 2013 de ontwikkelingssamenwerking van Chili onder de loep genomen door een ‘special review’ van de OESO waar Duitsland en Zwitserland aan deelnamen, alsook Colombia als ‘observer state’ (OECD, 2013). Ook neemt het AGCID de aanbevelingen van dit ‘special review’ in acht, maar ziet zij deze in de context van ZZS (Portales, persoonlijke mededeling, 11 april 2017). Dit laat zien dat Chili bereid is te leren van anderen, alsook zeer transparant is en wil zijn.

Toch wijst het AGCID er duidelijk op dat het geen ODA geeft en dus ook niet aan de instrumenten, regels en modaliteiten van het DAC conformeert. Het land doet aan ZZS, wat iets anders is als ODA. Ze lijken op dit moment ook geen lid te willen worden van het DAC, omdat ze zelf nog met heel wat problemen te kampen hebben. Dit zou immers betekenen dat Chili een ‘traditionele donor’ zou worden en zich zou moeten houden aan de regels en normen van het DAC. Chili verkiest op dit moment echter de variëteit aan mechanismen, waaronder ZZS (Portales, persoonlijke mededeling, 11 april 2017).

Anderzijds conformeert Chili wel aan de internationale ontwikkelingsagenda, zoals eerder ook al vermeld. In 2015 werden internationaal nieuwe ontwikkelingsdoelen gedefinieerd, de SDG’s, die de internationale ontwikkelingsagenda tot 2030 bepalen. Chili geeft aan dat zij nieuwe verplichtingen hebben waaraan ze hun strategie moeten aanpassen. In 2015 werd dan ook voor de eerste maal een “Política Chilena para Cooperación Internacional para el Desarrollo al 2030” gepresenteerd, maar ook een “Estrategia de Cooperación Internacional para el Desarrollo 2015-2018” (AGCIDChile, 2015^a). Deze duurzaamheidsdoelstellingen vormen de directe inspiratie om zich te focussen op een inclusieve en duurzame ontwikkeling.

In het vorige hoofdstuk werden er een reeks gemeenschappelijke tendensen opgesomd die door de VN geïdentificeerd werden (zie pagina 25). Toch kunnen we deze tendensen niet volledig waarnemen bij de ZZS van Chili. Zij laten steun niet afhangen van de toegang tot natuurlijke hulpbronnen of koppelen hun steun niet aan handel en investeringsactiviteiten. Ze geven niet het meeste steun aan infrastructuur of productiesectoren. De enige twee tendensen die wel van toepassing zijn op Chili zijn: geen beleidsvoorwaarden opleggen; en de nadruk leggen op het delen van kennis, training en overdracht van technologie.

Een tendens die te zien is in LAC, is dat ZZS een onderdeel of instrument is van het buitenlands beleid. Ook het AGCID draagt bij aan de doelstellingen van het buitenlands beleid van het land. Ontwikkelingssamenwerking is dus een instrument geworden van het Buitenlands Beleid (AGCI, 2014). Zo was er bijvoorbeeld voor de periode 2006-2010 een lijst van landen die de president definieerde als de 'prioritaire ontvangende landen', afgestemd op de doelstellingen van het buitenlands beleid. Deze landen waren in deze periode Bolivia, Ecuador, Paraguay, Uruguay, El Salvador, Guatemala, Haïti, Mexico en de Dominicaanse Republiek (Gutierrez & Jaimovich, 2014; Santander Campos, 2011^a). Vandaag de dag heeft Chili samenwerkingsprogramma's met alle landen van LAC (Portales, persoonlijke mededeling, 11 april 2017).

Hierbij samenhangend kan een volgende tendens waargenomen worden. Zo streeft Chili in LAC ook sterk regionale integratie na. Dit is ook één van de doelstellingen van het AGCID. Regionale samenwerking kan een rol spelen om de economische groei te stimuleren. ZZS komt dan goed van pas om bij te dragen aan de economische en sociale ontwikkeling van de regio (AGCIDChile, 2015^b). Eén van vijf fundamenteën van ZZS van Chili is ook regionale integratie en convergentie.

Een volgende tendens gaat over technische samenwerking. De ZZS van Chili bestaat zoals eerder vermeld uit het delen van ervaringen en kennis voor de ontwikkeling van andere landen (www.minrel.gov.cl, geraadpleegd op 11 april 2017; AGCI, 2013; AGCIDChile, 2015). Samenwerking is dus technisch en niet financieel. De samenwerking realiseert zich via directe acties, projecten en beurzen (Portales, persoonlijke mededeling, 11 april 2017; www.agci.cl, geraadpleegd op 6 maart 2017; AGCI, 2014). Samenwerking verloopt via het geven van vormingen en opleidingen of het uitwisselen van technici. Daarnaast kan ook technische bijstand gegeven worden (AGCIDChile, 2015^a; AGCIDChile, 2015^c; OECD, 2013; AGCI, 2014).

Omdat ZZS niet draait om financiering en het geldaspect niet het belangrijkste is, wordt hier de omvang van de ZZS van Chili niet besproken. Het is ondertussen wel duidelijk dat het voornamelijk gaat om het uitwisselen van ervaringen, kennis en good practices. Dus het ontbreken van cijfers of de onduidelijkheid over cijfers over de omvang (in geldtermen) van ZZS, heeft dus zeker te maken met het secundaire belang van geld in ZZS.

Het AGCID werkte in 2016 aan zo een 160 projecten, voornamelijk geconcentreerd in de regio van Zuid-Amerika (Coutts, 2017). Ook is de ZZS van Chili doorheen de jaren steeds gestegen (Santander Campos, 2011^a).

MOTIVATIE OM AAN ZUID-ZUID SAMENWERKING TE DOEN

ZZS is belangrijk voor Chili, omdat zij een land in het Zuiden zijn, alsook een land in ontwikkeling met nog vele uitdagingen. Toch hebben zij ook kennis en ervaringen die kunnen bijdragen. Daarom is samenwerken met andere ontwikkelingslanden aan te raden (Portales, persoonlijke mededeling, 11 april 2017).

De belangrijkste reden om aan ZZS te doen is solidariteit, alsook om zelf iets te ontvangen. Men wordt men dezelfde uitdagingen geconfronteerd, daarom is het belangrijk om samen te werken (Portales, persoonlijke mededeling, 11 april 2017). Samenwerking tussen landen is immers de sleutel tot ontwikkeling. Dit is één van de redenen waarom het AGCID werkt aan projecten die door middel van het delen van kennis, ervaring en technische capaciteiten, andere landen kan helpen (Coutts, 2017).

Ook is integratie een centrale doelstelling in LAC. Het gaat om integratie op verschillende gebieden, dus niet enkel commercieel. Ook wil men op deze manier ontwikkeling stimuleren, alsook om de SDG's behalen (Portales, persoonlijke mededeling, 11 april 2017).

Daarnaast zorgt internationale samenwerking ook voor een betere relatie van Chili met de wereld (AGCIDChile, 2016).

Carmen Robledo vertelt in haar paper over de verschillende motieven van 'donoren' in LAC om aan ZZS te doen. Chili en Colombia gebruiken ZZS volgens haar als een instrument voor herbevestiging van zichzelf als goed burgerschap en als voorzieners van publieke goederen op het globale toneel. Chili wilt gezien worden als een land dat bijdraagt aan global governance door het delen van zijn ervaringen in de transitie van democratie en institutionele opbouw (Robledo, 2015). Deze motivatie komt terug bij het ontstaan van ZZS in Chili. Chili wil zijn ervaringen delen. Ook de relatie met de wereld verbeteren is één van de motieven, wat overeenkomt met het bevestigen van zichzelf op het globale toneel.

UITDAGINGEN

De belangrijkste uitdagingen van ZZS die geïdentificeerd worden, zijn: de afwezigheid van rapporteren en transparantie; gebrek aan toezicht; inefficiëntie; 'rogue aid'; en de evaluatie van projecten.

Voor het eerst werd er door de OESO in 2013 een special review gedaan van de ontwikkelingssamenwerking van Chili op vraag van het AGCID. Hierbij werd de ontwikkelingssamenwerking van Chili doorgelicht en werden aanbevelingen gedaan (OECD, 2013). Dit is zeker een mijlpaal (AGCI, 2013) en toont ook de wil van Chili om zich transparant op te stellen, maar ook de wil om te conformeren aan de OESO.

Een andere uitdaging blijkt het gebrek aan toezicht en evaluatie van de projecten. Toch is dit geen grote uitdaging voor Chili. Ten eerste worden er regionale conferenties georganiseerd om de triangulaire samenwerking in LAC te bespreken. Hier wordt een controle uitgevoerd en een evaluatie gemaakt samen met heel wat landen, waaronder Chili (GIZ, 2015). Daarnaast voert AGCID zelf ook evaluaties uit voor zijn triangulaire samenwerking en ZZS. Deze evaluaties vormen een fase van de beheerscyclus. AGCID heeft een systeem van opvolging/monitoring en evaluatie ingevoerd. Voor zijn methodologie heeft Chili zich gebaseerd op de methodologie van andere landen, zoals bijvoorbeeld Spanje, Duitsland en Japan (AGCI, 2014A). Verder zullen concreet twee projecten besproken worden die Chili uitvoert in Bolivia. Ook hier zien we dat er een duidelijke evaluatie gemaakt wordt van de projecten.

De OESO identificeerde wel een belangrijke uitdaging voor de ontwikkelingssamenwerking van Chili, namelijk de coördinatie binnen de Chileense overheid. In de praktijk voeren ook andere ministeries en publieke instellingen bepaalde projecten inzake ontwikkelingssamenwerking uit, vaak zonder kennis of managementinput van AGCID. Dit gebrek aan coördinatie kan leiden tot geïsoleerde acties met beperkte impact. Deze activiteiten worden ook niet gemonitord of geëvalueerd door AGCID (OECD, 2013; AGCI, 2013).

3.3 TERREINWAARNEMING – CHILI ALS ‘DONOR’ IN BOLIVIA

Als buurland is Bolivia is een prioritair land voor Chili. Dat uit zich in een expliciete interesse om de samenwerking met Bolivia te vergroten, waarbij Chili kan bijdragen aan de ontwikkeling van Bolivia (Gutiérrez, persoonlijke mededeling, 30 maart 2017). De samenwerking met Bolivia draagt bij aan het creëren van vertrouwen en aan integratie tussen verschillende actoren van de staat, de civil society en Chileense en Boliviaanse bedrijven. Deze samenwerking situeert zich binnen een bilaterale agenda in dialoog tussen beide landen (AGCI, 2014^b).

Tussen 2006 en 2009 was Bolivia de tweede grootste ontvanger (na Haïti) van technische samenwerking van Chili. De samenwerking met Bolivia kaderde zich in een bredere agenda: “Agenda de los 13 puntos”¹⁶, gedefinieerd door beide landen in 2006. De samenwerking concentreerde zich enerzijds op institutionele versterking en modernisering van de staat en anderzijds op onderwijs en gezondheidszorg (Santander Campos, 2011^a).

Nu is de samenwerking tussen Chili en Bolivia echter zeer beperkt (Churata, persoonlijke mededeling, 25 april 2017). Op dit moment heeft Chili ook geen “Comixta”¹⁷ inzake ZZS met Bolivia (Portales, persoonlijke mededeling, 11 april 2017). De huidige diplomatieke relatie tussen Chili en Bolivia is echter niet al te best. Sinds ongeveer vijf jaar is de samenwerking tussen beide landen afgebouwd. In bepaalde sectoren is er wel nog samenwerking, maar dit is eerder beperkt (Brito, persoonlijke mededeling, 27 maart 2017).

Deze verslechterde relatie heeft grotendeels te maken met de toegang tot de zee die Bolivia eist. Bolivia besliste op 24 april 2013 om Chili voor het Internationaal Gerechtshof van Den Haag te dagen. Het geschil tussen beide landen dateert uit de 19de eeuw en gaat over de toegang tot de zee die Bolivia verloren is in oorlog met Chili. In 1904 werd er echter een vredesverdrag ondertekend tussen beide landen. Toch beweert huidig Boliviaans president Evo Morales dat dit verdrag opgelegd werd aan Bolivia en eist hij de soevereiniteit van het land terug (Long, 2013; Gutiérrez, persoonlijke mededeling, 30 maart 2017). Elk jaar wordt op 23 maart dan ook “Día del

¹⁶ “Agenda de los 13 puntos” is een overeenkomst tussen Chili en Bolivia om samen te werken. Het heeft als doel het bevorderen van het wederzijds vertrouwen. De agenda bevat dertien punten, waaronder integratie op de grenzen, gratis transit, fysieke integratie, maritieme thema, armoedebestrijding, samenwerking op vlak van drugshandel en onderwijs, wetenschap en technologie (www.eju.tv, geraadpleegd op 10 mei 2017).

¹⁷ Door middel van “Comixta” of “Comisiones Mixtas” wordt de samenwerking vormgegeven. Men heeft een akkoord over bepaalde projecten en voor een bepaalde duur (www.agci.cl, geraadpleegd op 6 maart 2017).

Mar” gevierd. Dit is een grootst spektakel in Bolivia met vele marsen, optochten en kinderen die zwaaien met vlagjes om de zee terug te eisen.

De diplomatieke relaties tussen beide landen zijn echter al jaren slecht. Zo is er bijvoorbeeld geen Boliviaanse ambassadeur in Santiago en geen Chileense ambassadeur in La Paz. Toch heeft men enkele pogingen gedaan tot samenwerking. Één daarvan was het 13-puntenplan om gezamenlijke problemen op te lossen (Long, 2013; Gutiérrez, persoonlijke mededeling, 30 maart 2017).

Toch is het belangrijk da er nog samenwerking is tussen beide landen, ondanks de slechte diplomatieke relatie. Zo heeft Chili enkele projecten van ZZS in Bolivia, alsook sloten Bolivia en Chili in januari 2017 een overeenkomst over een “Comixta” voor de bestrijding van drugs in Bolivia (Gutiérrez, persoonlijke mededeling, 30 maart 2017). Ook op vlak van gezondheidszorg behoudt Chili nog samenwerkingsinitiatieven met Bolivia (Portales, persoonlijke mededeling, 11 april 2017).

EEN KIJK NAAR DE PRAKTIJK – CHILI IN BOLIVIA

Tijdens het veldbezoek in Bolivia, werden twee projecten geselecteerd. Over de projecten werden interviews afgenomen met verantwoordelijken van deze projecten uit Bolivia. Deze interviews werden geanalyseerd om een antwoord te vinden op de centrale vraag van deze scriptie. Op deze manier werd ook geanalyseerd hoe ZZS in de praktijk functioneert. Hier worden beide projecten van Chili kort besproken, alsook de resultaten van de interviews. De analyse van de projecten en het antwoord op de centrale vraag kan gelezen worden in deel 5 'Chili en Colombia als 'donoren' in Bolivia'.

Project 1: “Desarrollo de Capacidades Técnicas para Rehabilitación Inclusiva en Bolivia”

De samenwerking begon als triangulaire samenwerking in het kader van het programma tussen Chili en Japan (JCPP, Japan Chile Partnership Programma) in 2010. Het doel van dit project was het vormen van professionals op vlak van rehabilitatie om zo tegemoet te komen aan de tekortkomingen van de publieke gezondheidssysteem in Bolivia. Men besliste om twee richtingen te creëren op de publieke universiteit van Bolivia: ergotherapie en logopedie (AGCI & PNUD, 2012).

Chili werd betrokken vanaf 2007. Samen met JICA (Japan International Cooperation Agency) werd de samenwerking opgestart. In Bolivia was er een groot aantal mensen met een handicap geregistreerd. Toch gaf de overheid geen enkele tegemoetkoming. De omvang van het probleem was zeer groot en er was zeer veel ontevredenheid. Uiteindelijk viel de beslissing dat er nood was aan twee nieuwe richtingen op de universiteit om het tekort aan hulpgevers op te vangen (Álvarez, persoonlijke communicatie, 28 maart 2017).

Bolivia, als initiatiefnemer het Ministerie van Volksgezondheid, keerde zich naar Chili en JICA om in het kader van de samenwerking tussen deze twee (JCPP) te vragen om hen te helpen bij de creatie van deze twee richtingen op de publieke universiteit in La Paz, UMSA (Universidad Mayor de San Andrés). In 2008 begonnen de onderhandelingen met de decaan en met docenten. Uiteindelijk werd in augustus 2010 een akkoord bereikt tussen JICA, Chili en Bolivia. Chili hielp met het vormen van docenten, alsook met het opstellen van de leerplannen voor beide richtingen. Met succes werden de eerste drie jaren van beide richtingen, die vijf jaar

duren, gegeven. In 2013 trok JICA zich terug. Chili stelde voor om verder te gaan met de samenwerking, totdat de eerste generatie studenten de volledige opleiding doorlopen had. De functie van JICA bestond uit het financieren van het project, zoals het betalen van de vliegtickets, het geven van kansen aan Bolivia, alsook het geven van een bibliografie voor deze twee richtingen. Bolivia stond in voor het betalen van de eigen docenten, het beschikbaar stellen van de faculteit, de administratieve kosten en de aankoop van enkele instrumenten (Álvarez, persoonlijke communicatie, 28 maart 2017).

Het project situeerde zich in een breder programma tussen Chili en Bolivia, namelijk “Agenda de 13 puntos” over gezondheidszorg. De samenwerking is gestopt in 2015. Chili liet wel nog tien studenten uit Bolivia hun stage doen bij INPRAC (Instituto Nacional de Reahabilitación Pedro Aguirre Cerda) voor twee maanden. Dit werd volledig betaald door het AGCID via hun beurzenprogramma (Álvarez, persoonlijke communicatie, 28 maart 2017).

Samenwerking tussen Chili en Bolivia

De samenwerking met Chili werd gezien als een zeer goede samenwerking. Dr. Lucio Álvarez was zeer tevreden met de samenwerking. Ze kregen goede informatie en de twee richtingen hebben zich goed kunnen ontwikkelen. Ook kregen ze studieplannen van Chili, die ze gewoon mochten overnemen (Álvarez, persoonlijke communicatie, 28 maart 2017).

De samenwerking werd gestart op vraag van het ministerie van volksgezondheid in Bolivia en voldeed aan de noden van het land. Ook werd de samenwerking als totaal horizontaal ervaren (Álvarez, persoonlijke communicatie, 28 maart 2017).

Dat Chilenen en Bolivianen dezelfde taal spreken en cultureel op elkaar lijken, vergemakkelijkte de samenwerking. Ook de nabijheid van Chili verbeterde de samenwerking. Dit zorgde ervoor dat de relatie goed en adequaat was. Ook met Japan was er een goede relatie, hoewel deze zich echter beperkte tot het economische gedeelte van de samenwerking. Dr. Lucio Álvarez verwees ook naar het feit dat het makkelijker is om samen te werken op specifieke vlakken en in bepaalde sectoren. Diplomatiek is de relatie erop achteruitgegaan, maar hier hadden beide landen helemaal geen problemen met elkaar. Het is eerder een vriendschapsrelatie geworden. Zij hebben zich onttrokken aan de relaties die er bestaan tussen de overheden. De diplomatieke en politieke relaties mogen echter niet het grotere doel schaden. De samenwerking was in het

voordeel van mensen met een handicap. Toch blijkt ook de universiteit politiek te zijn. Er is een einde gekomen aan de relatie met Chili door criteria die zeer politiek zijn. De faculteit wou zelfs het hele programma stopzetten van beide opleidingen. In 2016 werden er bijvoorbeeld geen studenten toegelaten. Uiteindelijk na veel vergaderen en onderhandelen, werden er in 2017 wel weer studenten toegelaten (Álvarez, persoonlijke communicatie, 28 maart 2017).

JICA en Chili hebben hun verantwoordelijkheid vervuld om het project te laten ontstaan en voortduren. Nu is het aan Bolivia om te zorgen dat het een duurzaam project blijft (Álvarez, persoonlijke communicatie, 28 maart 2017).

Project 2: “Hermanamiento Hospitalario (Hospital Dr Exequiel González Cortés y Hospital del Niño de La Paz)

De samenwerking tussen het ziekenhuis in Santiago en het ziekenhuis in La Paz begon in 2008. Het AGCI nam het initiatief om dit project op te starten met als doel het ontwikkelen van capaciteiten en competenties voor het beheer van de beide ziekenhuizen. Men deelt ervaringen tussen beide ziekenhuizen. Belangrijk zijn bijvoorbeeld de ervaringen die het ziekenhuis Dr Exequiel González Cortés van Chili opdeed tijdens de samenwerking met een ziekenhuis in Frankrijk (AGCI, 2014^b; Mendoza, persoonlijke mededeling, 4 april 2017).

De samenwerking situeert zich in een programma dat in 1998 ondertekend werd. Dit programma situeerde zich in een bilateraal samenwerkingsprogramma tussen Chili en Bolivia. Het is een duidelijk voorbeeld van technische samenwerking (AGCI, 2013^a). Men werkt samen op meerdere vlakken: het beheer van het ziekenhuis, de ontwikkeling van nieuwe oplossingen, interculturaliteit en netwerkbeheer (AGCI, 2014^b). Zo kon het ziekenhuis in La Paz genieten van de kennis van het ziekenhuis in Santiago over spoedgevallen, intensieve zorgen, oncologie en verplegers. Het ziekenhuis van Chili heeft genoten van de kennis van informatica die gebruikt wordt in het ziekenhuis in La Paz. Dit ziekenhuis gebruikt een programma dat zeer vernieuwend is in LAC. Daarnaast kon het ziekenhuis in Chili genieten van de hulp van het ziekenhuis in La Paz bij de ontwikkeling van een plan rond interculturaliteit (Mendoza, persoonlijke mededeling, 4 april 2017).

De samenwerking verloopt via de uitwisseling van Boliviaanse en Chileense professionals. Drie keer per jaar gaan professionals, niet enkel dokters, ook verpleegsters, informatici, of leden van de administratie naar Chili om iets bij te leren. Enkele maanden later komen dan professionals uit Chili naar La Paz. De samenwerking verloopt dus direct tussen de twee ziekenhuizen (Mendoza, persoonlijke mededeling, 4 april 2017). Er is geen sprake van gedeelde kosten. Alles wordt betaald door het AGCID (Mendoza, persoonlijke mededeling, 4 april 2017).

In 2010 vond de eerste evaluatie van het programma plaats. Sindsdien wordt elk jaar het project opnieuw geëvalueerd. Tot op de dag van vandaag is er nog steeds samenwerking tussen beide ziekenhuizen. In april komt ook de directeur van het ziekenhuis in Santiago naar La Paz om de nieuwe strategieën voor de volgende twee jaar te formuleren. (Mendoza, persoonlijke mededeling, 4 april 2017).

Samenwerking tussen Chili en Bolivia

De samenwerking met Chili is volgens de directeur van het ziekenhuis “Hospital del Niño” in La Paz, Dokter Alfredo Mendoza, zeer goed. De relatie met het ziekenhuis in Santiago is ook zeer goed. Hoewel er socio-economische verschillen zijn tussen beide landen, lijkt Chili toch op Bolivia en dat vergemakkelijkt de samenwerking. De betrokken actoren zijn vrienden geworden en de samenwerking is ook vriendschappelijk. Volgens de directeur is de samenwerking volledig onafhankelijk van de politieke relatie tussen Chili en Bolivia. Zij vinden zich ook niet in de slechte politieke relatie. Het heeft volgens hem totaal niets met politiek te maken. De samenwerking is in het voordeel van de patiënten van beide ziekenhuizen. Directeur Mendoza benoemt de samenwerking met Chili deels horizontaal en deels verticaal. De samenwerking en de relatie op zich zijn horizontaal. Men werkt als gelijken met elkaar. Toch op financieel vlak is er sprake van een verticale relatie, omdat het hele project gefinancierd wordt door het AGCID (Mendoza, persoonlijke mededeling, 4 april 2017).

ZZS is volgens dokter Mendoza een zeer innovatief initiatief dat zijn vruchten afwerpt. De samenwerking is in het voordeel van de patiënten van beide ziekenhuizen. Zeker de nabijheid tussen beide landen vergemakkelijkt de samenwerking. Directeur Mendoza is dus zeer positief over dit project. Het lijkt hem een duurzaam project. De samenwerking functioneert adequaat. Ook de entiteit (het AGCID) die dit project financiert is duurzaam (Mendoza, persoonlijke mededeling, 4 april 2017).

3.4 BESLUIT

Gezien de grote nadruk die Chili legt op een inclusieve en duurzame ontwikkeling, kan toch wel gezegd worden dat Chili inspeelt op de problemen van de regio, zoals ongelijkheid. Hierbij wordt niet enkel gereageerd op de vraag van een land voor een project, maar ook wordt rekening gehouden met de ontwikkelingsuitdagingen van de gehele regio. Dit kan gezien worden aan het soort projecten dat Chili heeft in Bolivia.

Het AGCID heeft een visie tegen 2030 opgesteld waarin de belangrijkste doelstellingen geformuleerd werden. Deze doelstellingen liggen volledig in lijn met de SDG's. Dit toont het internationale karakter aan van de samenwerking van Chili, alsook het conformistische karakter van de ZZS van Chili met de internationale agenda.

Uit de vijf fundamenteën van het Chileense samenwerkingsbeleid blijkt dat ze de rol van LAC in de wereld willen versterken. Daarnaast wordt ook gestreefd naar regionale integratie. Dit kwam ook naar voren in de literatuurstudie over ZZS in LAC, waarbij Sanahuja sprak over het belang van regionale integratie.

Een verdere analyse over de ZZS van Chili wordt uitgewerkt onder deel 5 'Chili en Colombia als 'donoren' in Bolivia.

4 COLOMBIA ALS 'DONOR' IN ZUID-ZUID SAMENWERKING

Sinds 2010 wordt Colombia geclassificeerd als middeninkomensland. Sindsdien neemt Colombia een duale rol in op vlak van internationale samenwerking. Doorheen de jaren heeft Colombia veel verandering doorgemaakt. Het land heeft veel vooruitgang geboekt op vlak van economische groei, armoedebestrijding en werkgelegenheid (www.cancilleria.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017). In het midden van vorige eeuw had 70 procent van de bevolking geen garantie op basisbehoeften, in 2008 was dit nog 21 procent. Daarnaast is het aantal mensen dat geniet van basisonderwijs gestegen van 43 tot 100 procent en is analfabetisme gedaald van 38 tot 7 procent. Ook de levensverwachting is gestegen (Dúran, Avilés & Guzmán, 2008). Toch wordt het land nog geconfronteerd met verschillende uitdagingen. Hiervoor is samenwerking essentieel en een sleutel tot ontwikkeling (www.cancilleria.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017).

Ook werden er in 2016 belangrijke stappen gezet in het vredesproces in Colombia (www.deredactie.be, geraadpleegd op 17 april 2017). Vredesopbouw is één van de uitdagingen waarmee Colombia geconfronteerd wordt. Daarnaast is het ook één van de prioriteiten van APC-Colombia, te vinden in de "Hoja de ruta" (www.apccolombia.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017). Een stap vooruit in het vredesproces betekent dat Colombia zich ook steeds meer kan focussen op andere zaken.

Een middeninkomensland als Colombia kan veel voordelen halen uit internationale technische samenwerking (Guáqueta, 1995). Colombia heeft zich geconsolideerd als 'donor' door de eigen ervaringen en vaardigheden te delen met andere ontwikkelingslanden (Gobierno de Colombia, 2014).

4.1 EEN KORTE GESCHIEDENIS VAN ZUID-ZUID SAMENWERKING DOOR COLOMBIA

Voor er sprake was van ZZS, sprak men over internationale technische samenwerking. In Colombia waren twee entiteiten bevoegd voor deze samenwerking: 'la División Especial de Cooperación Técnica Internacional' (DECTI) en het ministerie van buitenlandse Zaken (Bureau voor Samenwerking) (Guáqueta, 1995).

De TCDC in Colombia werden overwegend gerealiseerd via de regionale organisaties voor integratie, zoals Grupo Andino, ALADI en SELA en regionale banken, zoals de BID en CAN. Bilaterale activiteiten buiten de Andesregio waren minimaal tot 1990. Pas vanaf de regering van César Gaviria (1990-1994) ging Colombia zichzelf als 'donor' van samenwerking naar voren schuiven in TCDC. De meerderheid van de activiteiten waren beperkt tot het uitwisselen van ervaringen van ambtenaren van de landen in de regio en het bijwonen van seminaries die focusten op het buitenland (Guáqueta, 1995).

Sinds midden jaren 1990 daalt de ODA dat Colombia ontvangt. Als reactie op de vermindering van ODA, ondertekende Colombia in 1995 een akkoord over internationale ontwikkelingssamenwerking. Enerzijds werden beleidslijnen inzake internationale samenwerking goedgekeurd, alsook werd beslist om DECTI om te vormen tot een Colombiaans agentschap voor Internationale Samenwerking. Men wilde zo de internationale samenwerking versterken en de coördinatie verbeteren. Uiteindelijk werd dan in 1996 het "Agencia Colombiana de Cooperación Internacional" (ACCI) opgericht. Het ACCI stelde dan ook een document op voor een nieuwe aanpak van internationale samenwerking om de dalende trend van middelen te keren en samenwerking te consolideren (Dúran, Avilés, & Guzmán, 2008).

In 1999 kwam het ACCI onder het Ministerie van Buitenlandse Zaken. In 2005 fuseerde het ACCI met het 'Red de Solidaridad Social', wat resulteerde in het Agencia Presidencial para la Acción Social y la Cooperación Internacional (ACCIÓN SOCIAL). Men dacht dat deze fusie zorgde voor een grotere integratie tussen de nationale sociale prioriteiten en de internationale samenwerking (Dúran, Avilés & Guzmán, 2008; Guáqueta, 1995). Een uniform buitenlands beleid werd echter bemoeilijkt door de verspreiding van verschillende taken i.v.m. samenwerking over verschillende ministeries (Guáqueta, 1995).

Sinds 2002 worden er beheersverslagen (informe de gestión) opgesteld door het ACCI, waarin de activiteiten en resultaten getoond worden inzake technische samenwerking. In dit beheersverslag werd ook ingegaan op TCDC. Het doel volgens het ACCI was het versterken van de integratie en samenwerking in de regio van LAC (ACCI, 2003). Tot op de dag van vandaag worden deze beheersverslagen gemaakt, nu door APC-Colombia.

In 2011 werd APC-Colombia (Agencia Presidencial de Cooperación) opgericht, als opvolger van het ACCI (ACCI, 2003). APC-Colombia is vandaag de organisatie die instaat voor de internationale samenwerking van en voor Colombia. Enerzijds staat APC-Colombia in voor het ontvangen van ontwikkelingssamenwerking, waarvan de prioriteiten liggen op de drie gebieden: vredesopbouw, duurzame plattelandsontwikkeling en behouden van het milieu en een duurzaam milieu. Anderzijds staat APC-Colombia ook in voor het geven van ontwikkelingssamenwerking. Het deelt ook zijn ervaringen en kennis door middel van ZZS en Triangulaire samenwerking. Op deze manier wil men bijdragen aan duurzame ontwikkeling en aan de positie van Colombia in de wereld (www.apccolombia.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017).

In 2012 verhoogde het agentschap zijn activiteiten inzake ZZS. Daarnaast zette men ook in op de diversificatie van de ZZS in andere regio's. Zo begon in 2012 de samenwerking met 15 landen in Azië, Afrika en Eurazië. In 2013 versterkte het agentschap zijn samenwerking door het vestigen van een strategie voor de Caraïben door middel van de uitwisseling van ervaringen (APC-Colombia, 2015).

Het agentschap heeft in 2015 enkele veranderingen doorgemaakt, om ervoor te zorgen dat de samenwerking resulteert in concrete en zichtbare resultaten. De 'Strategie voor Internationale Samenwerking' bijvoorbeeld vervangen door "Hoja de Ruta de la Cooperación Internacional" (roadmap voor internationale samenwerking), die hier gebruikt wordt om het beleid van APC-Colombia te analyseren. Ook werd er ingezet op het zichtbaar maken van de ZZS van Colombia. Daarnaast streeft APC-Colombia naar kwaliteit van de projecten en dus niet naar kwantiteit op vlak van ZZS. De bijdrage die Colombia levert is dan ook niet altijd meetbaar, maar de toegevoegde waarde van Colombia zorgt er wel voor dat het een wereldleider kan worden op vlak van internationale samenwerking (APC-Colombia, 2015).

Samen met de Directie voor Internationale Samenwerking van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, staat APC-Colombia dus vandaag in voor ZZS. Daarnaast worden ook bepaalde instellingen of ministeries betrokken bij de uitvoeringen van projecten van ZZS, omdat hier vaak de gespecialiseerde kennis zit (Gobierno de Colombia, 2014).

4.2 KENMERKEN VAN DE ZUID-ZUID SAMENWERKING VAN COLOMBIA

Sinds 2010 heeft Colombia zijn bilaterale relaties met landen in LAC, Azië en Afrika versterkt door middel van de “Comisiones Mixtas” en door de creatie van regionale strategieën. Het land heeft zijn programma's, projecten en initiatieven bevorderd die gericht zijn op strategische sectoren van de regio, zoals milieu en rampenbeheer; modernisering van de staat; vooruitgang; sociale, culturele en educatieve bescherming; en uitgebreide veiligheid (www.cancilleria.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017).

Internationale samenwerking zorgt voor de consolidatie van de verworvenheden van Colombia in de laatste jaren, alsook voor de implementatie van het Nationaal Plan voor Ontwikkeling 2014-2018 “Todos por un nuevo país”. In dit plan worden dan ook enkele doelstellingen opgenomen om Colombia te positioneren als participant in ZZS door het delen van goede praktijken, alsook om regionale strategieën te consolideren en de relaties met de andere continenten te versterken (www.cancilleria.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017). Als het gaat over internationale samenwerking, dan ligt de nadruk op de binnenlandse ontwikkeling van Colombia. De recente vooruitgang heeft er echter voor gezorgd dat Colombia ook ZZS kan aanbieden aan andere landen in ontwikkeling.

Internationale samenwerking in Colombia is gebaseerd op de belangen van het buitenlands beleid van het land. Het vergemakkelijkt immers de relatie tussen Colombia en de wereld. Via de verschillende vormen van samenwerking kan Colombia vriendschappen aangaan met verschillende regio's in de wereld, waarbij het gemeenschappelijke doel is om de binnenlandse en internationale uitdagingen aan te pakken. Daarnaast is internationale samenwerking ook een instrument dat bijdraagt aan de positionering van Colombia in de wereld, alsook in multilaterale en regionale organisaties (www.cancilleria.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017).

De strategie die gebruikt wordt voor de periode 2015 tot 2018 werd vastgelegd in de “Hoja de ruta” (roadmap) voor internationale samenwerking. Deze ‘roadmap’ bepaalt de richting en prioriteiten voor internationale samenwerking (www.apccolombia.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017).

ZZS is één van de zes modaliteiten van internationale samenwerking die Chili onderscheidt. Hier gaan we in op de kenmerken van de ZZS die Chili geeft.

DEFINITIE

Colombia ziet ODA en ZZS als twee verschillende modaliteiten van ontwikkelingssamenwerking. ODA is de ontwikkelingssamenwerking die door de OESO expliciet gedefinieerd wordt en wat de DAC-donoren geven aan ontwikkelingslanden (www.apccolombia.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017). Het gaat altijd om hulp van een land met een hoger ontwikkelingsniveau naar een land met een lager ontwikkelingsniveau. Colombia ontvangt enkel ODA en geeft het zelf niet (Carrillo, persoonlijke mededeling 29 maart 2017).

Sinds 2010 is Colombia dan een middeninkomensland geworden, waardoor het land nu ook een grotere capaciteit heeft om zelf samenwerking aan te bieden. APC-Colombia participeert dus wel in ZZS (Carrillo, persoonlijke mededeling 29 maart 2017). ZZS wordt gedefinieerd als een vorm van samenwerking, waarbij landen met een vergelijkbaar ontwikkelingsniveau kennis, technologie en andere middelen uitwisselen, om zo bij te dragen aan de ontwikkeling van de partnerlanden. Aan deze uitwisseling zijn geen voorwaarden verbonden en dialoog wordt gevoerd op gelijke voet. De kosten worden gedeeld tussen beide landen, maar niet noodzakelijk op een gelijke manier (www.apccolombia.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017; Carrillo, persoonlijke mededeling 29 maart 2017; www.cancilleria.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017).

Het heeft ook hier weer geen zin om de definitie van ZZS te vergelijken met die van ODA. ODA is de hulp die DAC-donoren bieden. Het is ook de hulp die zich onderscheidt van ZZS, omdat ZZS expliciet gaat over de uitwisseling van kennis en ervaringen tussen gelijken. Terwijl ODA ook gaat over een financieel component en het duidelijk gaat om hulp van een land met een hogere ontwikkeling naar een land met een lagere ontwikkeling.

PRINCIPES WAAROP ZUID-ZUID SAMENWERKING GEBASEERD IS

Vervolgens worden de principes waarop de ZZS van Colombia gebaseerd is besproken. Als geanalyseerd wordt wat APC-Colombia in beleidsdocumenten vermeldt als belangrijke principes van ZZS, dan kunnen er heel wat zaken herkend worden wat eerder vermeld werd als belangrijke principes van ZZS.

Ten eerste definieert Colombia ZZS als een uitwisseling van kennis, ervaringen, technologie en andere middelen. Aan deze uitwisseling zijn geen voorwaarden verbonden (www.apccolombia.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017; Carrillo, persoonlijke mededeling 29 maart 2017). Dit is ook terug te vinden in de definitie van UNDP. Zij hebben het over het delen van kennis, skills, expertise en middelen om tegemoet te komen aan de ontwikkelingsdoelstellingen van een land. Daarom heeft APC-Colombia ook het portfolio aangemaakt, waarin de partners de ervaringen van Colombia kunnen raadplegen. “Saber hacer Colombia” dient als een portfolio met de ervaringen van Colombia. Hierin worden verschillende cases besproken met ervaringen van Colombia. Deze cases worden geordend via de SDG’s (Carrillo, persoonlijke mededeling 29 maart 2017). Deze kennis wordt ter beschikking gesteld aan internationale partners als middel om kennis te delen in het kader van ZZS. APC-Colombia werkt hiervoor samen met diverse instellingen in het land, niet enkel om de SDG’s te bereiken, maar ook om wederzijdse leerprocessen en het delen van kennis te stimuleren (www.apccolombia.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017^a).

We zien ook letterlijk enkele belangrijke principes van ZZS terugkomen die in de vorige hoofdstukken aangehaald werden als algemene principes.

APC-Colombia wijst erop dat er geen algemeen aanvaarde definitie is op internationaal niveau van ZZS. Er zijn wel enkele leidende principes waarop verschillende Latijns-Amerikaanse landen zich baseren. Deze principes zijn: horizontaliteit, solidariteit, wederzijds voordeel, flexibiliteit, respect voor de soevereiniteit van de landen, niet-inmenging in de interne aangelegenheden van de landen, consensus en billijkheid (www.apccolombia.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017).

Gelijkheid is ook een belangrijk principe volgens APC-Colombia. Het gaat immers om een samenwerking tussen gelijken, landen met een gelijk ontwikkelingsniveau. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van een vraaggestuurde benadering, waarbij de samenwerking afgestemd wordt op de lokale context in het vragende land. Leiderschap en verantwoordelijkheid van het ontvangende land zijn volgens Colombia ook zeer belangrijk (Carrillo, persoonlijke mededeling 29 maart 2017; www.cancilleria.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017). Dit kan ook gezien worden door het principe van gedeelde kosten dat het agentschap hanteert.

De samenwerking wordt uitgevoerd onder het principe van gedeelde kosten (APC-Colombia 2015C). De kosten worden gedeeld tussen beide landen, maar niet noodzakelijk op gelijke manier (www.apccolombia.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017). De nadruk ligt ten eerste niet om kwantiteit, maar op kwaliteit (APC-Colombia, 2015). Het gaat dan ook nooit om grote investeringen. Gedeelde kosten betekent dat Colombia bijvoorbeeld technici stuurt naar een partnerland, dan betaalt Colombia de vliegtickets en de verzekering. Het ontvangende land moet dan instaan voor de financiering van het verblijf en het transport in het land zelf (Carrillo, persoonlijke mededeling 29 maart 2017).

TENDENSEN VAN ZUID-ZUID SAMENWERKING

Niet enkel de principes waarop ZZS gebaseerd is zijn belangrijk, ook de tendensen die waar te nemen zijn, vertellen iets over de ontwikkelingssamenwerking van het land.

Net zoals bij Chili ligt de focus op de eigen regio. Hoewel Colombia regionale strategieën heeft met andere delen van de wereld, situeren de belangrijkste partners zich in LAC. Regionale integratie is ook bijvoorbeeld één van de instrumenten om Colombia en zijn partners te versterken. De ZZS is ook gebaseerd op het buitenlands beleid en dit is een belangrijke factor in de focus op de eigen regio.

De “Hoja de ruta” wordt gestuurd door het buitenlands beleid van Colombia. Dit is een tweede tendens, maar hangt direct samen met de eerste tendens. Het is enerzijds de bedoeling om via ZZS bij te dragen aan de ontwikkeling van Colombia, alsook aan de ontwikkeling van de partners in ZZS. Dit doet Colombia via regionale strategieën, bilaterale programma’s, strategische allianties en regionale integratie (www.apccolombia.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017).

Bilateraal ligt de focus op de eigen regio. Via “Comisiones Mixtas” (gemengde commissies) worden projecten en programma’s van ZZS uitgevoerd met andere landen. Deze “Comixtas” worden voor twee jaar overeengekomen (www.apccolombia.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017; www.cancilleria.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017). Colombia heeft met 18 landen een programma voor bilaterale samenwerking. Deze landen zijn: Argentinië, Bolivia, Brazilië, Chili, Costa Rica, Cuba, Ecuador, El Salvador, Guatemala, Honduras, Indonesië, Jamaica, Mexico, Panama, Paraguay, Peru, de Dominicaanse Republiek en Uruguay (www.cancilleria.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017).

Niet enkel streeft men naar het bevorderen van samenwerking van deze landen, ook wil men de investeringen tussen ontwikkelingslanden bevorderen (Gobierno de Colombia, 2014). Dit laat het economische aspect dat vast hangt aan ZZS duidelijk zien.

De prioriteit gaat duidelijk uit naar LAC. Door middel van regionale samenwerking probeert men de relevantie van de samenwerking in de regio te versterken (Gobierno de Colombia, 2014). Hieruit blijkt een volgende tendens, namelijk het streven naar regionale integratie.

De interdependentie tussen landen in de hedendaagse wereld zorgt ervoor dat er meer politieke allianties aangegaan kunnen worden en een hechtere samenwerking zorgt voor nationale ontwikkeling (Gobierno de Colombia, 2014). APC-Colombia streeft regionale integratie na, omdat dit het niveau van samenwerking tussen gelijke landen kan verhogen. Regionale integratie is ook een vorm van samenwerking. Dit kan op specifieke vlakken, zoals integratie op vlak van infrastructuur om handel te vergemakkelijken om zo tegelijkertijd de samenwerking te vergemakkelijken (Carrillo, persoonlijke mededeling 29 maart 2017).

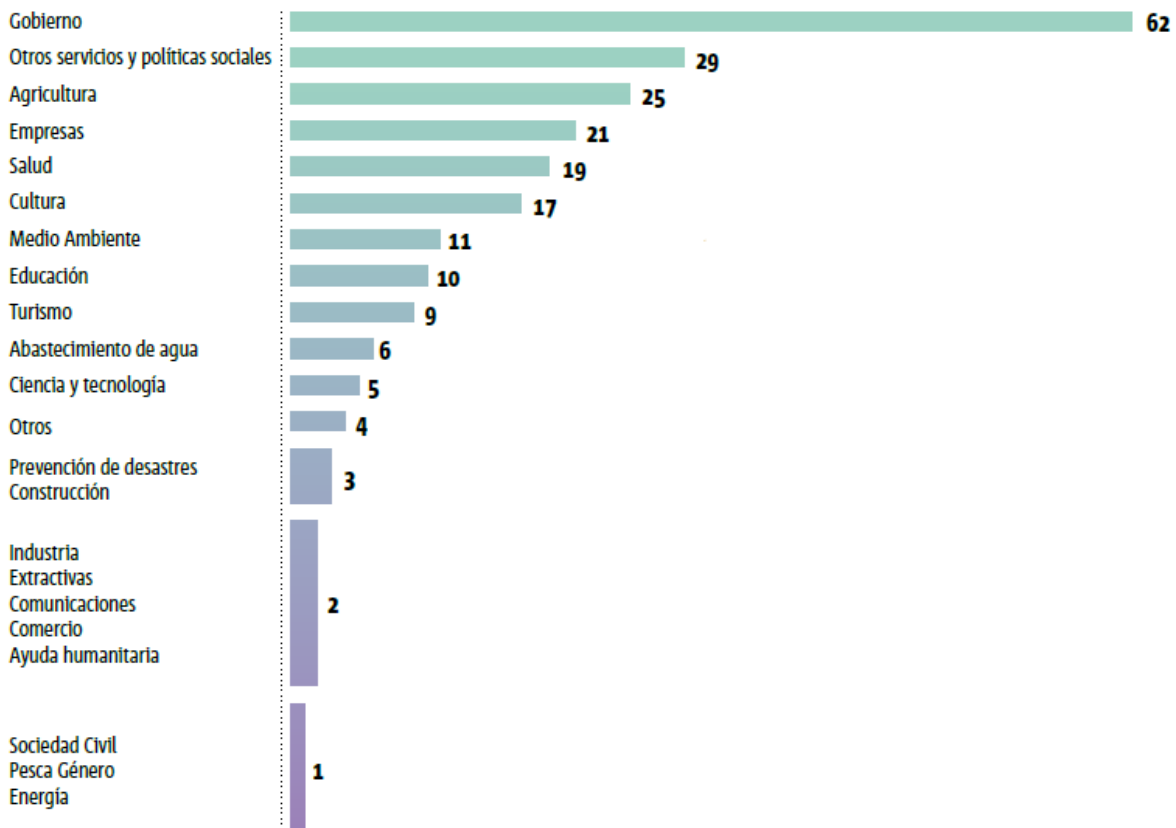
Naast de bilaterale initiatieven, heeft Colombia ook nog regionale strategieën met de Caraïben, Afrika, Azië en Oost-Europa (Gobierno de Colombia, 2014; www.cancilleria.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017). Hoewel de nadruk ligt op LAC, wil APC-Colombia toch zijn banden met andere regio's in de wereld versterken. Dit sluit nauw aan bij de wens van Colombia voor internationaal leiderschap en de wens om lid te worden van de OESO en APEC. Hiervoor moet Colombia de banden met andere regio's versterken (Gobierno de Colombia, 2014; www.apccolombia.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017). APC-Colombia streeft ook naar wereldleiderschap op vlak van internationale samenwerking (APC-Colombia, 2015). Dit streven naar internationale prestige hangt nauw samen met één van de doelstellingen van het agentschap, namelijk het zichtbaar maken van de samenwerkingsprojecten van Colombia in het buitenland.

Zoals eerder aangehaald heeft Colombia ook een duale rol, zoals vele landen in LAC, van zowel 'donor' van ZZS als ontvanger van ODA. De ZZS van Colombia kan dus ook gezien worden als een uiting van de groter wordende politieke en economische macht van het land. Doordat Colombia een middeninkomensland is, wil het ook meer investeren in ZZS.

Ten tweede hanteert APC-Colombia ook een thematische benadering voor ZZS. Niet enkel de samenwerking die men ontvangt wordt geconcentreerd in drie gebieden, zoals eerder aangehaald. Ook de ZZS die men geeft, concentreert zich in sectoren waarin Colombia een toegevoegde waarde kan bieden. Het gaat om technische samenwerking en het uitwisselen van kennis (Carrillo, persoonlijke mededeling 29 maart 2017).

De sectoren waarin Colombia de meeste samenwerking geeft, zijn de sociale sectoren. Volgende figuur geeft de sectoren weer waarin de samenwerking van Colombia zich voornamelijk situeert. De nadruk wordt voornamelijk gelegd op de overheid, alsook op andere diensten en op het sociale beleid. Vervolgens zijn landbouw, bedrijven, gezondheidszorg en cultuur ook zeer belangrijk in de activiteiten van APC-Colombia.

Distribución de actividades por sectores

Figuur 7 Verdeling van activiteiten per sector (bron: APC-Colombia, 2015).

Uit de definiëring van ZZS en uit de tendensen blijkt dat het gaat om technische samenwerking. De focus ligt sterk op het delen van ervaringen en kennis. Colombia bezit een portfolio om ervaringen te delen. De focus bij Colombia ligt niet of infrastructuur, zoals bij de algemene tendensen aangehaald werd. APC-Colombia maakt ook gebruik van een vraaggestuurde benadering, dus veel hangt af van de vraag van de partners. Een groot deel van de projecten situeert zich bijvoorbeeld in de overheid en andere diensten en sociaal beleid. Daarnaast wil Colombia nu ook sterk inzetten op het delen van ervaringen rond vredesopbouw en de postconflictsituatie. Het gaat hier totaal niet om financiële hulp. Het agentschap maakt gebruik van gedeelde kosten en staat dus zelfs niet volledig in voor de financiering van de projecten.

Een onderscheidend kenmerk van de ZZS van Colombia is dat de financiering van de projecten verloopt volgens het principe van kostendeling (Gobierno de Colombia, 2014). Dit laat duidelijk zien dat ZZS een samenwerking tussen gelijken is, op een gelijk niveau. Ook laat dit zien dat het gaat om samenwerking en niet om hulp. Daarnaast legt het ook de nadruk op het feit dat ZZS niet gaat om de financiële component. Belangrijk hierbij is de complementariteit van landen. De partnerlanden vullen elkaar aan, zowel door het delen van kennis met elkaar, als het delen van de kosten.

Een laatste eigenschap van de ZZS van APC-Colombia is het belang dat gehecht wordt aan de SDG's. Niet alleen was Colombia nauw betrokken bij het opstellen van deze doelstellingen, ook is Colombia nauw betrokken bij de uitvoering van deze doelstellingen. Ze zijn het eerste land dat een 'Plan Nacional de Desarrollo' (Nationaal Ontwikkelingsplan) opstelden met de nadruk op de SDG's. Daarnaast ontwierp Colombia een institutioneel kader voor de effectieve uitvoering van de SDG's op haar grondgebied (www.apccolombia.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017). Hiervoor werd ook al verwezen naar de ordening van de ervaringen (in "Saber hacer Colombia") volgens de SDG's. De grote nadruk die gelegd wordt op de SDG's laat zien dat Colombia nauw betrokken is met de internationale agenda.

Colombia zet zich niet af tegen het DAC-model. Één van de doelstellingen van het agentschap is zelfs lid worden van de OESO. Een vertegenwoordiger van het agentschap zag lid worden van het DAC als 'afstuderen', maar zover is Colombia nog niet (Velez, persoonlijke mededeling, 12 december 2016). Colombia participeert nog niet in de OESO, maar heeft wel de wens om dit te doen. Ze realiseren dan ook alle dingen die nodig zijn om lid te worden (Carrillo, persoonlijke mededeling 29 maart 2017).

In het vorige hoofdstuk werden er een reeks gemeenschappelijke tendensen opgesomd die door de VN geïdentificeerd werden (zie pagina 25). Bepaalde tendensen gelden niet voor Colombia. Zij laten hun steun bijvoorbeeld niet afhangen van de toegang tot natuurlijke hulpbronnen of koppelen hun steun niet aan handel en investeringsactiviteiten. Ze geven niet het meeste steun aan infrastructuur of productiesectoren. De enige twee tendensen die wel van toepassing zijn op Colombia zijn: geen beleidsvoorwaarden opleggen; en de nadruk leggen op het delen van kennis, training en overdracht van technologie.

Omdat ZZS niet draait om financiering en het geldaspect niet het belangrijkste is, wordt hier de omvang van de ZZS van Colombia niet besproken. Het is ondertussen duidelijk dat het voornamelijk gaat om het uitwisselen van ervaringen, kennis en good practices. Dus het ontbreken van cijfers of de onduidelijkheid over cijfers over de omvang (in geldtermen) van ZZS, heeft dus zeker te maken met het secundaire belang van geld in ZZS, zoals ook bij Chili het geval is.

Wel kan er gezegd worden dat APC-Colombia in 2015 275 activiteiten van ZZS in 72 landen realiseerde (APC-Colombia, 2015).

MOTIVATIE OM AAN ZUID-ZUID SAMENWERKING TE DOEN

ZZS is zeer belangrijk voor een middeninkomensland als Colombia, omdat het toelaat om het potentieel en de mogelijkheden van het land bekend te maken. Colombia is een land met middelen en die willen ze delen met landen met ongeveer hetzelfde inkomensniveau, dezelfde levensstijl en landen met politieke en economische gelijkenissen. Colombia deelt niet enkel zijn ervaringen, maar ontvangt ook kennis van andere landen op vlakken waar zij nog hulp nodig hebben (Carrillo, persoonlijke mededeling 29 maart 2017).

Het motief om aan ZZS te doen is dan ook meervoudig. Ten eerste gaat het om solidariteit tussen gelijke landen. Daarnaast heeft ZZS ook als doel het land te positioneren op internationaal vlak. Dit zorgt ervoor dat het land meer prestige verkrijgt door meer positieve ervaringen te delen. Integratie is ook een belangrijk voordeel en motief van ZZS (Carrillo, persoonlijke mededeling 29 maart 2017).

Volgens Carmen Robledo gebruiken Chili en Colombia ZZS als een instrument voor herbevestiging van zichzelf op het globale toneel. Colombia gebruikt ZZS om zijn internationaal imago te verbeteren¹⁸ en om gezien te worden als een leider in het debat en de agenda van ontwikkelingssamenwerking, met de nadruk op zijn ervaringen in tegengaan van georganiseerde misdaad en governance building (Robledo, 2015). Deze motivatie komt duidelijk terug in de documenten van APC-Colombia.

Met de “Hoja de ruta” wil APC-Colombia zich positioneren als een organisatie die leidt in internationale samenwerking en die bijdraagt aan de ontwikkeling van het land. Internationale samenwerking in Colombia is gebaseerd op de belangen van het buitenlands beleid van het land. Het vergemakkelijkt de relatie tussen Colombia en de wereld. Via de verschillende vormen van samenwerking kan Colombia immers vriendschappen aangaan met verschillende regio's in de wereld, waarbij het gemeenschappelijke doel is om de binnenlandse en internationale uitdagingen aan te pakken. Daarnaast is internationale samenwerking ook een instrument dat bijdraagt aan de positionering van Colombia in de wereld, alsook in multilaterale en regionale organisaties (www.cancilleria.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017). Hier komt het motief van het verbeteren van het internationaal imago zeer duidelijk terug.

¹⁸ Colombia wordt immers internationaal geassocieerd met de FARC (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia), paramilitairen, Narcos en drugshandel. Dit schaadt de reputatie van het land. Colombia heeft na Syrië ook het grootst aantal intern ontheemden (De Cordier, persoonlijke mededeling, 10 mei 2017).

Een ander belangrijke motivatie is om lid te worden van de OESO. Colombia heeft het proces voor lidmaatschap van de OESO gestart, omdat ze willen dat hun instituties internationale standaarden van excellentie en effectiviteit bereiken (AGCI, 2013).

Doordat Colombia nog geconfronteerd wordt met vele binnenlandse uitdagingen, wil het land dat de participatie in ZZS ook voordelen oplevert voor Colombia zelf. Het land wil bijdragen aan het verrijken van de ontwikkelingsprocessen van andere landen en tegelijkertijd wil men hun eigen ontwikkeling verrijken (www.apccolombia.gov.co, geraadpleegd op 14 maart 2017).

UITDAGINGEN

De belangrijkste uitdagingen van ZZS die geïdentificeerd worden, zijn: de afwezigheid van rapporteren en transparantie; gebrek aan toezicht; inefficiëntie; de motivatie van 'rogue aid' is geld, toegang tot grondstoffen en internationale politiek; en de evaluatie van projecten.

Ten eerste lijkt transparantie geen probleem voor APC-Colombia. De website van het agentschap is zeer uitgebreid en alle documenten zijn makkelijk te vinden. Daarnaast is het personeel van het agentschap makkelijk bereikbaar en zeer behulpzaam. Alle documenten zijn ook op aanvraag te verkrijgen. Dit toont dat het agentschap zeer transparant wil zijn, wat ook moet als Colombia lid wil worden van de OESO. Rapporteren aan de OESO doet het agentschap niet, maar dat heeft dan voornamelijk te maken dat men ZZS ziet als iets totaal verschillend van ODA. Dit betekent dan ook dat het weinig nut heeft om te rapporteren, omdat men geen ODA geeft.

Het toezicht op en de evaluatie van de projecten is een gedeelde taak van APC-Colombia en de kanselarij van Colombia voor het deel van Colombia. Ook zijn de betrokken instanties in het partnerland verantwoordelijk voor het toezicht op en de evaluatie van de projecten. Ook de instanties van beide landen die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de projecten moeten toezicht behouden en de projecten evalueren. Als het gaat om de samenwerking tussen Colombia en Bolivia dan is het VIPFE van Bolivia ook deels verantwoordelijk. Ook worden er om de zes maanden bijeenkomsten georganiseerd voor de opvolging en herziening van de projecten (Carrillo, persoonlijke mededeling 29 maart 2017). Ook worden er al sinds 2002 beheersverslagen (informe de gestión) opgesteld, waarin de activiteiten en resultaten getoond worden inzake technische samenwerking (ACCI, 2003; www.apccolombia.co, geraadpleegd op 14 maart 2017).

Toch staat Colombia nog voor een aantal uitdagingen vooraleer het zich kan aansluiten met de wereldleiders op vlak van internationale samenwerking. Ten eerste moet het zijn regionale interventie dynamiseren, maar ook moet het land zijn capaciteit om nieuwe allianties te creëren verhogen en zijn instrumenten verbeteren om een grotere impact te hebben (Gobierno de Colombia, 2014).

4.3 TERREINWAARNEMING – COLOMBIA ALS ‘DONOR’ IN BOLIVIA

De samenwerking tussen Colombia en Bolivia situeert zich in het kader van een samenwerkingsakkoord (“Acuerdo de Cooperación Técnica, Científica y, Tecnológica”) inzake technische, wetenschappelijke en technologische samenwerking tussen de Republiek Bolivia en de Republiek Colombia van november 1998. De samenwerking realiseert zich in een gemengde commissie (“Comisiones Mixtas de Cooperación Técnica y Científica”) (APC-Colombia, 2015^a). In april 2017 komen vertegenwoordigers van Bolivia en Colombia samen om de samenwerking te verlengen. De samenwerking bestaat enerzijds uit een intentieverklaring op vlak van sport, waarbij er opleidingen gegeven worden aan ambtenaren over antidoping bijvoorbeeld. Anderzijds bestaat de samenwerking uit een “Comixta” voor twee jaar, waarin men een overeenkomst sluit over een aantal projecten. Dit zijn zowel projecten die Bolivia vraagt, als projecten die Colombia vraagt (Carrillo, persoonlijke mededeling 29 maart 2017).

De vraag van Colombia naar projecten aan Bolivia situeert zich in het thema van “inheemse volkeren”. Hierbij gaat het om de toegang van inheemse volkeren tot hoger onderwijs en het gerecht. Doordat Bolivia een land is met een grote inheemse populatie, kan Bolivia relevante kennis en ervaringen delen (APC-Colombia 2015^c). In de “Comixta” van 2015 tot 2017 werden acht projecten overeengekomen in de sectoren van good governance, productieve ontwikkeling, toerisme en cultuur en sport. Zeven projecten waren op vraag van Bolivia en één op vraag van Colombia. Drie van de zes projecten die gevraagd werden door Bolivia, werden echter geannuleerd. Deze drie projecten zouden telkens door SERNAP (Servicio Nacional de Áreas Protegidas) uitgevoerd worden (Téllez, Lozano, & Durán, 2015). Volgens een vertegenwoordiger van Colombia is dit te wijten aan het feit dat de projecten uitgevoerd worden met het principe van gedeelde kosten. Bolivia annuleerde deze projecten, omdat zij deze niet konden uitvoeren (Carrillo, persoonlijke mededeling 29 maart 2017).

De controle en coördinatie van de bilaterale programma’s gebeurt door het “Viceministerio de inversión Pública y Financiamiento Externo del Estado Plurinacional de Bolivia” (VIPFE) en APC-Colombia (APC-Colombia, 2015^a).

Volgens Colombia is Bolivia wel een goede partner om mee samen te werken. Colombia en Bolivia hebben een goede relatie, zowel op politiek, sociaal, economisch als op vriendschappelijk vlak. Daarom wilt Colombia ook blijven werken met Bolivia en wordt de “Comixta” nu ook vernieuwd (Carrillo, persoonlijke mededeling 29 maart 2017). Ook Bolivia vindt de ZZS en de relatie met Colombia heel goed. Het VIPFE is ook zeer tevreden dat de “Comixta” vernieuwd wordt (Brito, persoonlijke mededeling, 27 maart 2017).

De analyse van de projecten en het antwoord op de centrale vraag kan gelezen worden in deel 5 ‘Chili en Colombia als ‘donoren’ in Bolivia’.

Projecten: “Proyecto (1) “Intercambio de Información Técnica - Científica para la Gestión de Sistemas de Agua Potable y Saneamiento Básico en Once Municipios del Departamento De Tarija” & (2) “ Proyecto Intercambio Técnico - Científico para la Gestión Integrada de Recursos Hídricos y Desarrollo de los Servicios de Tratamiento de Aguas Residuales del Valle Central de Tarija”

Tussen 2012 en 2014 werd er een overeenkomst gesloten voor dertien projecten in de thema's cultuur, toerisme, onderwijs, wetenschap en technologie, modernisering van de staat en milieu. Twee projecten werden uitgevoerd in het departement Tarija in Bolivia en situeren zich in de sector 'milieu' (APC-Colombia, 2015^a).

Het eerste project werd uitgevoerd door het Ministerie van huisvesting, steden en grondgebied van Colombia en door het Departement Tarija. De doelstelling van dit project was het geven van technisch advies door middel van lessen aan de technici van de Eenheid Basisdiensten van het departement Tarija. Deze lessen en workshops werden door Colombiaanse technici georganiseerd (APC-Colombia, 2015^a).

Het tweede project werd uitgevoerd door het Ministerie van huisvesting, steden en grondgebied van Colombia en het departement Tarija. Het doel van dit project was het versterken van de institutionele en professionele capaciteiten voor het vestigen van een afvalwaterzuiveringsinstallatie in Tarija. Dit project werd uitgevoerd door UTEPAR (Unidad Técnica Ejecutora de la Planta de Tratamiento de Aguas Residuales de la Ciudad de Tarija). De bedoeling was ook dat UTEPAR versterkt zou worden (APC-Colombia, 2015^a).

Samenwerking tussen Colombia en Bolivia

Het bleek dat slechts één technicus van Colombia gekomen was. Door de wissel van autoriteiten in het departement was er een andere directeur van de eenheid Basisdiensten in Tarija. Hij wist niets af van dit project. Hij kende de vorige directeur ook niet. Na wat rondgevraagd te hebben, was er niemand die zich dit project herinnerde of er iets over kon vertellen. Ook waren de contactgegevens, verkregen via het VIPFE, niet correct en was de vorige directeur niet bereikbaar.

Het tweede project is een project dat vandaag ook niet meer bestaat, doordat UTEPAR opgedoekt werd. UTEPAR was een organisatie die mede opgericht werd door Nederland. Sinds de ontwikkelingshulp van Nederland in Bolivia stopgezet werd, was er niet genoeg geld meer om deze organisatie staande te houden. Vandaag bestaat deze organisatie dus niet meer, met als gevolg dat er niemand iets kon vertellen over de samenwerking. De contactpersoon verkregen via het VIPFE was niet verantwoordelijk voor de implementatie van het project en kon enkel iets vertellen over de samenwerking met Nederland.

Project 2: “Transferencia de conocimientos entre Colombia y Bolivia para capacitar entrenadores de fútbol”

Dit project is een uitwisseling van voetbaltrainers die naar Bolivia komen om training te geven. Ook is het een uitwisseling waarbij Boliviaanse trainers vijftien dagen naar Colombia gaan om training en lessen te volgen. De samenwerking begon in 2015 in het kader van de “Comixta” tussen Bolivia en Colombia. Het was een samenwerking tussen Coldeportes en Ministerio de Deportes van Bolivia (Ardaya, persoonlijke mededeling, 24 april 2017; www.bolivia.embajada.gov.co, geraadpleegd op 20 april 2017).

De doelstelling van deze samenwerking is het vormen van trainers met een grotere kennis en een actuele kennis (Ardaya, persoonlijke mededeling, 24 april 2017). Het project zorgt ook voor de vermindering van sociale uitsluiting via sport en cultuur. Daarnaast droeg het project ook bij aan de bouw en versterking van de beide partners als onderdeel van het buitenlands beleid van Colombia (www.cancilleria.gov.co, geraadpleegd op 20 april 2017).

Het situeert zich in een breder plan dat steeds streeft naar uitbreiding. Vorig jaar kon men 600 trainers bereiken met dit project en dit jaar al 1000 trainers. Daarbij wil men ook dat de trainer van de mannenploeg en de vrouwenploeg van Bolivia naar Colombia gaan om training te volgen. Het project breidt ook steeds uit. Het eerste jaar werden vier departementen in Bolivia betrokken en dit jaar al zeven departementen (Ardaya, persoonlijke mededeling, 24 april 2017).

Voor de implementatie van dit project is Carlos Ardaya verantwoordelijk. Hij zorgt ervoor dat steeds meer departementen betrokken worden en dat er meer trainers gevormd worden. Voor de evaluatie van het project heeft het ministerie enkele parameters, zoals het aantal deelnemers moet meer dan 1000 trainers zijn, alsook het opnemen van de conferenties om zo afgelegen dorpen te bereiken (Ardaya, persoonlijke mededeling, 24 april 2017).

Per jaar worden er zo een vijf tot zes bijeenkomsten georganiseerd. De functie van deze bijeenkomsten is het coördineren van het project en de samenwerking. Dit verloopt meestal via de ambassade van Colombia. Bij dit project geldt ook het principe van gedeelde kosten. APC-Colombia betaalt de onkosten als Bolivianen naar Colombia komen, behalve de vliegtickets. Het Ministerie van Sport van Bolivia betaalt de onkosten als Colombianen naar Bolivia komen. Ook al loopt de Comixta af in 2017, toch is de samenwerking nog niet stopgezet. Het project werd verlengd tot 2018 (Ardaya, persoonlijke mededeling, 24 april 2017).

Samenwerking tussen Colombia en Bolivia

De samenwerking met Colombia wordt zeer positief ervaren. Ook wordt de samenwerking als horizontaal ervaren. De twee ministeries participeren immers op hetzelfde niveau en werken aan hetzelfde doel. Het gaat om samenwerking tussen twee ministeries, die hetzelfde werk uitvoeren en dus gelijk zijn. De vertegenwoordiger van het ministerie van sport van Bolivia ervaart dan ook dat ze werken als gelijken (Ardaya, persoonlijke mededeling, 24 april 2017).

Daarnaast wordt ZZS als iets zeer positiefs en belangrijk ervaren. ZZS geeft Bolivia immers de opportuniteit om zich te verbeteren in sport. Het gaat niet enkel om een uitwisseling van ervaringen, maar om een algemene uitwisseling (Ardaya, persoonlijke mededeling, 24 april 2017). De relatie met Colombia is in het algemeen zeer goed. Ze proberen ook op meerdere vlakken, in het kader van sport, samen te werken met elkaar (Ardaya, persoonlijke mededeling, 24 april 2017).

Samenwerking met landen in het Noorden wordt niet als negatief ervaren. Het is gewoon verschillend van ZZS. Elke samenwerking heeft zijn kenmerken en welke vorm van samenwerking nodig is, is afhankelijk van welke kenmerken die samenwerking heeft (Ardaya, persoonlijke mededeling, 24 april 2017).

Als laatste wordt het project gezien als een duurzaam project. Elk departement in Bolivia heeft een afdeling van sport. Deze afdelingen worden ook betrokken in de samenwerking met Colombia. Op die manier wordt het project steeds groter en dit zorgt ervoor dat het een duurzaam project is. Dat de "Comixta" slechts twee jaar duurt, lijkt niet zo een probleem. Het project kan immers steeds verlengd worden (Ardaya, persoonlijke mededeling, 24 april 2017).

4.4 BESLUIT

Colombia legt een zeer grote nadruk op de wens een internationale leider te worden op vlak van ZZS. Hierbij houdt APC-Colombia rekening met de internationale afspraken, zoals de SDG's en wijst het agentschap duidelijk op de wens grotere internationale prestige te verkrijgen. Colombia zet hiervoor ook in op een uitbreiding van de partners, via de regionale strategieën met andere delen in de wereld. Ook de wens om lid te worden van de OESO stimuleert Colombia om zijn ZZS te vergroten. Hieruit blijkt het conformistische karakter van het land met de internationale agenda.

De focus ligt duidelijk op de eigen regio, waarbij APC-Colombia ook wil streven naar een grotere rol voor LAC in de wereld en naar regionale integratie. Dit komt ook terug in de literatuur over ZZS in LAC.

Een verdere analyse van de ZZS van Colombia wordt uitgewerkt onder deel 5 'Chili en Colombia als 'donoren' in Bolivia.

5 CHILI EN COLOMBIA ALS ‘DONOREN’ IN BOLIVIA

In dit hoofdstuk wordt nagegaan hoe dat Chili en Colombia participeren als ‘donoren’ van ZZS in Bolivia. Ten eerste wordt er ingegaan op de “DAC-ability” van Chili en Colombia. Vervolgens zal er een vergelijking gemaakt worden tussen beide cases. Ook zullen de bevindingen gekoppeld worden aan de literatuur over ZZS. Als laatste wordt er dan een analyse gemaakt van ZZS in de praktijk. Hier zal ook het antwoord op de vraag “In hoeverre is er een evolutie waar te nemen in het beleid, het discours én de praktijk van ZZS?” gevonden worden.

In bijlage bevindt zich een overzicht van de projecten van beide landen, alsook een lijst van de geïnterviewde personen.

5.1 “DAC-ABILITY”

In de paper “Does ‘DAC-ability’ really matter?” van Kim en Lightfoot wordt “DAC-ability” niet enkel gezien als het geven van internationale samenwerking die binnen de criteria van ODA valt. Het gaat ook over de politieke wil van de ‘donor’ om lid te zijn van een door het DAC geleide internationale hulpsysteem, waarin bepaalde waarden gedeeld worden, en in een uitgebreid systeem van peer review.

APC-Colombia en het AGCID geven geen ODA en hanteren daarom ook niet de normen en principes van het DAC. Wel willen ze efficiënt en effectief werken, zoals het DAC, maar omdat zij aan ZZS doen en niet aan ODA, vinden beide agentschappen het niet nodig om de principes en regels van het DAC te volgen of om te rapporteren aan de OESO.

Hoewel Chili lid is van de OESO lijkt ze niet dadelijk happig om lid te worden van het DAC. Eerst moeten de binnenlandse problemen overwonnen worden. Anderzijds het land ook tevreden met het geven van ZZS en geen ODA. Colombia ziet lid worden van het DAC als een soort afstuderen, waar ze nu nog zeker niet aan toe zijn.

ODA en ZZS zijn complementair aan elkaar. Volgens zowel Chili, Colombia als Bolivia is ZZS iets anders dan ODA. Het gaat zoals eerder aangehaald om technische samenwerking, gebaseerd op het delen van kennis, ervaringen en middelen. De financiële component is hier ondergeschikt. Hieruit kan geconcludeerd worden dat, bij de enge definitie van “DAC-ability”,

“DAC-ability” een totaal overbodig concept is. Doordat ZZS en ODA als twee verschillende vormen van samenwerking gezien worden, heeft het geen zin om de vraag te stellen of ZZS overeenkomt met de criteria van ODA die door het DAC gedefinieerd worden.

Als de bredere definitie van “DAC-ability” toegepast wordt op Chili en Colombia, dan kan vooreerst gezegd worden dat de concepten die gebruikt worden moeilijk zijn voor beide landen. Kim en Lightfoot definiëren “DAC-ability” immers als: “a donor’s ‘political will’ to be part of the DAC-led international aid system that shares values and an extensive peer review system” (overgenomen uit Kim & Lightfoot, 2011). Ten eerste verwijzen beide landen niet naar zichzelf als ‘donor’, maar als participant in ZZS en naar de samenwerking als partnerschappen. Ten tweede legt Chili duidelijk de nadruk op het feit dat zij participeert in ZZS en niet in traditionele samenwerking. Ook de principes waarvan beide ‘donoren’ uitgaan, laten zien dat het niet zeker is dat zij deel willen zijn van een DAC-geleid internationaal hulpsysteem. Het lijkt belangrijk dat beide vormen van internationale samenwerking naast elkaar bestaan en complementair zijn. Beide landen zien veel voordelen aan ZZS. Ook Bolivia als ontvangende land ziet veel voordelen aan ZZS. Het hangt immers af van wat een land nodig heeft, om te kiezen voor ZZS ofwel voor traditionele samenwerking.

Deze analyse laat zien dat het concept overbodig blijkt. Het antwoord op de vraag “Does ‘DAC-ability’ really matter?”, is dan ook ‘neen’. “DAC-ability” is geen belangrijk concept in de discussie over ZZS, omdat ZZS complementair is aan ODA en als een ander soort samenwerking gezien wordt.

Zoals eerder vermeld, ging het bij de BvNGL om een ideologische project met een sterke politieke inhoud. Vandaag is ZZS echter niet zozeer ideologisch geïnspireerd. ZZS is eerder een vorm van samenwerking die ontwikkelingslanden, zoals Bolivia, echt wensen. Deze vorm van samenwerking zorgt ervoor dat ontwikkelingslanden hun ontwikkelingsdoelen kunnen verwezenlijken en dat deze landen niet dezelfde fouten maken, maar leren van elkaar.

5.2 VERGELIJKING TUSSEN CHILI EN COLOMBIA

Chili en Colombia zijn beide middeninkomenslanden en belangrijke regionale 'donoren'. Recent hebben beide landen een transitie doorgemaakt met economische groei en sociale verandering. Deze transitie werd in beide landen ondersteund door ODA, dat deze twee landen nog steeds ontvangen vandaag. Dit maakt dat zowel Chili, als Colombia een duale rol hebben. Ze zijn zowel ontvangers van ODA, als 'donoren' van ZZS.

Het huidige agentschap van Colombia, APC-Colombia, is recenter als AGCID van Chili. Beide agentschappen werken onder invloed van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. AGCID ressorteert onder het Ministerie van Buitenlandse Zaken en APC-Colombia ontvangt richtlijnen van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Beide landen pasten hun strategie aan in 2015, aan de internationale agenda (Agende 2030) en de SDG's. Beide landen hechten dan ook veel belang aan de internationale ontwikkelingsagenda. Wel werkt Chili zijn strategie duidelijker uit dan Colombia. Het AGCID lanceerde in 2015 het beleid en de strategie inzake internationale samenwerking van Chili. Colombia daarentegen verving zijn uitgebreidere strategie van 2012 tot 2014 door de "Hoja de ruta" die zeer beknopt is. Colombia legt in dit document ook meer de nadruk op de eigen ontwikkeling, terwijl Chili sporadisch de eigen ontwikkelingsuitdagingen vermeldt.

Beide landen vermelden de interdependentie tussen landen als een belangrijke factor van samenwerking. Chili zegt dat de interdependentie ervoor zorgt dat de uitdagingen van één land, ook de uitdagingen van een ander land zijn. Colombia vermeldt interdependentie dan weer als een mogelijkheid om meer politieke allianties en een hechtere samenwerking aan te gaan.

Beide landen leggen de nadruk op LAC. Het AGCID focust op de uitdagingen van de regio, namelijk armoede en ongelijkheid. Dit zijn ook de uitdagingen die in een eerder hoofdstuk gezien werden. APC-Colombia daarentegen heeft het niet specifiek over de algemene uitdagingen van de regio en focust op voornamelijk op de eigen uitdagingen.

Beide landen gebruiken dezelfde definitie voor ZSS. Ze zien dit als iets totaal anders dan ODA. Beide vormen van samenwerking zijn totaal niet vergelijkbaar. Cijfers vergelijken tussen hoeveel ODA DAC-donoren geven en hoeveel ZZS de opkomende 'donoren' geven is dan ook totaal niet nuttig. ZZS bestaat immers voornamelijk uit technische samenwerking, waarbij de focus gelegd wordt op het delen van ervaringen en kennis. Dit zijn geen grote financiële investeringen, maar dit is wel de kern van ZZS. Geen van beide landen geeft ODA of rapporteert aan de OESO.

Ook de principes waarop ZZS gebaseerd is, komen sterk overeen. Dit komt ook sterk overeen met de principes die te vinden zijn in de algemene literatuur. Zo worden horizontaliteit, respect, soevereiniteit, eigenaarschap en eigen verantwoordelijkheid, geen voorwaarden, niet-inmenging, wederzijdse belangen onderscheiden als de belangrijkste principes waarop ZZS gebaseerd is. Het gaat ook om technische samenwerking, waarbij een vraaggestuurde benadering centraal staat. In deze benadering staat dialoog met het partnerland centraal.

De ZZS van APC-Colombia gaat uit van het principe van gedeelde kosten. Het AGCID hanteert dit principe niet. Dit principe wordt door Colombia gehanteerd omwille van een tekort aan financiële middelen.

Vervolgens kunnen ook de tendensen die waar te nemen zijn inzake ZZS van beide landen, vergeleken worden. Ten eerste de sectoren waarin de samenwerking zich situeert, verschillen lichtjes. Toch ligt de nadruk sterk op de overheid en institutionele versterking bij zowel Chili als Colombia. Een tweede belangrijke sector is sociale ontwikkeling. Beide landen leggen weinig de nadruk op infrastructuur, energie en industrie. Men focust dan ook op sectoren waarin men zelf kennis en ervaringen heeft en dus een toegevoegde waarde kan brengen. Chili legt bij het bepalen van de sectoren waarin ze samenwerking willen geven wel sterk de nadruk op de internationale uitdagingen. Één van de doelstellingen, namelijk duurzame en inclusieve ontwikkeling, wordt direct verbonden aan de internationale ontwikkelingsagenda. Colombia legt minder deze nadruk, maar ordent zijn ervaringen wel volgens de SDG's.

Beide landen streven ook regionale integratie en convergentie na. APC-Colombia streeft regionale integratie na, omdat dit het niveau van samenwerking tussen gelijke landen kan verhogen. Ook Chili legt sterk de nadruk op regionale integratie. Hierbij samenhangend is de focus op LAC, wat dan ook weer gelinkt kan worden aan het feit dat het buitenlands beleid de ZZS stuurt.

Een belangrijk verschil tussen Chili en Colombia gaat over de duur van de projecten. Chili heeft geen algemeen vastgelegde duur. Dit is afhankelijk van de projecten zelf. Als er gekeken wordt naar de projecten van Bolivia, dan duren deze projecten ondertussen al meer dan vijf jaar. Het eerste project dat besproken werd, was initieel een overeenkomst voor een project van drie jaar. Uit noodzaak werd het project verlengd met twee jaar. De samenwerking voor het tweede project begon in 2008 en blijft tot vandaag voortduren. Bij Colombia duren de bilaterale projecten van Colombia slechts twee jaar. Door de beperkte financiële capaciteit van het land, worden de projecten dus beperkt in tijd. Men legt wel de nadruk op projecten die uitvoerbaar zijn op twee jaar, zoals opleidingen en het uitwisselen van experts. Het zijn geen permanente projecten. Zo is er ook geen permanente aanwezigheid van APC-Colombia in Bolivia. Andere landen hebben wel een permanente aanwezigheid van hun agentschappen in de ontvangende landen, waardoor zij permanente projecten kunnen bieden. Colombia heeft niet de financiële en niet de menselijke capaciteit om dit te doen (Carrillo, persoonlijke mededeling 29 maart 2017). Toch is twee jaar helemaal niet veel om aan ontwikkelingssamenwerking te doen. Chili heeft ook geen permanente vertegenwoordiging van het AGCID in Bolivia bijvoorbeeld. Iemand van het consulaat is hiervoor verantwoordelijk. Wat dus hetzelfde is als bij Colombia, waar ook iemand van de ambassade verantwoordelijk is voor de ZZS met Bolivia.

Chili is reeds lid van de OESO, maar nog niet van het DAC. Het AGCID volgt dan ook niet de richtlijnen en normen die het DAC oplegt inzake ontwikkelingssamenwerking. Chili moet immers zelf nog te veel uitdagingen overwinnen, vooraleer er sprake kan zijn van lidmaatschap van het DAC. Daarnaast is Chili ook nog niet klaar om lid te worden, want dan moet de ontwikkelingssamenwerking aangepast worden aan de richtlijnen voor ODA en Chili spitst zich nu liever toe op ZZS. Colombia daarentegen is nog geen lid van de OESO, maar zit in het proces voor toetreding tot de organisatie. Ook APC-Colombia geeft geen ODA en rapporteert ook niet aan de OESO. Colombia ziet toetreding tot het DAC ook als een soort afstuderen, waar men zeker nog niet aan toe is.

De motieven van beide agentschappen om aan ZZS te doen, komen grotendeels overeen. Beide agentschappen worden gedreven door solidariteit tussen ontwikkelingslanden. Het voordeel aan ZZS is dat het gaat om een uitwisseling, waarbij wederzijdse voordelen centraal staan. Dit betekent dan ook dat de landen ook zelf iets ontvangen als ze aan ZZS doen. Colombia legt in haar motivatie veel sterker dan Chili de nadruk op internationale prestige en het verwerven van internationaal leiderschap inzake ontwikkelingssamenwerking. Het AGCID wil wel via de samenwerking de relatie met de wereld verbeteren, maar dit lijkt eerder een bijzaak

dan een hoofdzaak. Terwijl dit bij Colombia eerder een hoofdzaak lijkt. Dus Chili legt eerder de nadruk op global governance, terwijl Colombia de nadruk legt op imagoverbetering.

Als Colombia en Chili vergeleken worden met de literatuur over ZZS in LAC, dan zijn er heel wat zaken te herkennen. Bij de bespreking van de motieven om aan ZZS te werd al duidelijk dat deze overeenkwamen met de motieven die Robledo besprak. Ook het gebruik van ZZS om de regionale ontwikkelingsagenda te gebruiken, zien we duidelijk terugkomen bij Chili, maar minder bij Colombia.

Daarnaast is regionale integratie bij beide landen een belangrijk element in het geven van ZZS. De eigen regio is de prioriteit en daarbij samenhangend heeft regionale integratie een stimulerend effect op ZZS en andersom ook.

Ook de algemene kenmerken van ZZS in LAC zijn te herkennen in beide cases. Zoals het gebruiken van ZZS als uiting van de groter wordende macht van landen in de regio. Net als andere landen in LAC, hebben Chili en Colombia een duale rol als zowel 'donor' als ontvanger van samenwerking. ZZS is bij beide cases onderdeel van het buitenlands beleid. Ook de internationale agenda is belangrijk, waarbij beide landen conformeren aan de internationale ontwikkelingsagenda, maar niet aan de OESO.

We kunnen dus zien dat de literatuur over ZZS in LAC grotendeels overeenkomt met de twee cases, waardoor we de analyse van de twee cases ook kunnen doortrekken tot de grotere Latijns-Amerikaanse regio. Hoewel sommige landen, zoals Venezuela en Brazilië toch aparte kenmerken hebben, dus het niet zeker is dat de analyse van beide cases ook van toepassing is op deze twee landen. Venezuela zet zich eerder af tegen de internationale regels, zoals eerder vermeld en heeft volgens critici als Naím ook eigenschappen van "rogue aid". Brazilië is de grootste 'donor' van LAC en met een BBP van 1.803.653 miljoen dollar in 2015 (www.data.worldbank.org, geraadpleegd op 23 april), ook het land met het grootste BBP. Het is niet zeker of hier sprake is van ZZS tussen gelijken. Dit is echter niet het onderwerp van deze scriptie, maar lijkt stof voor verder onderzoek.

5.3 ANALYSE

In dit deel wordt een analyse gemaakt van beide participanten in ZZS, namelijk Chili en Colombia. Deze analyse gaat niet enkel over hun ZZS, maar wordt ook verbonden aan de centrale vraag van deze scriptie: “In hoeverre is er een evolutie waar te nemen in het beleid, het discours én de praktijk van ZZS?”. Hiervoor worden de ervaringen van het veldbezoek in acht genomen.

ZZS en samenwerking met landen in het Noorden zijn niet vergelijkbaar. Het is een ander soort samenwerking. De samenwerking met het Noorden is traditionele samenwerking (lees: ODA), terwijl ZZS gaat over de uitwisseling van ervaringen. Welk soort samenwerking nodig is, is afhankelijk van wat een land nodig heeft (Brito, persoonlijke mededeling, 27 maart 2017). ZZS gaat om een uitwisseling van ervaringen tussen ontwikkelingslanden, waardoor ontwikkelingslanden kunnen leren van elkaar en niet dezelfde fouten maken (Brito, persoonlijke mededeling, 27 maart 2017). Het is belangrijk dat het gaat om samenwerking tussen gelijken. Deze landen hebben hetzelfde ontwikkelingsniveau en hebben te maken met dezelfde problemen en uitdagingen (Carrillo, persoonlijke mededeling, 29 maart 2017).

ZZS bundelt de krachten van landen en landen helpen elkaar bij de ondersteuning van het ontwikkelingsbeleid. Elk land heeft immers een nationaal plan voor ontwikkeling. Bolivia heeft ook zo een agenda, de “Agenda Patriótica 2025”. In deze agenda schetst Bolivia de huidige uitdagingen en de doelstellingen die men tegen 2025 wil bereiken (Ministerio de Autonomías, 2014). Deze agenda met de uitdagingen van Bolivia vormt de basis voor het vragen naar projecten van ZZS (Brito, persoonlijke mededeling, 27 maart 2017).

Culturele nabijheid zorgt ervoor dat de samenwerking met landen in LAC makkelijker verloopt. Er wordt ook aangegeven in de interviews dat de taal en de nabijheid samenwerking makkelijk maken.

De diplomatieke relatie tussen Chili en Bolivia is vandaag niet goed. Toch is er nog samenwerking tussen beide landen op specifieke onderwerpen, weg van het politieke. Dit blijkt beter en effectiever. Het is immers niet omdat de diplomatieke relatie tussen twee landen verslechterd, dat de mensen niet meer willen samenwerken. ZZS is in het voordeel van een bepaalde doelgroep, zoals bijvoorbeeld patiënten in het geval van de samenwerking tussen twee ziekenhuizen. De samenwerking blijkt goed te verlopen en de projecten blijken ook duurzaam. Een verslechterde diplomatieke relatie moet zich dus niet noodzakelijk vertalen in het

verbreken van alle samenwerkingsverbanden. Weg van het politieke niveau kan er toch nog samenwerking plaatsvinden.

Bij Colombia kunnen er meer vragen gesteld worden bij de duurzaamheid van de projecten. De twee projecten in Tarija waren echter afgelopen sinds drie jaar en niemand wist nog iets te vertellen over de samenwerking of deze projecten. Door het wisselen van autoriteiten was er een andere directeur, die zelfs niet wist wie de vorige directeur was. UTEPTAR, de uitvoerende organisatie van het tweede project, bestond niet meer en dit project was dan ook samen met de organisatie verdwenen. Het project i.v.m. voetbal lijkt dan wel weer een duurzaam project. Colombia lijkt zichzelf dus te verbeteren, doorheen de jaren te leren en zijn ZZS te versterken.

Colombia lijkt ook eerder ad hoc projecten op korte termijn uit te voeren, terwijl Chili een duidelijke strategie en beleid naar voren schuift en projecten over meerdere jaren heeft.

De hypothesen waarvan uitgegaan werd, was dat ZZS wel degelijk meer uitgaat van een horizontale relatie, maar dat dit als nadeel met zich meebrengt dat er geen duidelijke verantwoordelijke is, waardoor opvolging en evaluatie van projecten soms niet voldoende uitgevoerd wordt.

Als eerste kan gezegd worden dat de relatie wel degelijk horizontaal is. Dit blijkt uit de interviews. De ZZS wordt door alle geïnterviewden als horizontaal ervaren. Enkel de directeur van Hospital del Niño in La Paz gaf aan dat de samenwerking met Chili op financieel vlak verticaal is, omdat het AGCID alles financiert. Dit neemt echter niet weg dat de samenwerking op zich ervaren werd als een samenwerking tussen gelijken.

Het tweede deel van de hypothese klopt echter niet met de bevindingen. In het geval van Chili is er wel duidelijke opvolging en evaluatie van de projecten. Dit kan zeker gezien worden in beide cases, waar de documenten duidelijk een evaluatie maken van de projecten. Niet enkel op het einde van het project, maar ook gedurende het project worden er evaluaties gemaakt. De projecten blijken ook duurzaam te zijn, in het geval van Bolivia. Ook Colombia maakt evaluaties van de projecten. Toch zijn hun project beperkt in tijd, wat maakt dat ze niet echt duurzaam zijn. Ook Bolivia zelf staat deels in voor de evaluatie en opvolging van de projecten die zij ontvangen.

Een tweede hypothese gaat in op de motivatie van 'donoren', waarbij verwacht wordt dat ZZS niet zozeer gedreven wordt door solidariteit, maar eerder door de wens naar een grotere internationale status en invloed.

Deze hypothese klopt ook slechts gedeeltelijk. Zowel APC-Colombia als het AGCID identificeren solidariteit als één van de belangrijkste motieven om aan ZZS te doen. Daarnaast gaat het zeker om regionale solidariteit die dan ook streeft naar regionale integratie. Regionale integratie is zowel een instrument van ZZS als een motivatie voor samenwerking. Colombia streeft zeer duidelijk naar internationale status en leiderschap. Chili legt minder sterk deze nadruk, maar geeft wel aan dat internationale samenwerking de relaties met de wereld verbetert. Er kan dus geconcludeerd worden dat Colombia inzet op imagoverbetering, terwijl Chili de nadruk legt op global governance.

Het belangrijkste doel van het veldbezoek was te weten komen of de discourswijziging van ZZS zich ook liet waarnemen in concrete projecten. De nadruk wordt gelegd op horizontale samenwerking, zonder voorwaarden, op vraag van het ontvangende land zelf volgens de principes van wederzijdse belangen, wederzijdse voordelen, niet-inmenging, solidariteit en horizontale samenwerking.

Op de vraag, "In hoeverre is er een evolutie waar te nemen in het beleid, het discours én de praktijk van ZZS?", kan dus geantwoord worden dat het discours zich ook verder zet in de praktijk. Hoewel er nog werk is aan de ZZS van landen, op vlak van financiële capaciteiten en duurzaamheid, kan wel gezegd worden dat beide cases duidelijk laten zien dat men uitgaat van horizontale samenwerking. Bij ZZS gaat het duidelijk om een uitwisseling van kennis en ervaringen, waarbij ook het 'donorland' zelf nog veel uitdagingen te overwinnen heeft. De samenwerking is onvoorwaardelijk en is gebaseerd op solidariteit.

6 ALGEMENE CONCLUSIE

ZZS wordt in het beleid van opkomende 'donoren' in een mooi jasje gestopt. Het zou gaan om het delen van ervaringen, waarbij gelijkwaardigheid en een horizontale relatie centraal staan. Hierbij probeert men het paternalisme van Noord-Zuid Samenwerking te doorbreken. Het gaat ook niet om donoren en ontvangers, maar om partnerschappen. Deze scriptie ambieerde te analyseren of dit mooie discours ook de praktijk waar te nemen is.

Ten eerste zien we deze principes terugkomen in de beleidsdocumenten van de agentschappen van Chili en Colombia die instaan voor ZZS. Men legt de nadruk op principes als niet-inmenging, horizontaliteit, soevereiniteit, respect en wederzijdse belangen. Deze principes worden ook in de algemene literatuur over ZZS onderscheiden.

Daarnaast worden deze principes ook ervaren door het ontvangende land tijdens de samenwerking. Zowel het VIPFE als de betrokken personen bij de projecten zijn zeer tevreden over de projecten van ZZS. Het is een uitwisseling van kennis tussen gelijken en horizontaliteit staat centraal in deze samenwerking. APC-Colombia gaat uit van gedeelde kosten, dus ook op financieel vlak is er sprake van horizontaliteit. Bij de projecten van het AGCID, meer specifiek de samenwerking tussen twee ziekenhuizen, gaat men niet uit van gedeelde kosten. Het AGCID financiert alles. Hier kan op financieel vlak wel gesteld worden dat het gaat om een verticale financiële relatie.

Uit een analyse van de bevindingen blijkt dat ZZS een andere vorm van samenwerking is. De nadruk ligt sterk op het niet-financiële aspect van samenwerking. Het gaat om het delen van ervaringen tussen landen met een gelijk ontwikkelingsniveau. Daarnaast wordt de samenwerking wel als horizontaal ervaren. Een belangrijk aspect hierbij is dat het gaat om samenwerking tussen actoren die hetzelfde werk verrichten in beide partnerlanden, zoals bijvoorbeeld een ziekenhuis in Bolivia en een ziekenhuis in La Paz. Dit zorgt er grotendeels voor dat beide partners op een gelijk niveau werken. Het principe van wederzijdse voordelen staat ook centraal in ZZS, waardoor het vaak een uitwisseling is tussen twee partners. Het is dus niet dat land A hulp geeft aan land B, waardoor land B 'afhankelijk' wordt. Het gaat om een uitwisseling, waarbij beide landen complementair zijn.

Daarnaast wordt de samenwerking vergemakkelijkt door de nabijheid en culturele gelijkheid tussen beide partners en het spreken van dezelfde taal.

Uiteindelijk kan er geconcludeerd worden dat de centrale vraag beantwoord kan worden met het feit dat, door het ontvangend land, Bolivia in dit geval, en de mensen die direct met ZZS in aanraking komen, ZZS niet enkel een mooi discours naar boven brengt, maar dat dit discours ook de praktijk omgezet wordt. Door de concrete projecten en de samenwerking tussen gelijke instanties, is er sprake van horizontaliteit en samenwerking als gelijke partners.

Toch wordt ZZS beperkt door de beperkte middelen van de 'donorlanden', zoals gezien kan worden bij de projecten van Colombia die beperkt worden in tijd. Triangulaire samenwerking kan hier een ideale oplossing voor vormen. Het ontbreken van financiële middelen ontbreken wordt dan opgevangen door een traditionele donor die vaak enkel instaat voor de financiering van het project en enkele andere zaken. Het project wordt grotendeels uitgevoerd als een project van ZZS tussen twee ontwikkelingslanden . Wat de voordelen en uitdagingen van triangulaire samenwerking zijn, is echter stof voor een nieuwe scriptie.

7 BIBLIOGRAFIE

“BRICS richten alternatief voor het IMF en de Wereldbank op”. Geraadpleegd op 21 april 2017 op <http://www.analist.nl/hottopics/19138>.

ACCI (2003). *Informe de gestión – Junio 2002 a mayo de 2003*. Bogotá: ACCI.

African Development Bank Group (2017). *China*. Geraadpleegd op 2 maart 2017 op <https://www.afdb.org/en/topics-and-sectors/topics/partnerships/non-regional-member-countries/china/>.

AGCI & PNUD (2012). *Buenas prácticas en cooperación Sur-Sur triangular de Chile: Análisis de casos*. Santiago: AGCI.

AGCI (2013). *Chile's internationale development cooperation: an OECD point of view*. Santiago: AGCI.

AGCI (2013^a). *Informe programa de cooperación hermandad hospitalaria “Hospital Dr Exequiel González Cortés”- “Hospital del Niño Ovidio Aliaga Uria” Santiago, Chile – La Paz, Bolivia*. Santiago: AGCI.

AGCI (2014). *Chile's Role as a Triangular Partner for Development Cooperation*. Werkdocument. Santiago: AGCI.

AGCI (2014^a). *Evaluando proyectos de cooperación triangular*. Werkdocument. Santiago: AGCI.

AGCI (2014^b). *Programa de cooperación Chile-Bolivia*. Santiago: AGCI.

AGCIDChile (2015). *Cooperación Internacional Chilena para el desarrollo*. Santiago: AGCID.

AGCIDChile (2015^a). *Estrategia de Cooperación Internacional de Chile para el Desarrollo 2015-2018*. Santiago: AGCID.

AGCIDChile (2015^b). *Política de Cooperación Internacional de Chile para el Desarrollo*. Santiago: AGCID.

AGCIDChile (2015^c). *Resumen ejecutivo de la política y estrategia de cooperación internacional Chilena para el desarrollo*. Santiago: AGCID.

AGCIDChile (2016^a). *Cooperación Chilena. Rehabilitación inclusiva en Bolivia*. Santiago: AGCID.

AGCIDChile (2017). *Cooperación Chilena para el Desarrollo*. Geraadpleegd op 6 maart 2017 op <https://www.agci.cl/>.

AGCIDChile(2016). *Balance de gestión integral año 2015*. Santiago: AGCID.

AidData (2017). *Our story*. Geraadpleegd op 25 maart 2017 op <http://aiddata.org/our-story>.

ALBA-TCP (2010). *ALBA-TCP*. Geraadpleegd op 10 maart 2017 op <http://alba-tcp.org/en/contenido/alba-tcp-eng>.

APC-Colombia (2015). *Informe de gestión 2015*. Bogotá: APC-Colombia.

APC-Colombia (2015^a). *IV Reunión de la comisión mixta de cooperación técnica y científica entre Colombia y Bolivia. Balance del programa 2012-2014*. Bogotá: APC-Colombia.

APC-Colombia (2015^b). *Programa bilateral Colombia-Bolivia 2015-2017*. Bogotá: APC-Colombia.

APC-Colombia (2017). *APC-Colombia. Agencia Presidencial de Cooperación. Todo por un nuevo país*. Geraadpleegd op 14 maart 2017 op <http://www.apccolombia.gov.co/>.

APC-Colombia (2017^a). *Saber Hacer Colombia*. Geraadpleegd op 20 april 2017 op <http://www.apccolombia.gov.co/seccion/saber-hacer-colombia>.

Bello, W. (2015). *China's offering a World Bank Alternative – and U.S. Allies are signing up*. Geraadpleegd op 21 april 2017 op <http://fpif.org/chinas-offering-a-world-bank-alternative-and-u-s-allies-are-signing-up/>.

Betancourt, M.C.S. & Schulz, N-S. (2009). *South-South cooperation in Latin America and the Caribbean: ways ahead following Accra*. Madrid: FRIDE.

CAF (2017). *Sobre CAF. Quiénes somos*. Geraadpleegd op 21 april 2017 op <https://www.caf.com/es/sobre-caf/quienes-somos/>.

Cancillería (2017). *Cooperación Internacional. Cooperación Sur-Sur*. Geraadpleegd op 14 maart 2017 op <http://www.cancilleria.gov.co/international/politics/cooperation/south>.

Cancillería (2016). *Diplomacia deportiva entre Colombia y Bolivia para capacitar a entrenadores bolivianos de fútbol*. Geraadpleegd op 20 april 2017 op <http://www.cancilleria.gov.co/newsroom/news/diplomacia-deportiva-colombia-bolivia-capacitar-entrenadores-bolivianos-futbol>.

Cancillería (2016). *Embajadora Edith Andrade se reunió con el ministro de deportes de Bolivia para hacer seguimiento a los avances en la cooperación en materia deportiva*. Geraadpleegd op 20 april 2017 op <http://bolivia.embajada.gov.co/en/newsroom/news/2016-02-18/8164>.

Carbonnier, G. (2010). L'aide au développement une fois de plus sous le feu de la critique. *International Development Policy - Revue internationale de politique de développement*. (pp. 141-147). Geraadpleegd op <https://poldev.revues.org/122>.

Chahoud, T. (2007). *South-South Cooperation – Opportunities and Challenges for International Cooperation*. Briefing Paper. Bonn: Deutsches Institut für Entwicklungspolitik.

Chin, G. & Quadir, F. (2013). Introduction: rising states, rising donors and the global aid regime. *Cambridge Review of International Affairs*, 25 (4), 493-506.

Coutts, M.V. (2017). *¿Un mal vecino? Conoce los proyectos de cooperación de Chile en otros países*. Geraadpleegd op 11 april 2017 op <http://www.eldefinido.cl/actualidad/pais/8238/Un-mal-vecino-Conoce-los-proyectos-de-cooperacion-de-Chile-en-otros-paises/>.

De Cordier, B. (2012). Ontwikkelingssamenwerking en humanitaire hulp als “symptoom” van een multipolaire wereld: opkomst en terugkeer van “niet-traditionele hulpdonoren”. *International spectator*, 66(9), 441-446.

De Renzio, P. & Seifert, J. (2014). South-South cooperation and the future of development assistance: mapping actors and options. *Third World Quarterly*, 35 (10), 1860-1875.

Dreher, A., Nunnenkamp, P. & Thiele, R. (2010). *Are ‘New’ Donors Different? Comparing the Allocation of Bilateral Aid between Non-DAC and DAC Donor Countries*. Werkdocument, 1601. Kiel: Kiel Institute for the World Economy.

Dúran, C. I. M., Avilés, R.P., & Guzmán, J.D.W. (2008). *Cuarenta años de la institucionalidad de la cooperación internacional en Colombia*. Bogotá: Agencia Presidencial para la Acción Social y la Cooperación Internacional.

GIZ (2015). *Informe. III Conferencia regional perspectivas de la cooperación triangular en América Latina y el Caribe*. Santiago: GIZ.

Gobierno de Colombia (2014). *Lineamientos para la Cooperación Sur-Sur en Colombia*. Bogotá, D.C.: Gobierno de Colombia.

Gore, C. (2013). The new development cooperation landscape: actors, approaches, architecture. *Journal of International Development*, 25 (6), 769-786.

Guáqueta, A. (1995). La cooperación técnica en Colombia como una herramienta estratégica de política. *Revista Colombia Internacional*, (30), 3-15.

Gutierrez, A. & Jaimovich, D. (2014). *A new player in the international development community? Chile as an emerging donor*. Frankfurt: Goethe University Frankfurt.

Hermish, M. (2016). *5 things you need to know about the Non-Aligned Movement*.

Geraadpleegd op 29 maart 2017 op <http://www.telesurtv.net/english/analysis/5-Things-You-Need-to-Know-About-the-Non-Aligned-Movement-20160712-0032.html>.

James Martin Center for Nonproliferation Studies (2017). *Non-Aligned Movement (NAM)*.

Geraadpleegd op 29 maart 2017 op <http://www.nti.org/learn/treaties-and-regimes/non-aligned-movement-nam/>.

Kakonge, J. (2014). The Evolution of South-South Cooperation: A Personal Reflection. *Global Policy*. Essay 16 juli 2014.

Khor, M. (2015). *China's boost to South-South cooperation*. Geraadpleegd op 21 april 2017 op <http://www.twn.my/title2/finance/2015/fi151101.htm>.

Kim, S. & Lightfoot, S. (2011). Does 'DAC-ability' really matter? The emergence of non-DAC donors: introduction to policy arena. *Journal of International Development*, 23 (5), 711-721.

La Tercera (2015). *¿Qué es la agenda de los 13 puntos que Chile y Bolivia buscan retomar?*.

Geraadpleegd op 10 mei op <http://eju.tv/2015/01/qu-es-la-agenda-de-los-13-puntos-que-chile-y-bolivia-buscan-retomar/>.

Li, X. (2014). *Whose knowledge? The challenges for North-South development co-operation*.

Geraadpleegd op 25 maart 2017 op <http://effectivecooperation.org/2014/10/whose-knowledge-the-challenges-for-north-south-development-co-operation/>.

Long, G. (2013). *Bolivia-Chile land dispute has deep roots*. Geraadpleegd op 23 april 2017 op <http://www.bbc.com/news/world-latin-america-22287222>.

López Cabana, S. (2014). *Cronología e historia de la cooperación Sur-Sur: Un aporte desde Iberoamérica*. Werkdocument nummer 5. El Salvador: Programa Iberoamericano para el Fortalecimiento de la Cooperación Sur-Sur.

Manning, R. (2006). Will “Emerging Donors” Change the Face of International Cooperation?. *Development Policy Review*, 24 (4), 371-385.

Martínez-Gómez, R. (2012). *La cooperación Sur-Sur en América Latina y los desafíos para la agenda de igualdad*. Montevideo: Articulación Feminista Marcosur.

Mawdsley, E. (2012). *From recipients to donors: emerging powers and the changing development landscape*. London: Zed Books.

Millán Acevedo, N. & Santander Campos, G. (2014). Coherencia De Políticas Para El Desarrollo Y La Cooperación Sur-Sur: Reflexiones Para Una Convergencia Analítica. *OASÍS*, 2013 (18). 131-147.

Ministerio de Autonomías (2014) . *Agenda Patriótica 2025. ¿Quién hace qué?*. La Paz: Ministerio de Autonomías.

Ministerio de Relaciones Exteriores de Chile (2017). *Cooperación Internacional*. Geraadpleegd op 12 september 2016, 8 maart 2017 en 11 april 2017 op <http://www.minrel.gob.cl/cooperacion-internacional/minrel/2015-12-01/154641.html>.

Naím, M. (2009). *Rogue aid: what's wrong with the foreign aid programs from China, Venezuela and Saudi Arabia? They are enormously generous. And they are toxic*. Geraadpleegd op 26 oktober 2015 op <http://foreignpolicy.com/2009/10/15/rogue-aid/>.

NAM (2001). *The Non-Aligned Movement: Background information*. Geraadpleegd op 29 maart 2017 op <http://www.nam.gov.za/background/background.htm#1.1> History.

OECD (2010). *Chile's accession to the OECD*. Geraadpleegd op 30 maart 2017 op <http://www.oecd.org/chile/chilesaccessiontotheoecd.htm>.

OECD (2013). *Special review of Chile*. Parijs: OECD.

- OECD (2016). *Triangular Co-operation*. Geraadpleegd op 23 februari 2017 op <http://www.oecd.org/dac/dac-global-relations/triangular-cooperation.htm>.
- OECD (2017). *Distribution of net ODA*. Geraadpleegd op 24 februari en 2 maart 2017 op <https://data.oecd.org/oda/distribution-of-net-oda.htm>.
- OECD (2017). *The High Level For a on Aid Effectiveness: A history*. Geraadpleegd op 29 maart op <http://www.oecd.org/dac/effectiveness/thehighlevelforaonaideffectivenessahistory.htm>.
- Owings, L. (2015). *Is South-South Cooperation just a catchphrase?*. Geraadpleegd op 29 maart op <http://www.scidev.net/global/cooperation/scidev-net-at-large/south-south-cooperation-catchphrase.html>.
- Pettinger, T. (2013). *Washington consensus – definition and criticism*. Geraadpleegd op 3 maart 2017 op <http://www.economicshelp.org/blog/7387/economics/washington-consensus-definition-and-criticism/>.
- Quadir, F. (2013). Rising Donors and the New Narrative of ‘South-South’ Cooperation: what prospects for changing the landscape of development assistance programmes?. *Third World Quarterly*, 34 (2), 321-338.
- Quirk, P.W. (2014). *(Re)Emerging aid donors in the reshaping world order*. Policy paper. Washington: Transatlantic Academy.
- RIS (2013). *Conference of Southern Providers. South-South Cooperation: Issues and Emerging Challenges*. Conference Report. New Delhi: RIS. Geraadpleegd op 11 februari 2016 op http://www.un.org/en/ecosoc/newfunct/pdf13/DCF_Delhi_Conference_Report.pdf.
- Robledo, C. (2015). New donors, same old practices? South-South Cooperation of Latin American emerging donors. *Bandung: Journal of Global South*, 2 (3).
- Rock, D. (1994). *Latin America in the 1940s: War and Postwar Transitions*. Berkeley: University of California Press.
- Roser, M. & Ortiz-Ospina, E. (2017). *Income inequality*. Geraadpleegd op 10 maart 2017 op <https://ourworldindata.org/income-inequality/>.
- Sanahuja, J.A. (2010). Post-Liberal Regionalism : S-S Cooperation in Latin America and the Caribbean. *Poverty in Focus*, 2010 (20), 17-19.

Sanahuja, J.A. (2011). Entre los Objetivos de Desarrollo del Milenio y la cooperación sur-sur: actores y políticas de la ayuda al desarrollo en América Latina y el Caribe. *Pensamiento iberoamericano*, 2011 (8), 195-222.

Sánchez Escobar, F. (2010). *Análisis de la actuación en la Cooperación Internacional para el Desarrollo en sus modalidades Sur-Sur y triangular*. Werkdocument. Madrid: Instituto Universitario de Desarrollo y Cooperación - Universidad Complutense de Madrid.

Santander Campos, G. (2011^a). Chile: explorando nuevos roles. In G. Santander Campos (red.), *Nuevos donantes y cooperación Sur-Sur: estudios de caso* (pp. 43-62). Madrid: Universidad Complutense de Madrid.

Santander Campos, G. (2011). La cooperación Sur-Sur y triangular: nuevas modalidades en un mundo en cambio. *Revista Economista*, (129), 92-97.

Santander Campos, G. (2016). La Cooperación Sur-Sur de Chile: un modelo adaptativo al sistema internacional. In: G. Santander Campos (red.), *La cooperación Sur-Sur: entre la promoción del desarrollo y la funcionalidad política. Los casos de Chile, Venezuela y Brasil* (pp. 157-190). Madrid: Universidad Complutense de Madrid.

Schaeken, S. (2016). *Opkomende donoren in Zuid-Zuidsamenwerking: Kenmerken, principes, praktijken en uitdagingen*. Gent: UGent.

Scholto, B. (2017). *Imports substitutiemodel*. Geraadpleegd op 3 maart 2017 op <https://www.finler.nl/imports substitutiemodel/>.

Schulz, N-S. (2011). *Mapping Multilateral Support to South-South Cooperation in Latin-America and the Caribbean: towards collaborative approaches*. Panama: UNDP.

SEGIB (2016). *Informe de la Cooperación Sur Sur*. Madrid: SEGIB.

SEGIB (2017). *Quién es somos*. Geraadpleegd op 23 februari 2017 op <http://segib.org/quienes-somos/>.

SEGIB (2017^a). *South-South Cooperation/ Iberoamerica Cooperation Report*. Geraadpleegd op 9 maart 2017 op <http://segib.org/en/ibero-american-cooperation/south-south-cooperation/>.

SELA (2015). *¿Qué es el SELA?*. Geraadpleegd op 4 maart 2017 op <http://www.sela.org/es/que-es-el-sela/>.

Surasky, J. (2014). *La Cooperación Sur-Sur en América Latina como herramienta decolonial*. Congres. Buenos Aires: Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales Sede Argentina – International Studies Association.

Téllez, H.R., Lozano, M.C. & Durán, M.A.A. (2015). *Acta de la IV Reunión de la Comisión Mixta de cooperación técnica, científica, tecnológica, cultural, educativa y deportiva entre el Estado Plurinacional de Bolivia y la República de Colombia*. Bogotá, D.C..

The World Bank (2017). *GNI per capita, PPP (current international \$)*. Geraadpleegd op 25 maart 2017, 12 april 2017 en op 23 april op http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.PP.CD?locations=ZJ&year_high_desc=false .

The World Bank (2017). *World Bank Country and Lending Groups*. Geraadpleegd op 10 maart 2017 <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups>.

The World Bank (2017^a). *GINI index (World Bank estimate)*. Geraadpleegd op 10 maart 2017 op <http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?view=map&year=2014>.

UN (2017). *Millennium Development Goals. Background*. Geraadpleegd op 29 maart op <http://www.un.org/millenniumgoals/bkgd.shtml>.

UN (2017). *The Sustainable Development Agenda*. Geraadpleegd op 29 maart 2017 op <http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>.

UNASUR (2017). *¿Quiénes somos?*. Geraadpleegd op 10 maart 2017 op <http://www.unasursg.org/es/quienes-somos>.

UNCTAD (2017). *Economic Cooperation and Integration among Developing Countries: A Brief History*. Geraadpleegd op 24 februari 2017 op <http://unctad.org/en/pages/gds/Economic%20Cooperation%20and%20Integration%20among%20Developing%20Countries/Economic-Cooperation-and-Integration-among-Developing-Countries-A-Brief-History.aspx>.

UNOSSC (2017). *What is South-South Cooperation?*. Geraadpleegd op 13 december 2016 op http://ssc.undp.org/content/ssc/about/what_is_ssc.html.

US Department of state, Office of the Historian (2017). *Bandung Conference (Asian-African Conference, 1955)*. Geraadpleegd op 4 februari 2017 op <https://history.state.gov/milestones/1953-1960/bandung-conf>.

Van Tichel, C. (1 december 2016). *Vredesakkoord met FARC kan in werking treden*. Geraadpleegd op 17 april 2017 op <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/buitenland/2.41182>.

Walz, J. & Ramachandran, V. (2010). *Brave New World. A Literature Review of Emerging Donors and the Changing Nature of Foreign Assistance*. Washington: CGD.

Woods, N. (2008). Whose aid? Whose influence? China, emerging donors and the silent revolution in development assistance. *International affairs*, 84 (6), 1205-1221.

Xalma, C. (2013). El renovada auge de la Cooperación Sur-Sur: La experiencia iberoamericana. *IDB-INTAL (Inter-American Development Bank, Institute for the Integration of Latin America and the Caribbean)*, 17 (36), 29 - 42.

Zimmermann, F. & Smith, K. (2011). More actors, more money, more ideas for international development co-operation. *Journal of International Development*. 23 (5), 722 – 738.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Kaart van de bezochte projecten van Chili en Colombia in Bolivia

Figuur 8 Kaart met de bezochte projecten van Chili en Colombia in Bolivia (Schaeken, 12 mei 2017, op basis van Google Maps).

BIJLAGE 2

Samenwerkingsinitiatieven van Chili in Bolivia in 2017

- Projecten:
 - Verbroedering van twee ziekenhuizen tussen ziekenhuis Dr. Exequiel González Cortes (in Chili) y hospital del niño de la Paz (in Bolivia).
 - Project voor de ontwikkeling van technische capaciteit voor inclusieve rehabilitatie.
 - Project: verbeteren van legale werking van het adolescenten strafstelsel.
- Acties:
 - Deelname van Chileense academici in een internationaal congres over geesteswetenschappen, gerealiseerd in La Paz
 - Chileense filmvoorstellingen in La Paz.
- Vorming van menselijk kapitaal:
 - 24 beurzen voor Boliviaanse studenten aan de Universiteit van Tarapacá.
 - 6 beurzen voor postgraduaat studenten aan Chileense universiteiten
 - 6 leden van het Boliviaans-Japans instituut dragen bij aan een internationale cursus over de preventie en opsporing van dikke darmkanker (in samenwerking met Japan, JICA).

Figuur 9 Projecten, acties en vormingen van Chili in Bolivia (bron: Portales, persoonlijke mededeling, 11 april 2017 vertaald door Sara Schaecken).

BIJLAGE 3

Projecten van Zuid-Zuid Samenwerking van Colombia in Bolivia

1. Ontwikkeling van capaciteiten voor de eenheid topografische analyse en landmeetkunde van de Directie territoriale en kadastrale administratie in La Paz
2. Capaciteitsopbouw van productie van koffie van de associatie agrarische productie in Alto Beni (geannuleerd)
3. Technische bijstand en opleiding voor de productie van biologische koffie in Nationaal Park Madidi (geannuleerd)
4. Gespecialiseerde technische bijstand en opleiden van jongeren inzake ecotoerisme in TIPNIS (Territorio indígena y parque nacional Isiboro-Secure) (geannuleerd)
5. Tweejaarlijkse internationale bijeenkomst voor artisanale ambachten van Bolivia
6. Advies voor ontwikkeling van regels inzake archeologisch erfgoed in maangement van stedelijke en landelijke gebieden in Bolivia
7. Overdracht van kennis tussen Colombia en Bolivia om Boliviaanse voetbaltrainers op te leiden

BIJLAGE 4

Lijst van geïnterviewde personen

Naam	Organisatie	Datum van interview
Jorge Velez	APC-Colombia	12 december 2016
Shams Banihani	UNDP (New York, USA)	23 februari 2017
Jorge Brito	VIPFE (Bolivia)	27 maart 2017
Lucio Álvarez	UMSA (Bolivia)	28 maart 2017
Patrick Gaudissart	BTC-CTB (België)	28 maart 2017
Martha Patricia Carrillo Ospina	Ambassade van Colombia in La Paz	29 maart 2017
Juan Alonso Gutiérrez López	Consulaat van Chili in La Paz	30 maart 2017
Alfredo Mendoza	Hospital del niño en La Paz	4 april 2017
Mario Gamarra	UTEPAR (Bolivia)	11 april 2017
Ana María Portales Cifuentes	AGCID	11 april 2017
Carlos Ardaya	Ministerio de Deportes (Bolivia)	24 april 2017

